

Ewaluacja zewnętrzna

Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2023

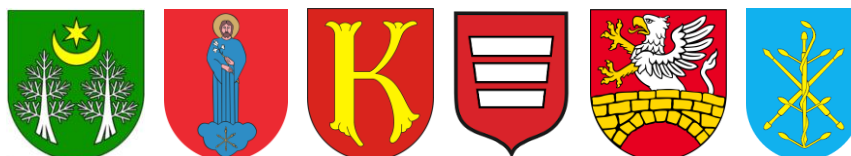
dla obszaru

Lokalnej Grupy Działania „Nasze Roztocze”

*Gminy: Adamów, Józefów, Krasnobród, Szczepreszyn,
Zamość, Zwierzyniec*

Lublin 2022

**Raport z zewnętrznego badania ewaluacyjnego dla LGD „Nasze Roztocze”
został opracowany przez firmę:**

EuroCompass Sp. z o.o.

ul. Vetterów 1, 20-277 Lublin

nr. tel.: 81 440 80 90, 81 440 80 91

e-mail: biuro@eurocompass.pl

1. Streszczenie najważniejszych wyników badania

1. Badania wykazały, iż wartością dodaną wdrażania LSR LGD „Nasze Roztocze” są konkretne, mierzalne efekty w dziedzinie rozwoju gospodarczego (w tym turystycznego), kultury lokalnej i aspektów społecznych. Efekty zrealizowanych przedsięwzięć są widoczne dla postronnego obserwatora i zostały zauważone przez ankietowanych mieszkańców, są doceniane przez przedstawicieli organów LGD i samorządy lokalne. Liczne organizacje pozarządowe dzięki wsparciu LGD rozwijają swą działalność i tym samym przyczyniają się do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego oraz są inicjatorami oddolnego podejmowania przedsięwzięć lokalnych.

2. Analiza wykazała, iż proces wdrażania LSR przebiegał bez problemów. Nabory wniosków aplikacyjnych były sprawnie przeprowadzane. W analizowanym okresie wdrażania LSR (2016-2021) zorganizowano 27 naborów wniosków (konkursy – 19, projekty grantowe – 6, operacje własne – 2). W ramach konkursów i projektów grantowych do biura LGD wpłynęły 192 wnioski o dofinansowanie, spośród których 173 zostały wybrane do dofinansowania, a na ich realizację podpisano 106 umów, z których 6 zostało rozwiązanych. Na dzień 31.12.2021 r. rozliczono 73 projekty. Ponadto w 2021 roku LGD „Nasze Roztocze” rozpoczęło realizację 2 operacji własnych.

3. Poziom realizacji LSR, oceniając go przez pryzmat wskaźników realizacji rzeczowej, jest wysoki. Dla przedsięwzięć *celu ogólnego 1.0. Wzrost kapitału społecznego obszaru LGD* 70% wskaźników produktu zostało zrealizowanych, w *celu ogólnym 2.0. Wspieranie lokalnej gospodarki Naszego Roztocza* – 33%, a dla *celu ogólnego 3.0. Poprawa atrakcyjności turystycznej obszaru LGD* – 40%. Zgodnie z opinią badanych w trakcie wdrażania LSR nie było trudności w osiągnięciu wskaźników.

4. Analiza postępu w wykonaniu budżetu zaplanowanego na cele realizacji LSR wykazała, iż budżet LSR na lata 2016-2023 został zrealizowany na poziomie 56%. W pierwszym celu ogólnym rozliczono 50% zaplanowanych w LSR środków, na realizację przedsięwzięć w ramach drugiego celu ogólnego – 56% zaplanowanych środków, a trzeciego celu ogólnego – 60%. Wyniki badań jakościowych potwierdzają, że środki, które były do dyspozycji na realizację strategii zostały wydane racjonalnie.

5. Dane dotyczące wpływu działalności LGD na kapitał społeczny obszaru LGD „Nasze Roztocze” świadczą o jej znaczącej roli w tym zakresie. Przeprowadzone badania ewaluacyjne wskazują na pozytywne zmiany w kwestii jakości kapitału społecznego, stopnia zaangażowania lokalnej społeczności w podejmowaniu przedsięwzięć związanych z podnoszeniem jakości życia, udziału w przedsięwzięciach organizowanych przez LGD, występowanie z inicjatywami społecznymi i gospodarczymi mającymi przynieść pozytywne efekty dla ogółu społeczeństwa. Potwierdziły to zarówno wyniki badań mające na celu ocenę działań rzeczowych w ramach LSR, ale także badania IDI, FGI oraz badania ankietowe.

6. Dokonując analizy porównawczej zmian ilościowych na obszarze LGD w zakresie wskaźników przedsiębiorczości, np. liczby przedsiębiorstw na 1000 mieszkańców, liczby turystycznych obiektów noclegowych, infrastruktury turystycznej etc. – można zauważyć znaczące zmiany in plus. Zaplanowane i zrealizowane cele i przedsięwzięcia odpowiadały opracowanej diagnozie i potrzebom mieszkańców. Niewątpliwie działania LGD miały swój udział w opisanych procesach i zwiększeniu nasycenia obszaru przedsiębiorczością, o czym świadczy liczba zrealizowanych projektów dotyczących zakładania i rozwijania działalności gospodarczej.

7. „Nasze Roztocze” to obszar o dużych walorach przyrodniczych i kulturowych, na których opiera się oferta turystyczna i rekreacyjna. Stąd turystyka, jak zauważono w LSR LGD „Nasze Roztocze”, jest jednym z ważnych obszarów działalności gospodarczej. Analizując wyniki badań związanych z infrastrukturą turystyczną i liczbą turystów odwiedzających obszar LGD zauważono, iż mimo bezsprzecznych walorów turystycznych i podejmowanych przedsięwzięć turystycznych i okołoturystycznych wciąż jest jeszcze wiele do zrobienia w tym zakresie.

8. Ideą zaplanowanych w LSR przedsięwzięć było zmniejszenie liczby osób wykluczonych społecznie, wprowadzenie przynajmniej części z nich na rynek pracy, ograniczenie migracji zarobkowej poza obszar LGD oraz ograniczenie liczby beneficjentów pomocy społecznej. Analizując dane statystyczne dotyczące tych obszarów działania wskaźniki są pozytywne. Generalnie wzrosła liczba osób pracujących, a co za tym idzie zmniejszył się poziom bezrobocia. Należy przypuszczać, iż zmiany te nastąpiły częściowo wskutek działania LGD i wdrażania przedsięwzięć zapisanych w LSR, ale także wskutek zmian makroekonomicznych. Zmniejszyła się również liczba beneficjentów pomocy społecznej. W analizowanym okresie wzrosły także wskaźniki dotyczące liczby przedsiębiorstw zarejestrowanych w systemie REGON, czy działalności gospodarczej prowadzonej przez osoby indywidualne. Zmiany te dotyczą przedsiębiorczości, ale także częściowo osób z grup defaworyzowanych, które tę działalność podjęły. A zatem można postawić tezę, iż działalność LGD miała pozytywny udział we wspieraniu osób należących do zdefiniowanych grup defaworyzowanych.

9. Odnosząc się do projektów realizowanych w ramach LSR na obszarze LGD „Nasze Roztocze”, można stwierdzić, iż większość projektów nosi w sobie dużą dozę innowacyjności – w ramach podejmowania działalności gospodarczej 2/3 projektów to były projekty innowacyjne, natomiast w ramach rozwijania działalności – wszystkie zgłoszone projekty były zakwalifikowane jako innowacyjne. Innowacyjność w zrealizowanych w ramach LSR projektach polegała na uwzględnieniu elementów związanych z ekologią, ochroną środowiska, wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii, produkcją produktów biodegradowalnych oraz zmniejszeniem energochłonności produktów i maszyn.

10. W okresie objętym analizą, LGD „Nasze Roztocze” uczestniczyła w realizacji 4 projektów współpracy: „Rozwój i promocja turystyki kajakowej na rzece Wieprz”, „Rozwój aktywności mieszkańców”, „Promocja i turystyka” oraz „Produkty lokalne atutem Zamojszczyzny i Roztocza”. W ramach zrealizowanych projektów powstały ciekawe inicjatywy, w tym publikacje i wydawnictwa, które mogą dotrzeć do dużej liczby mieszkańców i potencjalnych turystów (np. Kajakiem po rzece Wieprz – przewodnik kajakowy). Efektem tego będzie większy ruch turystyczny oraz aktywizacja i integracja mieszkańców obszaru LGD.

11. Analiza działalności LGD „Nasze Roztocze” wykazała, że sprawność organizacyjna biur LGD jest na wysokim poziomie. Działalność informacyjno-doradcza, organizacja i prowadzenie naborów wniosków aplikacyjnych, opierają się na kompetencjach pracowników biur, które oceniono bardzo wysoko. Potwierdzają to szczególnie badania ankietowe beneficjentów oraz badania IDI z przedstawicielami organów LGD oraz badanie FGI. Świadczy o tym także skuteczność działania i jego efekty wyrażone wskaźnikami realizacji zaplanowanych przedsięwzięć.

2. Spis treści

1.	Streszczenie najważniejszych wyników badania	3
2.	Spis treści.....	5
3.	Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji	7
3.1.	Przedmiot badania ewaluacyjnego tj. Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2023 dla obszaru Lokalnej Grupy Działania „Nasze Roztocze” – obszar objęty strategią i jej podstawowe założenia	7
3.2.	Cele i zakres ewaluacji Strategii	12
4.	Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania	14
4.1.	Kryteria ewaluacji i postawione pytania badawcze	14
4.2.	Metody i techniki badawcze.....	16
4.3.	Wielkość i struktura próby	18
4.4.	Harmonogram realizacji badania	20
5.	Opis wyników badania wraz z ich interpretacją	21
5.1.	Zmiany na obszarze objętym LSR w ujęciu statystycznym	21
5.2.	Rzeczowy i finansowy postęp w realizacji LSR	29
5.3.	Działalność biura LGD	46
5.4.	Projekty wykraczające poza RLKS.....	62
6.	Odpowiedź na wszystkie wskazane pytania badawcze.....	64
6.1.	Ocena wpływu na główny cel LSR	64
6.2.	Ocena wpływu na kapitał społeczny	65
6.3.	Przedsiębiorczość	68
6.4.	Turystyka i dziedzictwo kulturowe	69
6.5.	Grupy defaworyzowane	71
6.6.	Innowacyjność.....	73
6.7.	Projekty współpracy	74
6.8.	Ocena funkcjonowania LGD	75
6.9.	Ocena procesu wdrażania	78
6.10.	Wartość dodana podejścia LEADER.....	80
6.11.	Realizacja projektów wykraczających poza RLKS	82
7.	Podsumowanie zawierające wnioski i rekomendacje	83
8.	Spis rycin, tabel i wykresów.....	87
9.	Aneksy tworzone w toku realizacji badania	88

9.1.	Aneks nr 1. Scenariusze indywidualnych wywiadów pogłębionych (ang. Individual In-depth Interview)	88
9.2.	Aneks nr 2. Scenariusz zogniskowanego wywiadu grupowego (ang. Focus Group Interview) 93	
9.3.	Aneks nr 3. Formularze ankiet.....	96
9.4.	Aneks nr 4. Tabele uzupełniające treść raportu z ewaluacji	106

3. Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji

3.1. Przedmiot badania ewaluacyjnego tj. Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2023 dla obszaru Lokalnej Grupy Działania „Nasze Roztocze” – obszar objęty strategią i jej podstawowe założenia

Proces budowy LSR LGD „Nasze Roztocze”

Przedmiotem zewnętrznego badania ewaluacyjnego jest **Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2023 dla obszaru Lokalnej Grupy Działania „Nasze Roztocze”**, przygotowana w okresie programowania UE 2014-2020, zwana dalej *LSR LGD „Nasze Roztocze”*. Jest to dokument wypracowany oddolnie, przy aktywnym udziale lokalnej społeczności, co znalazło odbicie w jego akceptacji i sprzyja efektywnej realizacji.

Lokalna Grupa Działania „Nasze Roztocze” została zarejestrowana jako stowarzyszenie 28 kwietnia 2008 roku pod numerem KRS 0000304931. Było to usankcjonowanie wieloletniej współpracy 5 jednostek samorządowych (Gmina Zamość, Józefów, Zwierzyniec, Adamów i Krasnobród). W 2015 roku do LGD przystąpiła jeszcze Gmina Szczebrzeszyn.

Celem powstania LGD „Nasze Roztocze” było pobudzenie aktywności społeczności lokalnej, upowszechnienie i popularyzacja działań związanych z aktywnym udziałem społeczeństwa oraz promocja obszarów wiejskich. Jest on realizowany poprzez wdrażanie LSR i wspieranie rozwoju obszaru w oparciu o zewnętrzne źródła finansowania (w tym EFRROW). LGD „Nasze Roztocze” od 2009 roku realizowała LSR w ramach podejścia LEADER w okresie programowania UE 2007-2013 (oś 4 PROW 2007-2013), natomiast od 2016 roku – obecną LSR w okresie programowania UE 2014-2020. Obecna, poddana niniejszej ewaluacji LSR, kontynuowała dotychczasową działalność LGD kładąc duży nacisk na wzmocnienie kapitału społecznego na obszarze objętym LSR oraz na rozwój turystyki i przedsiębiorczości (w tym utworzenie nowych miejsc pracy). Realizacja obu strategii przyniosła wiele pozytywnych skutków dla obszaru objętego działaniem LGD „Nasze Roztocze” oraz szerokie indywidualne doświadczenie członków i pracowników biura. Społeczność lokalna uczestnicząca aktywnie we wdrażaniu poprzedniej strategii zauważała te pozytywne zmiany na obszarze i zdecydowała o kontynuowaniu podobnych działań w następnym okresie programowania, wskazując kolejne obszary niezbędnej interwencji.

W budowie strategii na lata 2016-2023 i projektowaniu działań wykorzystano nie tylko wiedzę i doświadczenie członków LGD, ale przede wszystkim potrzeby i oczekiwania mieszkańców i pomysły organizacji pozarządowych i przedsiębiorców. Partycypacyjny charakter LSR wynika z ciągłego zaangażowania wszystkich interesariuszy dokumentu w proces powstawania jego kluczowych zapisów. Strategia została przygotowana przez pracowników biura LGD, którzy na każdym etapie jej opracowania angażowali w proces konsultacji społecznych przedstawiciele środowisk lokalnych z wszystkich sektorów ze szczególnym uwzględnieniem przedstawiciele grup defaworyzowanych. W ramach realizacji etapu III *Opracowanie zasad wyboru operacji i ustalania kryteriów wyboru* skorzystano z pomocy eksperta zewnętrznego, który przygotował analizę oczekiwań grup defaworyzowanych w stosunku do realizacji LSR oraz metodologię tworzenia kryteriów wyboru projektów umożliwiającą osiągnięcie zakładanych wskaźników rezultatu i produktu LSR.

Partycypacja w procesie budowania LSR opierała się na zasadzie struktury przepływu informacji: informowanie – konsultacje – uczestnictwo. Na każdym kluczowym etapie opracowywania LSR wykorzystywano co najmniej 4 metody partycypacji społecznej. Korzystano zarówno z szerokich, otwartych konsultacji społecznych, jak i konsultacje eksperckie z grupami posiadającymi wiedzę tematyczną i doświadczenie we wdrażaniu LSR oraz ekspertami zewnętrznymi. W całym procesie budowy LSR wykorzystywano także powszechnie znane metody i techniki, a mianowicie analizę SWOT, badania ilościowe i jakościowe, spotkania diagnostyczne (m.in. kawiarenka obywatelska, warsztaty przyszłościowe, World Cafe, spotkanie fokusowe, sondaż internetowy, indywidualne wywiady pogłębione, arkusze pomysłów). Wśród narzędzi w analizie i diagnozie obszaru wykorzystano także e-konsultacje, poprzez media internetowe – portal LGD, portal społecznościowy Facebook, ankiety online. Jedną z metod partycypacyjnych był również Mobilny Punkt Konsultacyjny, w ramach którego pracownicy Biura LGD podczas wyznaczonych dyżurów w każdej z gmin członkowskich zbierali uwagi zainteresowanych osób.

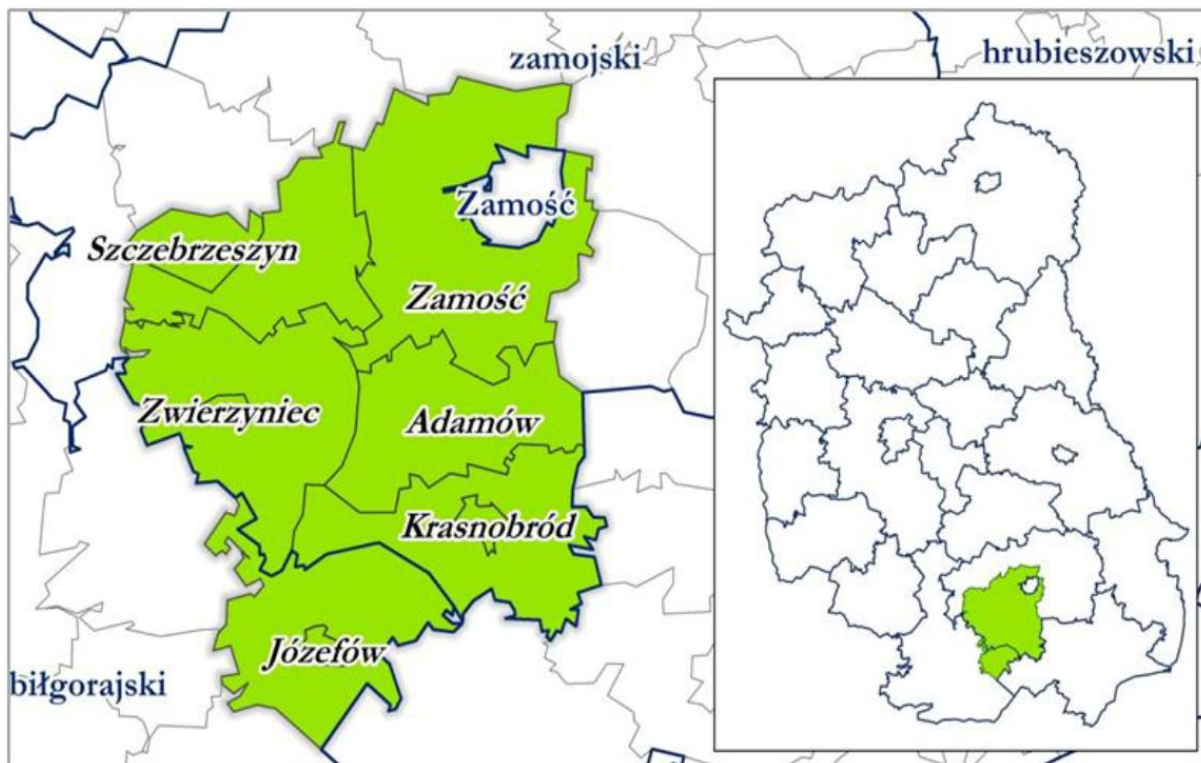
Szczegółowa analiza obszaru Lokalnej Grupy Działania „Nasze Roztocze” pod kątem jego mocnych i słabych stron oraz największych problemów oraz szeroko zakrojone konsultacje społeczne pozwoliły na zidentyfikowanie odpowiednich celów i przedsięwzięć. Takie podejście znalazło odzwierciedlenie w efektach realizacji LSR LGD „Nasze Roztocze”.

Podczas budowy LSR LGD „Nasze Roztocze” korzystano z wielu dokumentów i danych statystycznych obrazujących sytuację społeczną i gospodarczą, posiadane zasoby (w tym zasoby intelektualne) oraz opisujących istniejące problemy wymagające interwencji w ramach opracowanej strategii na lata 2016-2023. W podrozdziale 5.1. zaprezentowano zmiany wskaźników statystycznych dotyczących zagadnień społecznych i gospodarczych w okresie wdrażania LSR LGD „Nasze Roztocze” tj. w latach 2016-2021.

Charakterystyka obszaru objętego LSR LGD „Nasze Roztocze”

Obszar Lokalnej Grupy Działania „Nasze Roztocze” położony jest w południowej części województwa lubelskiego, zajmuje 838 km² powierzchni i jest zamieszkały przez 58 854 osoby (według stanu na 31.12.2021 r.). W skład obszaru LGD wchodzi 6 przylegających do siebie gmin województwa lubelskiego: 5 z powiatu zamojskiego i 1 z powiatu biłgorajskiego, które tworzą zwarte i spójne przestrzennie terytorium. Są to 4 gminy miejsko-wiejskie (Józefów, Krasnobród, Szczepleszyn, Zwierzyniec) i 2 gminy wiejskie (Adamów i Zamość).

Ryc. 1. Położenie i gminy LGD „Nasze Roztocze”

Źródło: LSR LGD „Nasze Roztocze”

Obszar LGD „Nasze Roztocze” charakteryzuje się spójnością przestrzenną (6 sąsiadujących ze sobą gmin, o podobnej powierzchni, tworzących zwarty obszar) i przyrodniczą (położenie w obrębie regionu fizycznogeograficznego Roztocze). Cały teren LGD łączy podobne ukształtowanie terenu: liczne pagórki i wąwozy wydrążone w lessowym podłożu. Obszar LGD „Nasze Roztocze” jest również spójny pod względem historyczno-kulturowym ze względu na bezpośrednie powiązania z Ordynacją Zamojską, której ślady działalności pozostały w każdej gminie.

Założenia i cele LSR LGD „Nasze Roztocze”

LSR zbudowana została metodą oddolną, przy wykorzystaniu wielu technik partycypacji i narzędzi gromadzenia opinii, zgłaszania potrzeb i propozycji, dyskusji i akceptacji dokonywanych wyborów. Zgromadzony i uporządkowany materiał został skonfrontowany z analizą SWOT obszaru, a efektem końcowym były sformułowane cele i przedsięwzięcia.

W Lokalnej Strategii Rozwoju LGD „Nasze Roztocze” wyznaczono 3 cele ogólne, które są odzwierciedleniem głównych kierunków rozwoju obszaru. W ramach celów ogólnych określono 6 celów szczegółowych, a w nich 18 przedsięwzięć.

Tabela 1. Zestawienie celów ogólnych, szczegółowych i przedsięwzięć w LSR LGD „Nasze Roztocze” na lata 2016-2023

Cele ogólne	Cele szczegółowe	Przedsięwzięcia
Cel 1.0. Wzrost kapitału społecznego obszaru LGD	Cel 1.1. Poprawa warunków dla rozwoju kapitału społecznego obszaru LGD	1.1.1. Remonty i modernizacje obiektów służących wzmocnieniu kapitału społecznego obszaru LGD
		1.1.2. Doposażenie obiektów służących wzmocnieniu kapitału społecznego obszaru LGD
		1.1.3. Rozwój infrastruktury na rzecz lokalnej działalności kulturalnej
	Cel 1.2. Nowoczesna i ekologiczna społeczność obszaru LGD	1.2.1. Aktywni i ekologiczni mieszkańcy
		1.2.2. Wsparcie aktywności kulturalnej mieszkańców obszaru LGD
		1.2.3. Nowoczesne organizacje pozarządowe
	Cel 1.3. Wsparcie wdrażania LSR	1.3.1. Działania animacyjne w zakresie wdrażania LSR
		1.3.2. Realizacja planu szkoleń dla pracowników Biura i organów LGD
		1.3.3. Prowadzenie doradztwa i Biura LGD
Cel 2.0. Wspieranie lokalnej gospodarki Naszego Roztocza	Cel 2.1. Rozwój innowacyjnej aktywności gospodarczej mieszkańców LGD	2.1.1. Wsparcie zakładania działalności gospodarczej na obszarze LGD
		2.1.2. Animacja społeczna w zakresie podstaw prowadzenia działalności gospodarczej
	Cel 2.2. Rozwój potencjału przedsiębiorstw w oparciu o rozwiązania innowacyjne	2.2.1. Tworzenie nowych miejsc pracy
Cel 3.0. Poprawa atrakcyjności turystycznej obszaru LGD	3.1 Zintegrowanie oferty turystycznej Naszego Roztocza	3.1.1. Rozwój funkcji turystyczno-rekreacyjnych obszaru LGD
		3.1.2. Poprawa standardu i rozbudowa sieciowej infrastruktury turystycznej obszaru LGD
		3.1.3. Tworzenie produktów turystycznych i usług dla turystów
		3.1.4. Rozwój produktów i usług dla turystów
		3.1.5. Promocja turystyczna obszaru LGD
		3.1.6. Wspieranie turystyki aktywnej na obszarze LGD

Źródło: LSR LGD „Nasze Roztocze”

Biorąc pod uwagę metodykę prowadzenia procesu budowy LSR LGD „Nasze Roztocze”, cele zostały określone prawidłowo. Uwzględniono tu przede wszystkim diagnozę obszaru, dokonaną w oparciu o analizę danych zastanych, wyniki analizy SWOT oraz konsultacje społeczne.

Badania IDI przeprowadzone z przedstawicielami organów LGD (Zarząd, Rada, Komisja Rewizyjna) potwierdzają, że diagnoza w LSR była dobrze przygotowana, a postawione cele były trafne. W okresie wdrażania LSR udało się wiele osiągnąć dzięki temu, iż przy jej opracowywaniu punktem odniesienia była nie tylko szczegółowa diagnoza obszaru, ale i poprzednia LSR z zapisanymi w niej celami.

Analizowana LSR zawierała cele i zadania związane ze wzmocnieniem kapitału społecznego, w tym rozwój infrastruktury społecznej i aktywizację ludności, z rozwojem przedsiębiorczości, co odpowiadało oczekiwaniom społeczności lokalnej. Tematem wiodącym strategii był rozwój potencjału turystycznego – ze względu na walory krajobrazowe, przyrodnicze i kulturowe obszaru LGD. Cele postawione w LSR w trakcie jej wdrażania nie uległy dezaktualizacji.

Odnosnie kolejnej LSR, uczestnicy badania IDI wyrażają opinię, iż powinny się tam znaleźć działania z zakresu dalszego zwiększania potencjału turystycznego (w tym w szczególności wskazano rozwój bazy noclegowo-gastronomicznej, infrastruktury dla turystyki aktywnej oraz rozwój sieciowej infrastruktury turystycznej), promocji turystycznej na szerszą skalę (ogólnopolską), tworzenia nowych miejsc pracy dla mieszkańców obszaru LGD, wspierania powstawania mikroprzedsiębiorstw, zwiększenia świadomości ekologicznej i zdrowego trybu życia, aktywizacji i integracji mieszkańców (w tym młodzieży) oraz zwiększenia konkurencyjności firm (niekoniecznie związanej ze zwiększeniem zatrudnienia, ale z podniesieniem jakości produktów i usług).

Reasumując, według opinii przedstawicieli organów LGD diagnoza zaprezentowana w LSR była trafna. Zaplanowane cele i przedsięwzięcia odpowiadały opracowanej diagnozie i potrzebom mieszkańców. Grupy docelowe zostały określone prawidłowo. W opinii przedstawicieli organów LGD środki przeznaczone na realizację strategii były niewystarczające aby całkowicie rozwiązać zdiagnozowane problemy oraz zniwelować negatywne zjawiska na obszarze LGD „Nasze Roztocze”, ale realizacja LSR przyczyniła się do ograniczenia różnych problemów społecznych. Powstanie wielu nowych miejsc pracy dla osób z grup defaworyzowanych wpłynęło na zmniejszenie ubóstwa, a dzięki powstaniu nowych miejsc integracji społecznej oraz organizowaniu wydarzeń integrująco-aktywizujących zwiększył się poziom aktywizacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Zmiany LSR LGD „Nasze Roztocze” wprowadzone w trakcie jej wdrażania

Lokalna Grupa Działania „Nasze Roztocze” w okresie realizacji strategii wprowadzała zmiany, które dotyczyły w szczególności:

- zwiększenia budżetu, co było związane z otrzymywaniem przez Stowarzyszenie dodatkowych środków z bonusów za sprawną realizację Strategii i duże zaangażowanie finansowe projektów,
- aktualizacji budżetu związanej z przesuwaniem powstałych oszczędności na inne przedsięwzięcia,
- aktualizacji i uzupełnienia procedur oceny i wyboru operacji oraz związanych z tym zmian w planie działania i planie komunikacji,
- wydłużenia okresu realizacji strategii do 30.09.2024 r.,
- aktualizacji wartości wskaźników, co było powiązane ze zmianami w budżecie i okresie realizacji strategii,
- dostosowania zapisów LSR do zmieniających się uwarunkowań prawnych (nowelizacja *Rozporządzenia MRiRW w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego PROW 2014-2020*, aktualizacja *Wytycznych w zakresie jednolitego i prawidłowego wykonywania przez lokalne grupy działania zadań związanych z realizacją strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez*

społeczność w ramach działania „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020).

- doprecyzowania niektórych zapisów LSR w związku z analizą przeprowadzonych naborów.

Wprowadzane zmiany nie miały więc przyczyn w nieprawidłowościach opracowanej LSR, lecz były wymuszone przede wszystkim nowelizacją aktów prawnych dotyczących zasad i procedur wdrażania LSR oraz zwiększeniem budżetu na jej wdrażanie. Szczegółowy wykaz wprowadzonych zmian strategii znajduje się w aneksie nr 4 do raportu, tabela 1.

3.2. Cele i zakres ewaluacji Strategii

Zgodnie z Wytycznymi Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi nr 5/3/2017 w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 z 18 sierpnia 2017 r. w latach 2020-2022 powinna odbyć się realizacja zewnętrznego badania ewaluacyjnego Lokalnej Strategii Rozwoju, aby była możliwość włączenia wyników badania do prac związanych z przygotowaniem Strategii na nowy okres programowania. W związku z powyższym Lokalna Grupa Działania „Nasze Roztocze” w 2022 r. podjęła decyzję o przeprowadzeniu ewaluacji ex-post strategii, obejmującej 6-letni okres jej wdrażania tj. lata 2016-2021.

Celem przeprowadzonej ewaluacji zewnętrznej ex-post jest identyfikacja i ocena efektów realizacji LSR, a tym samym zbadanie jakości i efektywności działań podejmowanych przez LGD w latach 2016-2021.

Ewaluacja Lokalnych Strategii Rozwoju jest badaniem specyficznym i wymaga wiedzy z zakresu funkcjonowania programu LEADER, a także podmiotów je wdrażających – Lokalnych Grup Działania. Są to organizacje, które realizują swoje zadania w myśl zasad określanych jako Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS). Międzysektorowość, a także oddolny charakter realizacji strategii, mają kluczowe znaczenie dla osiągnięcia założeń dokumentu, dlatego ewaluacja musi uwzględniać nie tylko badania dotyczące realizowanych celów strategicznych, ale także zaangażowania społecznego i współpracy pomiędzy różnymi podmiotami działającymi na obszarze wdrażania strategii.

Ewaluacja ex-post wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju dla Lokalnej Grupy Działania „Nasze Roztocze” została przeprowadzona w terminie maj – wrzesień 2022 r. i objęła okres od początku wdrażania dokumentu tj. od 18.05.2016 r. do 31.12.2021 r.

Badanie i raport końcowy zostały opracowane zgodnie z:

- *Wytycznymi Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi nr 5/3/2017 w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020* Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi z sierpnia 2017 r.
- *Podręcznikiem Monitoringu i Ewaluacji Lokalnych Strategii Rozwoju* Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi z marca 2017 r.,
- postanowieniami Lokalnej Strategii Rozwoju aktualnej na dzień 31.12.2021 r.

Podczas opracowania ewaluacji zewnętrznej LSR, bardzo ważna była sprawna komunikacja z przedstawicielami LGD oraz pracownikami biura LGD m.in. w procesie dostarczania niezbędnych do rozpoczęcia etapu badawczego danych. Dokumenty pozyskane od LGD, które były kluczowe w opracowaniu ewaluacji to:

- aktualna na dzień 31.12.2021 r. Lokalna Strategia Rozwoju;
- sprawozdania roczne z wdrażania LSR LGD „Nasze Roztocze” za lata 2016-2021;
- raporty monitoringowe za każdy rok wdrażania LSR;
- raport z ewaluacji wewnętrznej za lata 2016-2018;
- ankiety dla mieszkańców i beneficjentów;
- wykaz projektów realizowanych poza RLKS.

Aspekt komunikacji był również ważny na etapie prowadzenia badań (ankietyzacja, wywiady). W przypadku badań ankietowych, pracownicy LGD sprawnie umieścili na stronach internetowych narzędzia skierowane do mieszkańców, a także przesłali je do beneficjentów realizowanych projektów. Pracownicy LGD byli również odpowiedzialni za umówienie interlokutorów na spotkania w określonym miejscu i czasie.

W zakresie ewaluacji uwzględniono zróżnicowane działania podjęte w celu skutecznego wdrażania Strategii, a także działania LGD „Nasze Roztocze” wykraczające poza samą strategię, a wpisujące się w statutowe obszary działalności Stowarzyszenia.

Badanie zostało zakończone opracowaniem raportu ewaluacji zewnętrznej, który został przekazany Lokalnej Grupie Działania „Nasze Roztocze”.

4. Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania

4.1. Kryteria ewaluacji i postawione pytania badawcze

Analiza wyników przeprowadzonych badań ewaluacyjnych została przeprowadzona z uwzględnieniem przyjętych przez Polskie Towarzystwo Ewaluacyjne kryteriów oceny, do których zaliczyć należy:

- **Trafność** – kryterium to pozwala ocenić, w jakim stopniu przyjęte cele projektu odpowiadają zidentyfikowanym problemom w obszarze objętym projektem i/lub realnym potrzebom beneficjentów,
- **Spójność** – kryterium to pozwala ocenić stopień spójności LSR z innymi dokumentami programowymi i strategiami obejmującymi obszar realizacji LSR,
- **Efektywność** – kryterium to pozwala ocenić poziom „ekonomiczności” projektu, czyli stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych wyników i rezultatów. Nakłady rozumiane są tu jako zasoby finansowe, ludzkie i poświęcony czas,
- **Skuteczność** – kryterium to pozwala ocenić, do jakiego stopnia cele przedsięwzięcia zdefiniowane na etapie programowania zostały osiągnięte,
- **Użyteczność** – kryterium to pozwala ocenić stopień zaspokojenia potrzeb odbiorców działań w wyniku osiągnięcia rezultatów operacji,
- **Trwałość efektów** – kryterium to pozwala ocenić czy pozytywne efekty projektu na poziomie celu mogą trwać po zakończeniu finansowania zewnętrznego, a także czy możliwe jest utrzymanie się wpływu tego projektu w dłuższym okresie na procesy rozwoju na poziomie sektora, regionu czy kraju.

Z wykorzystaniem powyższych kryteriów ewaluacji, w badaniach starano się odpowiedzieć na sformułowane na podstawie Wytycznych nr 5/3/2017 pytania badawcze, które zostały przypisane do następujących obszarów badawczych:

1. Ocena wpływu na główny cel LSR
 - Jaki jest stopień osiągnięcia celu głównego i przypisanych do niego wskaźników LSR?
2. Ocena wpływu na kapitał społeczny:
 - Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?
 - W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?
3. Przedsiębiorczość:
 - W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?
 - Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?
4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe:
 - W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?

- W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?
5. Grupy defaworyzowane:
 - Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?
 - Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?
 - Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?
 6. Innowacyjność:
 - W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
 - Jakie można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?
 7. Projekty współpracy:
 - Jaka była skuteczność i efekty działania wdrażania projektów współpracy?
 - Jaką formę i zakres powinny przyjmować projekty współpracy w przyszłości?
 8. Ocena funkcjonowania LGD:
 - Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwalał na efektywną i skuteczną realizację LSR?
 - Jaka jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
 - Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR?
 - Czy organy LGD poprawnie wypełniły przypisane im role?
 9. Ocena procesu wdrażania:
 - Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR odbywała się zgodnie z planem?
 - Czy procedury naboru, wyboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste i przyjazne dla beneficjentów?
 - Czy kryteria pozwalały na wybór najlepszych projektów (spójnych z celami LSR)?
 - Czy przyjęty system wskaźników pozwalał na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach?
 10. Wartość dodana podejścia LEADER:
 - Czy działalność LGD wpływa na poprawę komunikacji pomiędzy różnymi aktorami, budowanie powiązań między nimi i sieciowanie?
 - Czy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany?
 - Czy projekty realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru objętego LSR i czy te projekty przyczyniają się do jego wzmocnienia?
 - Czy przeprowadzone w ramach LSR inwestycje są komplementarne względem siebie lub względem wiodącego projektu/tematu określonego w LSR?
 11. Realizacja projektów wykraczających poza RLKS:
 - Czy LGD realizowało projekty wykraczające poza wsparcie w ramach RLKS?

Szczegółowe obszary działań LGD, które zostały poddawane ocenie to:

1. Działalność biura LGD, w tym w szczególności jakość i efektywność świadczonego doradztwa dla beneficjentów,
2. Realizacja planu komunikacji, rozpoznawalność LGD, wymiana informacji z mieszkańcami obszaru oraz jakość podejmowanych działań komunikacyjnych,
3. Realizacja rzeczowo-finansowa Lokalnej Strategii Rozwoju,
4. Funkcjonowanie organów LGD,
5. Działania na rzecz aktywizacji społeczności lokalnej oraz włączenia społecznego (w szczególności wsparcie udzielone przedstawicielom grup defaworyzowanych),
6. Działania LGD w zakresie rozwoju przedsiębiorczości oraz turystyki i dziedzictwa kulturowego,
7. Promowanie innowacyjności na obszarze objętym LSR,
8. Realizacja projektów współpracy,
9. Realizacja projektów wykraczających poza RLKS.

4.2. Metody i techniki badawcze

Podczas prac nad ewaluacją zewnętrzną ex-post Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2023 dla obszaru Lokalnej Grupy Działania „Nasze Roztocze” zewnętrzny ewaluator, w przypadku każdego z zadań badawczych uwzględnił już stosowane przez LGD narzędzia badawcze, aby, jeśli to możliwe, zachować kontynuację trwającego na przestrzeni wdrażania LSR procesu badawczego.

Ewaluacja została przeprowadzona w oparciu o szereg badań z wykorzystaniem zróżnicowanych metod i technik badawczych. Część z nich ma charakter zapośredniczony, co oznacza, że do ich realizacji badacz nie musi wchodzić w relacje typu face-to-face z osobą badaną. Wśród zaproponowanych technik są jednak również takie, które w założeniu wymagają kontaktu bezpośredniego. Poniżej uzasadniono wykorzystanie poszczególnych technik badawczych:

Techniki zapośredniczone:

- **ankieta CAWI (ang. Computer Assisted Web Interview)** – jest częścią metodologii opartej na ankiecie dostarczonej respondentowi za pomocą linka w panelu lub na stronie internetowej. Metoda CAWI jest uważana za jeden z najbardziej ekonomicznych sposobów zbierania danych ankietowych, ponieważ nie wymaga ankieterów, urządzeń, ani dodatkowych narzędzi. Z tych wszystkich powodów ankietę CAWI, zwane również kwestionariuszami internetowymi, są jedną z najbardziej powszechnych metod zbierania informacji. W badaniu CAWI cała uwaga jest skupiona na konstrukcji kwestionariusza, ponieważ wskaźnik odpowiedzi jest bezpośrednio związany z jakością samego kwestionariusza. Wykorzystanie tego typu narzędzia pozwala w krótkim czasie dotrzeć do dużej liczby osób;
- **ankieta drukowana** – to tradycyjna technika posługująca się narzędziem zwanym kwestionariuszem ankiety. Jest specyficzną, pisemną formą wywiadu, należąca do badań skategoryzowanych, które są ściśle określone przez zespół reguł i zasad właściwych dla określonego badania. Ankiety służą do zebrania dużej liczby informacji o zjawiskach występujących w społeczeństwie przy wykorzystaniu z reguły małych nakładów, sił i środków. Ankieta w formie drukowanej pozwala dotrzeć do grupy osób ze starszego pokolenia, która

nie korzysta z nowoczesnych narzędzi internetowych ale jednocześnie jej wkład w końcową wartość badania jest bardzo istotny.

Techniki bezpośrednie:

- **indywidualny wywiad pogłębiony (IDI – Individual In-depth Interview)** – metoda ta polega na uzyskaniu interesujących danych w trakcie indywidualnej i bezpośredniej rozmowy z respondentem, wywiad jest skoncentrowany na opiniach i poglądach respondenta (skupia się na osobistych doświadczeniach), ma na celu poznanie postaw, wrażeń, motywów kierujących działaniami respondenta, znaczeń im przypisywanych. Średni czas trwania jednego wywiadu to 25-50 min. Do jego przeprowadzenia wykorzystuje się przygotowany wcześniej scenariusz rozmowy;
- **zogniskowany wywiad grupowy (FGI – Focus Group Interview)** – jest to wywiad przeprowadzany jednocześnie z kilkoma osobami, często przy użyciu technik projekcyjnych i wspomagających. Średni czas trwania wywiadu to 2 godziny. Wywiad grupowy to sytuacja bliższa sytuacjom rzeczywistym – opinie kształtują się w kontakcie z innymi ludźmi, a nie w odosobnieniu. Taka sytuacja symuluje rzeczywistą sytuację życiową, w której ludzie reagując na bodziec – ujawniają swoje opinie, które często w kontaktach z innymi ulegają pewnym modyfikacjom. Wywiady przeprowadzone wśród członków Stowarzyszenia pozwoliły na określenie zmian, jakie zaszły dzięki wdrażaniu LSR, które są dla nich istotne oraz wskazanie obszarów, na których powinna skupić się kolejna LSR.

Wykorzystując powyższe techniki badawcze w badaniu ewaluacyjnym zastosowano następujące metody badawcze, które można podzielić na metody ilościowe i jakościowe:

1. Ilościowe metody badawcze:

- **desk research (analiza danych zastanych)** – analiza ogólnodostępnych danych statystycznych (Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego) oraz analiza dokumentacji wytworzonej przez biuro i organy LGD. Analiza desk research poprzedziła całość badań empirycznych i oprócz istotnego wkładu do raportu, umożliwiła dobre przygotowanie się zespołu badawczego do dalszych prac;
- **ankieta dla mieszkańców obszaru LGD** – badanie przeprowadzone online techniką CAWI oraz w formie tradycyjnej ankiety drukowanej, dostępnej w siedzibie biura LGD. Ankieta w formie elektronicznej została zamieszczona na stronie internetowej LGD oraz przesłana do każdej z gmin wchodzących w skład LGD „Nasze Roztocze”. Badanie służyło do zebrania wiedzy np. na temat rozpoznawalności LGD, działalności LGD, kanałów komunikacyjnych stosowanych przez LGD, oceny realizacji celów strategicznych oraz pojedynczych operacji;
- **ankieta dla beneficjentów LSR** – badanie przeprowadzone online techniką CAWI. Ankieta pozwoliła na analizę efektywności interwencji podjętych w ramach wdrażania LSR oraz przysłużyła się do badania poziomu jakości świadczonego przez pracowników biura LGD doradztwa.

2. Jakościowe metody badawcze:

- **indywidualne wywiady pogłębione (IDI) z pracownikami biura LGD** – wywiady miały na celu pozyskanie informacji na temat organizacji pracy biura, sprawności w przeprowadzaniu naborów wniosków oraz działań animacyjnych i komunikacyjnych;
- **indywidualne wywiady pogłębione (IDI) z przedstawicielami organów LGD** – wywiady pozwoliły na zebranie wiedzy dotyczącej tak bieżących, jak i strategicznych działań LGD;
- **zogniskowane wywiady grupowe (FGI) przeprowadzone wśród członków Stowarzyszenia przy reprezentacji każdej z JST wchodzącej w skład LGD** – wywiady pozwoliły na określenie zmian, jakie zaszły dzięki wdrażaniu LSR, które są istotne dla członków Stowarzyszenia oraz wskazanie obszarów, na których powinna skupić się kolejna LSR.

Proces badawczy oparty został o triangulację metod (ilościowych i jakościowych) oraz technik badawczych (ankieta CAWI, ankieta drukowana, wywiady indywidualne, wywiady grupowe). Zróżnicowane zostały również same źródła pozyskiwania danych: wykorzystano dane zastane, czyli takie, które już powstały i analityk nie ma wpływu na ich formę (statystyka publiczna oraz dokumentacja wytworzona w ramach działań monitoringowych i sprawozdawczych LGD) oraz dane wywołane, tj. takie które pozyskano poprzez realizację badań (ankietyzacja, IDI, FGI).

Wyniki przeprowadzonych badań zostały zamieszczone w rozdziałach: 3. *Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji*, 5. *Opis wyników badania wraz z ich interpretacją* oraz 6. *Odpowiedź na wszystkie wskazane pytania badawcze* – w odpowiednich podrozdziałach.

4.3. Wielkość i struktura próby

W poniższej tabeli zaprezentowano wielkość i strukturę próby poszczególnych badań.

Tabela 2. Wielkość i struktura próby badań ewaluacyjnych

Badanie	Próba (n)	Uwagi
Badania ilościowe		
Ankieta dla mieszkańców obszaru LGD	n>150	Zebrano opinie mieszkańców za pomocą ankiety CAWI oraz ankiety drukowanej od 152 mieszkańców badanego obszaru działania LGD. LGD promowało link do ankiety oraz informację o możliwości wypełnienia jej w formie drukowanej na swoich stronach i kanałach społecznościowych, aby zwiększyć szansę na uzyskanie odpowiednich parametrów. W ankiecie wzięli udział mieszkańcy wszystkich gmin należących do LGD „Nasze Roztocze”; w większości były to osoby w wieku 36-50 lat (40%); 74% kobiet i 26% mężczyzn; przeważnie posiadających wykształcenie wyższe (45%); pracujący we wszystkich sektorach oraz osoby bezrobotne; udzielający się w formalnej lub nieformalnej organizacji pozarządowej. Prawie połowa ankietowanych mieszkańców (49%) zalicza się do zdefiniowanych w LSR grup defaworyzowanych.
Ankieta dla beneficjentów LSR	n>20	Ankieta została przesłana do beneficjentów LSR (osób, które pozyskały i rozliczyły otrzymane z LGD środki finansowe na realizację operacji).

		<p>Zebrano 21 ankiet.</p> <p>Ankietowani beneficjenci LSR zamieszkują wszystkie gminy należące do LGD „Nasze Roztocze”; w większości byli w wieku 36-50 lat (52%); 90% z nich posiada wykształcenie wyższe. Przed zrealizowaniem projektu były to osoby pracujące we wszystkich sektorach oraz osoby bezrobotne, natomiast po zrealizowaniu projektu żadna z tych osób nie jest osobą bezrobotną. Wszyscy udzielają się w formalnych lub nieformalnych organizacjach pozarządowych.</p>
Badania jakościowe		
Indywidualne wywiady pogłębione (IDI) z pracownikami biura LGD	n=2	Przeprowadzono 2 wywiady indywidualne z pracownikami biura tj. z Dyrektorem Biura LGD oraz Koordynatorem ds. wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. Interlokutorzy to kobiety, pochodzące z gmin należących do LGD (Gmina Zamość i Szczebrzeszyn), znajdujące się w przedziale wiekowym 36-50 lat, posiadające wyższe wykształcenie oraz pracujące w organizacji pozarządowej, jaką jest Lokalna Grupa Działania „Nasze Roztocze”.
Indywidualne wywiady pogłębione (IDI) z przedstawicielami organów LGD	n=6	Przeprowadzono 6 wywiadów indywidualnych z przedstawicielami organów LGD tj. Zarządu (1 osoba), Rady (2 osoby) i Komisji Rewizyjnej (3 osoby). Interlokutorzy badania to 3 kobiety i 3 mężczyzn, reprezentujący wszystkie gminy należące do LGD „Nasze Roztocze”. Jedna z osób udzielających wywiadu znajduje się w przedziale wiekowym 36-50 lat, natomiast pozostałe w przedziale 51-65 lat. Wszyscy interlokutorzy posiadają wykształcenie wyższe, są pracownikami sektora publicznego i udzielają się w różnego typu organizacjach pozarządowych.
Zogniskowany wywiad grupowy (FGI) przeprowadzony wśród członków Stowarzyszenia przy reprezentacji każdej z JST wchodzącej w skład LGD	n≥12	<p>Przeprowadzono 1 zogniskowany wywiad grupowy, w którym uczestniczyło 14 członków Stowarzyszenia reprezentujących wszystkie sektory:</p> <p>Sektor publiczny:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gmina Krasnobród – 1 osoba, • Gmina Zamość – 1 osoba, • Gmina Adamów – 1 osoba, • Krasnobrodzki Dom Kultury – 1 osoba, • Biblioteka Publiczna Gminy Zamość z/s w Mokrem – 1 osoba, • Samodzielne Publiczne Sanatorium Rehabilitacyjne im. J. Korczaka w Krasnobrodzie – 1 osoba; <p>Sektor gospodarczy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Centrum Turystyki „ROZTOCZE” Spółdzielnia Socjalna – 1 osoba; <p>Sektor społeczny:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stowarzyszenie na Rzecz Pomocy Rodzinie „Podaj Dłoń” – 1 osoba, • Stowarzyszenie Kulturalno-Naukowe „Do Źródeł” – 1 osoba; <p>Osoby fizyczne – 4 osoby.</p>

Źródło: opracowanie własne

4.4. Harmonogram realizacji badania

Harmonogram realizacji poszczególnych zadań w ramach prowadzonych badań ewaluacyjnych został przedstawiony na wykresie Gantta zamieszczonym poniżej.

Tabela 3. Harmonogram realizacji badania ewaluacyjnego

	Maj 2022	Czerwiec 2022	Lipiec 2022	Sierpień 2022	Wrzesień 2022
Przygotowanie procesu badawczego i jego zaplanowanie: <ul style="list-style-type: none"> Pozyskanie danych zastanych: ogólnodostępnych danych statystycznych oraz dokumentacji wytworzonej przez biuro LGD. 					
Analiza sytuacji bieżącej w LGD, wprowadzenie odpowiednich metod i narzędzi zbierania danych niezbędnych do przeprowadzenia ewaluacji ex-post: <ul style="list-style-type: none"> Przygotowanie formularzy ankiet dla mieszkańców i beneficjentów, Przygotowanie scenariuszy wywiadów indywidualnych i grupowych, Analiza zebranych danych zastanych. 					
Przeprowadzenie badań i analiz w zakresie opisanym w procedurze badawczej: <ul style="list-style-type: none"> Przeprowadzenie ankietyzacji wśród mieszkańców, Przeprowadzenie ankietyzacji wśród beneficjentów, Przeprowadzenie indywidualnych wywiadów pogłębionych z pracownikami biura LGD i przedstawicielami organów LGD, Przeprowadzenie zogniskowanego wywiadu grupowego wśród członków Stowarzyszenia, Analiza wyników ankietyzacji i wywiadów. 					
Opracowanie raportu końcowego z badań.					

Źródło: opracowanie własne

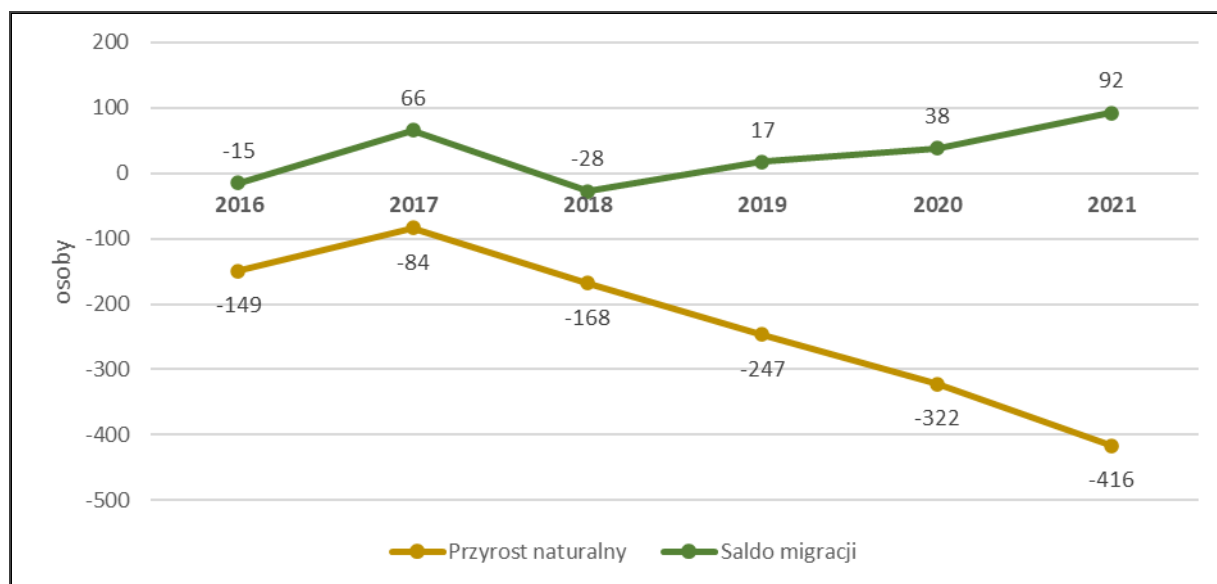
5. Opis wyników badania wraz z ich interpretacją

5.1. Zmiany na obszarze objętym LSR w ujęciu statystycznym

Ludność

Według stanu na 31.12.2021 r. obszar Lokalnej Grupy Działania „Nasze Roztocze” zamieszkuje łącznie 58 854 osób. Liczba ludności na obszarze LGD „Nasze Roztocze” zmieniała się na przestrzeni ostatnich 6 lat w wyniku ruchu naturalnego i migracyjnego. Biorąc pod uwagę cały obszar LGD, w 2021 roku zamieszkiwało go o 1 093 osób mniej niż w roku 2016, kiedy to rozpoczęto wdrażanie LSR (spadek o 1,8%). Analizując ruch naturalny i migracyjny na badanym obszarze można zauważyć, że spadek liczby ludności związany jest z drastycznym spadkiem przyrostu naturalnego, wynoszącego w 2021 roku -416 osób, podczas gdy w 2016 r. wynosił on -149 osób. Saldo migracji na obszarze LGD wyniosło w 2021 roku 92 osoby, natomiast w 2016 roku -15, co oznacza, że obecnie więcej osób melduje się na tym obszarze niż wymeldowuje.

Wykres 1. Ruch naturalny i migracyjny na obszarze LGD „Nasze Roztocze” w latach 2016-2021

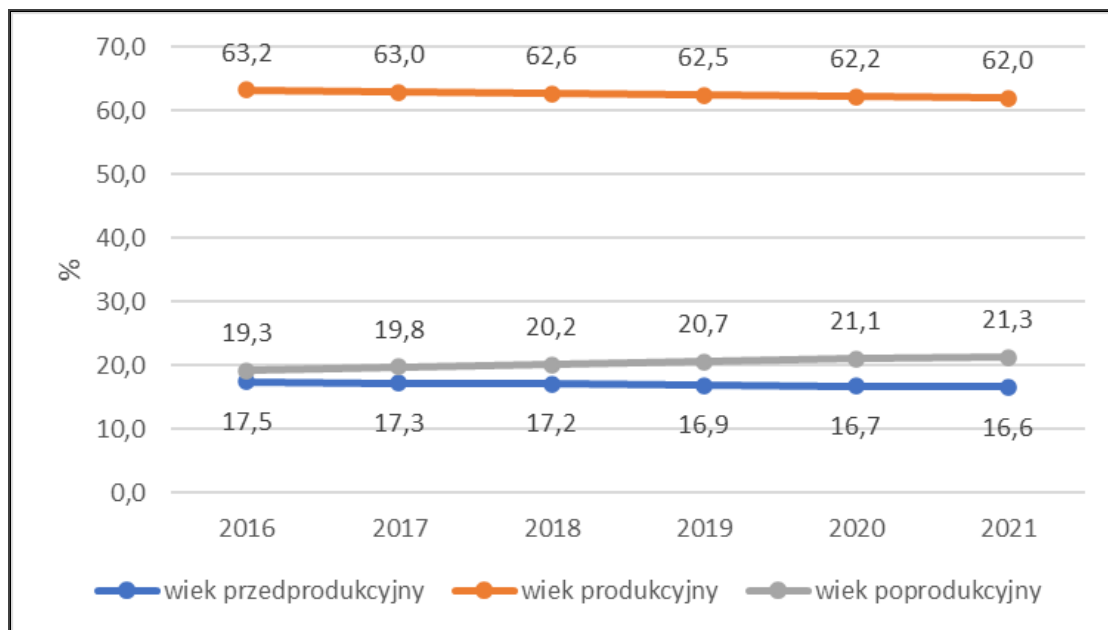
Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL, GUS

Przyglądając się poszczególnym gminom, pod względem liczby ludności jedna z nich wyraźnie się wyróżnia. Jest to podmiejska gmina Zamość, otaczająca Zamość – miasto na prawach powiatu, jedno z największych w województwie lubelskim. W tej gminie wyraźnie zaznacza się suburbanizacja, czyli przenoszenie się mieszkańców miast na podmiejskie obszary wiejskie. Saldo migracji w tej gminie w 2021 roku wyniosło aż 143 osoby. Najniższe saldo migracji zanotowano w gminie Zwierzyniec i było to -40 osób.

W podziale na płeć na obszarze LGD „Nasze Roztocze” przeważają kobiety (51%, 2021), mężczyźni stanowią 49%. W strukturze wieku mieszkańców LGD przeważają osoby w wieku produkcyjnym (62% w 2021 roku), jednak w ciągu ostatnich 6 lat zauważalny jest systematyczny spadek ich liczby. Rośnie natomiast liczba osób w wieku poprodukcyjnym, zarówno w poszczególnych gminach, jak i na całym obszarze LGD (w 2021 roku 21,3%). Ta ogólnokrajowa tendencja świadczy o starzeniu się

społeczeństwa. Było to jedno z zagrożeń analizowanych podczas budowania LSR. Jeśli chodzi o osoby w wieku przedprodukcyjnym, ich liczba spadła od początku wdrażania LSR, w 2021 stanowili 16,6% ogółu mieszkańców LGD.

Wykres 2. Struktura ekonomicznych grup wieku na obszarze LGD „Nasze Roztocze” w latach 2016-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL, GUS

Średnia gęstość zaludnienia na obszarze LGD wynosi 70,2 os./km². W porównaniu do gęstości zaludnienia dla powiatów biłgorajskiego (59 os./km²) i zamojskiego (56 os./km²) jest to wysoka wartość, co jest związane z występowaniem na obszarze LGD 4 miast.

Powyższe statystyki są powodem, dla którego niezbędne jest wprowadzenie szeroko zakrojonych działań na rzecz rodzin i opieki nad małymi dziećmi, tak aby rodzice decydowali się na więcej niż jedno dziecko, dzięki czemu wzrośnie bardzo niski przyrost naturalny obserwowany na obszarze LGD „Nasze Roztocze”. Ponadto istotne są działania wspierające coraz większą liczbę osób starszych, mające na celu ich aktywizację i zapobieganie wykluczeniu społecznemu.

W LSR LGD „Nasze Roztocze”, wśród wszystkich grup mieszkańców obszaru LGD, zidentyfikowane zostały kluczowe grupy docelowe działań realizowanych w ramach wdrażania LSR. Są to:

- grupy defaworyzowane, które spotykają się z największymi problemami w codziennym funkcjonowaniu a zwłaszcza z trudnościami na rynku pracy (osoby młode do 35 roku życia, osoby po 50 roku życia i osoby bezrobotne);
- przedsiębiorcy;
- organizacje pozarządowe.

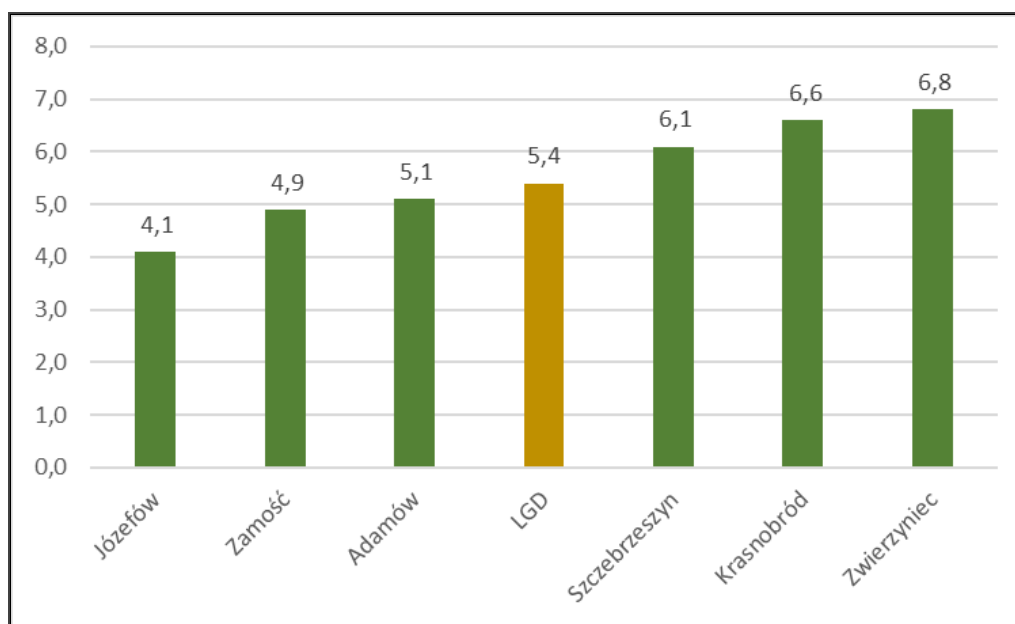
W LSR przewidziano specyficzne narzędzia działania w ramach zidentyfikowanych obszarów interwencji związanych z grupami docelowymi, w tym grupami defaworyzowanymi, np. w ramach procedury wyboru projektów wprowadzono kryteria preferujące pozyskiwanie środków przez osoby z grup defaworyzowanych, udział w projektach oraz realizację projektów przez te osoby i dla tych osób, w szczególności tworzenie miejsc pracy.

Rynek pracy

Na obszarze LGD w 2020 roku pracowało 8 621 osób (145 osób na 1000 ludności). Od początku wdrażania LSR, tj. 2016 roku liczba ta systematycznie rośnie (wzrost o 593 osoby), co jest bardzo pozytywną zmianą. Należy przypuszczać, że częściowo zmiany te nastąpiły wskutek działania LGD i wdrażania przedsięwzięć zapisanych w LSR, w tym związanych z aktywizacją zawodową, a częściowo zapewne ze zmianami makroekonomicznymi na rynku pracy.

Wskaźnik bezrobocia mierzony jako stosunek liczby osób bezrobotnych do liczby ludności w wieku produkcyjnym na obszarze LGD „Nasze Roztocze” w 2021 roku wyniósł 5,4. W 2021 roku na całym obszarze LGD zarejestrowano 50,5% bezrobotnych kobiet i 49,5% mężczyzn. Zjawisko bezrobocia w największym stopniu dotyka przedstawicieli grup defaworyzowanych tj. osoby młode do 35 roku życia w tym głównie absolwenci tuż po ukończeniu szkół wyższych oraz osoby starsze po 50 roku życia, które straciły pracę z różnych powodów. W poszczególnych gminach obszaru wskaźnik bezrobocia waha się od 4,1% w gminie Józefów do 6,8% w gminie Zwierzyniec.

Wykres 3. Wskaźnik bezrobocia (udział liczby osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym) w gminach LGD „Nasze Roztocze” w 2021 r.

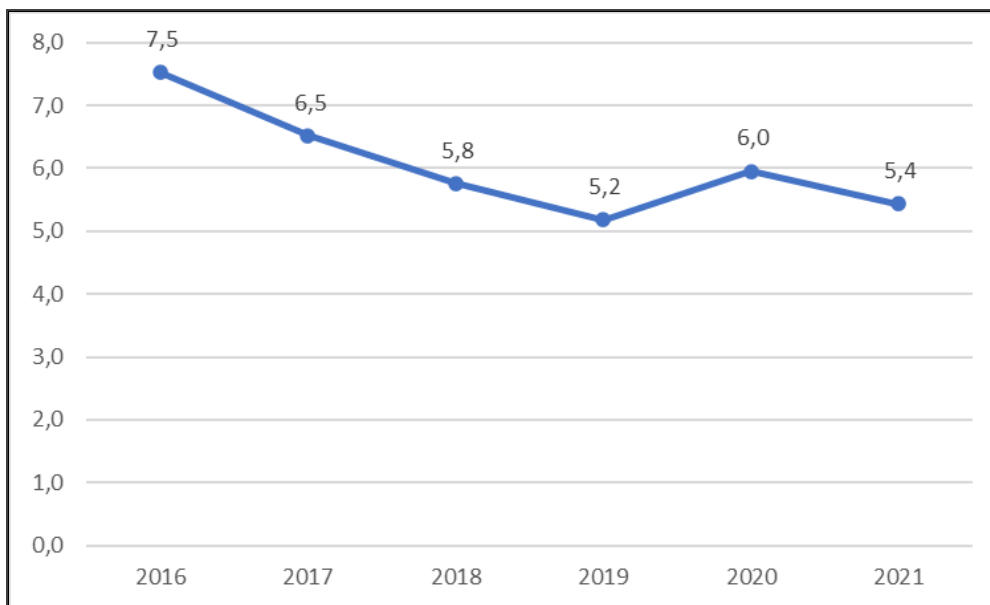

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL, GUS

Stopa bezrobocia (mierzona jako stosunek liczby osób bezrobotnych do liczby osób aktywnych ekonomicznie) w powiecie biłgorajskim w 2021 r. wyniosła 4,6%, natomiast w powiecie zamojskim wyniosła 8,5%.

Analizując wskaźnik bezrobocia w poszczególnych gminach i na całym obszarze LGD, ale również stopę bezrobocia w powiatach, wyraźnie zaznacza się spadek wartości tych wskaźników od 2016 do 2019 i następnie wzrost w 2020 roku. Najprawdopodobniej ma to związek z pandemią COVID-19, która została ogłoszona w marcu 2020 roku. Wprowadzone obostrzenia i zamknięcie na długi okres czasu przedsiębiorstw z wielu branż poskutkowało utratą pracy przez znaczną grupę ludzi. W 2021 r. znów wskaźnik i stopa bezrobocia spadły.

Wykres 4. Zmiana wskaźnika bezrobocia na obszarze LGD „Nasze Roztocze” w latach 2016-2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL, GUS

Aktywizacja społeczna

W Lokalnej Strategii Rozwoju dużo miejsca poświęcono działalności sektora społecznego, rozwojowi społeczeństwa obywatelskiego i aktywizacji społecznej. Organizacje pozarządowe na obszarze „Naszego Roztocza” są inicjatorami oddolnego podejmowania przedsięwzięć lokalnych zaangażowanych w życie społeczne, czy też w budowę społeczeństwa obywatelskiego poprzez aktywność i umiejętność samoorganizowania się, określania i osiągania celów bez impulsu władz państwa. Dzięki działalności i współpracy NGO, gmin i instytucji kultury na obszarze LGD było i jest podejmowany szereg działań związanych z budowaniem społeczeństwa obywatelskiego. Odbyna się to w oparciu o inicjatywy indywidualne, jak również współpracę z LGD „Nasze Roztocze”.

W LSR podkreślono, iż na obszarze LGD w 2015¹ roku funkcjonowało 56 nieformalnych organizacji pozarządowych (NGO – non governmental organisation) zajmujących się kultywowaniem lokalnych tradycji, zwyczajów i folkloru. Organizacje te działały głównie w formach klubów i kół. Przeważały Koła Gospodyń Wiejskich, zrzeszające aktywne kobiety z terenu gmin LGD oraz kluby seniora, w których udzielali się seniorzy. Dane zebrane podczas inwentaryzacji w 2022 r. nie są do końca porównywalne ze stanem z roku 2015, ponieważ wiele organizacji, ówczesnie nieformalnych, obecnie zostało zarejestrowanych. Stało się tak głównie z kołami gospodyń wiejskich, których znaczna część zarejestrowała się w Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Aby porównać liczbę nieformalnych organizacji pozarządowych w 2022 r. do ich liczby w 2015 r., do organizacji w 2022 r. zaliczono wszystkie koła gospodyń wiejskich, pomimo iż część została zarejestrowana. W ten sposób można stwierdzić, że w 2022 r. na obszarze LGD funkcjonowało 70 organizacji pozarządowych, a więc o 25% więcej niż w 2015 r. Zarówno w 2015, jak i w 2022 r. najwięcej organizacji funkcjonowało w gminie Zamość (2015 r. – 28, 2022 r. – 33).

¹ W 2015 r. została przeprowadzona inwentaryzacja gmin, która posłużyła do opracowania Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2016-2023

Pomoc społeczna

W zakresie pomocy społecznej na obszarze LGD „Nasze Roztocze” działają liczne placówki. W 2015 r. było ich 19, natomiast zgodnie z danymi zebranymi w 2022 r. obecnie jest ich 25. Są to m.in. domy pomocy społecznej i środowiskowe domy samopomocy, a także dwa domy dziecka znajdujące się w gminie Zwierzyniec. Wzrost liczby placówek świadczy o znacznym polepszeniu się dostępności do infrastruktury pomocy społecznej na obszarze działania LGD, szczególnie dla osób starszych i niepełnosprawnych.

Od 2016 r. na obszarze LGD „Nasze Roztocze” spadła liczba osób objętych świadczeniami środowiskowej pomocy społecznej. W 2020 roku wynosiła ona 2 718 osób (spadek o 45% w stosunku do roku 2016). Zapewne jedną z przyczyn takiego stanu jest zmiana kryteriów przyznawania pomocy (obniżenie poziomu dochodowego, decydującego o przyznaniu pomocy, co przekłada się na spadek potencjalnych beneficjentów). Inną przyczyną poprawy sytuacji w tym zakresie może być obniżenie poziomu bezrobocia i związane z tym wyższe dochody rodzin. Na przestrzeni analizowanych 6 lat zauważalny jest duży wzrost wydatków na domy pomocy społecznej, których koszty ponosi gmina (o 130%). Jest to związane z procesem starzenia się społeczeństwa i zmieniającym się modelem rodzin, które nie są już wielopokoleniowe.

Infrastruktura społeczna

LSR LGD „Nasze Roztocze” wskazuje, że obszar LGD „Nasze Roztocze” charakteryzuje się dobrą dostępnością do infrastruktury społecznej (edukacyjnej, zdrowotnej, kulturalnej itp.).

W momencie opracowywania strategii funkcjonowało tu 8 przedszkoli i 30 szkół, w tym 8 prowadzonych przez stowarzyszenia. Dostęp do szkolnictwa gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego również był zadawalający. Od 1 września 2019 r. wprowadzono reformę szkolnictwa. Od tego dnia funkcjonują 8-letnie szkoły podstawowe, po ukończeniu których następnym etapem są szkoły średnie, zlikwidowane zostało natomiast szkolnictwo gimnazjalne. Zgodnie z danymi na 2022 r. na obszarze LGD funkcjonuje obecnie 8 przedszkoli, 1 gminny klub dziecięcy oraz 28 szkół (25 szkół podstawowych oraz 3 szkoły ponadpodstawowe: Liceum Ogólnokształcące – Zespół Szkół i przedszkole w Krasnobrodzie, Zespół Szkół nr 2 w Szczepieszynie i Technikum im. Jana Zamoyskiego w Zwierzyńcu). Zmiany w liczbie placówek oświatowych wynikają z wyżej wspomnianej reformy i likwidacją gimnazjów. Z placówkami edukacyjnymi związane są liczne występujące na obszarze obiekty sportowe: boiska, hale sportowe, place zabaw.

Opiekę zdrowotną na obszarze „Naszego Roztocza” świadczą zarówno placówki publiczne, jak i niepubliczne. Usługi zdrowotne w 2015 r. świadczyło tutaj 15 takich obiektów. Zgodnie z danymi pozyskanymi w 2022 r. liczba placówek zdrowotnych na badanym obszarze wzrosła do 18, dzięki czemu mieszkańcy mają lepszy dostęp do usług medycznych. Oprócz placówek zdrowotnych oferujących podstawową opiekę zdrowotną na terenie LGD „Nasze Roztocze” działają specjalistyczne ośrodki jak np. Samodzielne Publiczne Sanatorium Rehabilitacyjne im. Janusza Korczaka.

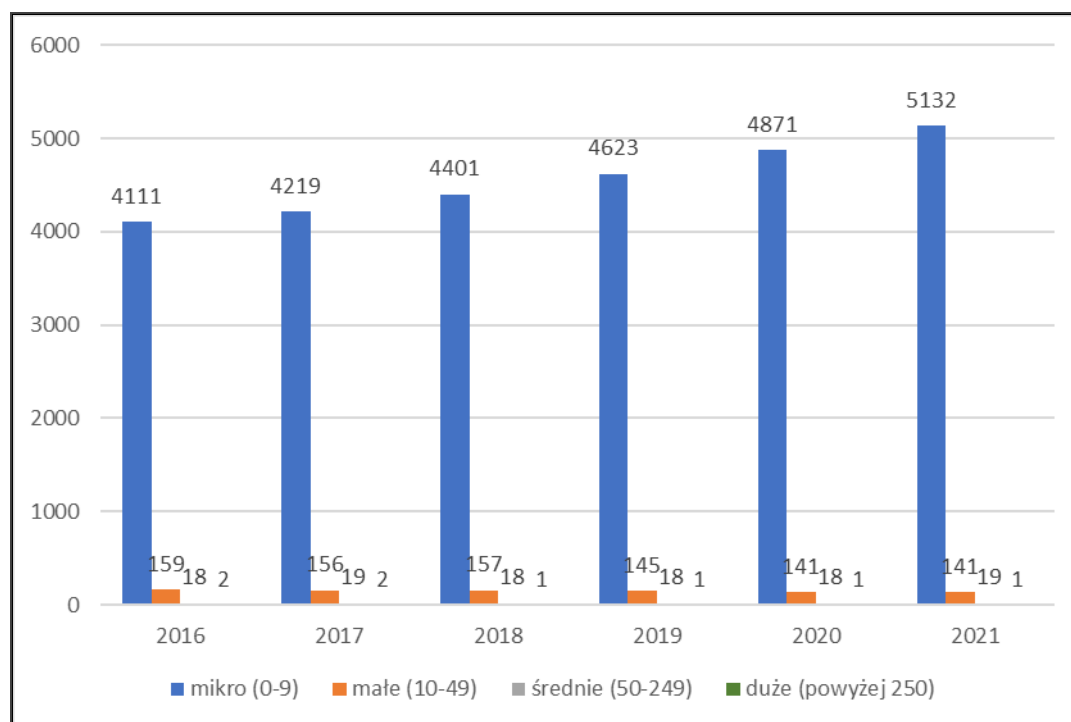
Pod względem infrastruktury kulturalnej obszar LGD również prezentuje się korzystnie. W 2015 r. prawie w każdej gminie mieszkańcy mieli dostęp do miejskiego lub gminnego ośrodka kultury. W miejscowościach wiejskich „Naszego Roztocza” funkcjonowało w 2015 r. 20 świetlic środowiskowych i wiejskich. Obecnie dostęp do infrastruktury kultury dla mieszkańców LGD znacząco się polepszył. Funkcjonuje tu 26 świetlic wiejskich oraz 7 miejskich i wiejskich ośrodków kultury. W 2015 r. na terenie LGD działały liczne biblioteki (7) i ich filie (9), które zapewniały mieszkańcom

dostęp do literatury. Obecnie czytelnicy mają dostęp do 6 bibliotek i 10 filii bibliotek. Podczas prac nad LSR zidentyfikowano duże braki w zakresie odpowiedniego standardu lub wyposażenia tych placówek przez co możliwa oferta działań służących wzmocnieniu kapitału społecznego była niewystarczająca w stosunku do oczekiwań społeczności lokalnych a oferta kulturowa była mało zróżnicowana. Obecnie standard i wyposażenie placówek kultury również uległ poprawie m.in. dzięki realizacji projektów w ramach LSR.

Przedsiębiorczość

Na obszarze LGD „Nasze Roztocze” w 2021 roku zarejestrowanych było 5 293 podmiotów gospodarczych, z których 97% stanowiły mikroprzedsiębiorstwa (zatrudniające do 9 pracowników) – 5 132, małych przedsiębiorstw (10-49 zatrudnionych) było 141, średnich (50-249 zatrudnionych) – 19 oraz 1 duże przedsiębiorstwo, zatrudniające ponad 1000 pracowników w Zwierzyńcu. Na przestrzeni ostatnich 6 lat liczba podmiotów gospodarczych na obszarze LGD systematycznie rosła, przy czym największy wzrost dotyczył liczby mikroprzedsiębiorstw.

Wykres 5. Zmiany liczby podmiotów gospodarczych na obszarze LGD w latach 2016-2021 w podziale na klasy wielkości

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL, GUS

Wskaźnik przedsiębiorczości, mierzony liczbą podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców, w 2021 r. wyniósł 90 podmiotów/1000 mieszkańców. Na początku wdrażania LSR tj. w 2016 r. wskaźnik ten znajdował się na poziomie 72 podmioty/1000 mieszkańców, co oznacza, że również patrząc na wartości względne stan przedsiębiorczości na obszarze działania LGD „Nasze Roztocze” wyraźnie się poprawił.

W podziale na sekcje PKD 2007 najwięcej przedsiębiorstw reprezentuje sekcję G tj. handel (1224 przedsiębiorstw). Znaczna liczba podmiotów funkcjonuje również w sekcji F (budownictwo) – 932 przedsiębiorstw i C (przetwórstwo przemysłowe) – 508 przedsiębiorstw. Obszar LGD charakteryzuje się słabo rozwiniętym sektorem przemysłu oraz niską innowacyjnością przedsiębiorstw. Najbardziej

rozwojową branżą na obszarze LGD „Nasze Roztocze” jest branża turystyczna. Jest to branża kluczowa dla rozwoju gospodarki obszaru LGD ze względu na jego niezaprzeczalny potencjał do rozwoju działalności turystycznej.

Na obszarze LGD „Nasze Roztocze” w 2015 roku funkcjonowało 7 przedsiębiorstw społecznych, natomiast w 2022 r. jest ich już 13. Pojęcie przedsiębiorczości społecznej łączy w sobie dwa atrybuty: „przedsiębiorczość” i „społeczność”. Pierwszy z nich świadczy o prowadzeniu działalności gospodarczej, zaś drugi wskazuje na bazowanie na kapitale społecznym i ukierunkowanie na integrację społeczną oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu. Podmioty działające na obszarze LGD to przede wszystkim spółdzielnie socjalne, które prowadzą działania w celu aktywizacji i włączenia społecznego osób w trudnej sytuacji życiowej poprzez organizowanie dla nich licznych warsztatów i kursów, a także pomoc w znalezieniu zatrudnienia.

Rolnictwo i obszary wiejskie

Jak wskazano w LSR LGD „Nasze Roztocze” obszar LGD charakteryzuje się dobrymi warunkami do rozwoju rolnictwa ze względu na żyzne gleby wytworzone z lessów i dogodne warunki mikroklimatyczne. Występuje tu duża baza surowcowa dla przetwórstwa rolno-spożywczego (uprawa warzyw gruntowych, hodowla bydła).

Na terenie LGD, według powszechnego spisu rolnego z 2020 r., znajduje się 5 047 gospodarstw rolnych. W porównaniu do poprzedniego spisu rolnego z 2010 roku nastąpił wyraźny spadek liczby gospodarstw (o 41%). Na badanym obszarze najwięcej jest gospodarstw rolnych od 1 do 5 ha (65%). Gospodarstwa powyżej 15 ha stanowią 6% wszystkich gospodarstw (w 2010 r. stanowiły jedynie 3%). Średnia powierzchnia gospodarstw na obszarze LGD „Nasze Roztocze” wynosi 7,53 ha (w 2010 roku było to 5,03 ha). Zmiany w powierzchni gospodarstw rolnych przekładają się na zmiany w ich liczbie, ponieważ małe nierentowne gospodarstwa zostały przejęte przez rolników zajmujących się uprawą na większej powierzchni. Właściciele niewielkich gospodarstw stopniowo odchodzą od słabo dochodowej uprawy na tak małej powierzchni na rzecz pozarolniczych form działalności gospodarczej, co potwierdza wzrost liczby przedsiębiorstw na obszarze LGD „Nasze Roztocze” w ostatnich 6 latach.

Dziedzictwo kulturowe i turystyka

Teren LGD „Nasze Roztocze” posiada ogromny potencjał turystyczny ze względu na bogactwo walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych, w związku z czym rozwój turystyki na tym obszarze został wpisany jako jeden z trzech ogólnych celów w LSR, na który przeznaczono największą część wsparcia w budżecie strategii.

Zgodnie z danymi zawartymi w LSR na obszarze Lokalnej Grupy Działania „Nasze Roztocze” znajduje się bardzo wiele zabytków, związanych z bogatą historią tego obszaru. Wyróżniają się miejscowości z zachowanymi unikalnymi układami przestrzennymi takie jak Górecko Kościelne w gminie Józefów, czy miasto Szczepieszyn. W Krasnobrodzie i Zwierzyńcu znajdują się niezwykle malownicze kościoły „na wodzie”. W Szczepieszynie spotkamy również zabytki sakralne świadczące o jego wielokulturowości. Zabytki gminy Zamość związane są z historią Ordynacji Zamojskiej. W 2015 r. do rejestrów zabytków wpisane było 61 obiektów z całego obszaru „Naszego Roztocza”. W 2022 r. zabytków wpisanych do rejestrów jest 57. Część zabytków została wypisana z rejestrów oraz pojawiły się nowe.

O walorach przyrodniczych obszaru LGD świadczy objęcie jego znacznej powierzchni ochroną prawną w postaci większej części Roztoczańskiego Parku Narodowego i jego otuliny, części Parków Krajobrazowych: Szczepreszyńskiego, Krasnobrodzkiego i Puszczy Solskiej oraz 5 rezerwatów przyrody.

Unikatowe walory przyrodnicze i kulturowe to główny potencjał rozwojowy obszaru LGD „Nasze Roztocze”, który determinuje rozwój turystyki i usług okołoturystycznych oraz przyczynia się do generowania dochodu poszczególnych gmin. W związku z powyższym rozwój turystyki na obszarze LGD należy oprzeć przede wszystkim na zasobach naturalnych i kulturowych oraz na rozwijaniu i promocji lokalnych atrakcji turystycznych. W 2015 r. zinventaryzowano 55 atrakcji i produktów turystycznych, natomiast w roku 2022 – aż 77. Powstanie nowych atrakcji dla turystów to m.in. zasługa realizacji projektów w ramach trzeciego celu ogólnego LSR, który odnosił się do poprawy atrakcyjności turystycznej obszaru „Naszego Roztocza”.

Na obszarze LGD nie brakuje również atrakcji dla amatorów aktywnego wypoczynku – spływów kajakowych, wędrówek pieszych i rowerowych, dla których bazę stanowią liczne szlaki turystyczne. W 2015 r. funkcjonowało 37 szlaków, natomiast w 2022 r. – 52 szlaki turystyczne. Pełniejsza sieć szlaków turystycznych przyczyniła się do lepszego zintegrowania obszaru LGD „Nasze Roztocze” pod względem turystycznym. Poprawa ilości i jakości sieciowej infrastruktury turystycznej również jest zasługą realizacji LSR.

Poza walorami środowiska naturalnego i kulturowego dla rozwoju turystyki istotne jest zagospodarowanie turystyczne – baza noclegowa, gastronomiczna oraz obiekty sportowo – rekreacyjne. Na terenie LGD „Nasze Roztocze” infrastruktura gastronomiczna jest bardzo dobrze rozwinięta, zgodnie z ankietyzacją z 2015 r. znajdowało się tutaj 50 obiektów gastronomicznych oraz 205 obiektów noclegowych (133 to były obiekty całoroczne). Najbardziej rozbudowana infrastruktura noclegowa znajdowała się w gminie Zwierzyniec (79 obiektów, 1069 miejsc noclegowych) i Krasnobród (62 obiekty, 1495 miejsc noclegowych). Najślabiej pod tym względem prezentowała się gmina Szczepreszyn (8 obiektów, 175 miejsc noclegowych). Zagospodarowanie turystyczne na obszarze LGD wymagało rozbudowy i modernizacji, co zostało uwzględnione podczas budowania LSR. W 2022 r. liczba obiektów noclegowych na obszarze „Naszego Roztocza” zwiększyła się do 249 (w tym 123 obiekty całoroczne). Najwięcej obiektów noclegowych obecnie znajduje się w gminie Krasnobród (101), natomiast najmniej w gminie Szczepreszyn (16).

W 2015 r. udzielaniem informacji turystom na badanym obszarze zajmowało się 7 punktów informacji turystycznej i ta liczba nie zmieniła się przez ostatnie 6 lat.

Nasze Roztocze charakteryzuje się również bogatym niematerialnym dziedzictwem kulturowym. Twórczością ludową i rzemiosłem w 2015 roku zajmowały się tutaj 63 osoby, z których 14 prowadziło własną działalność gospodarczą (11 z gminy Józefów, 2 z gminy Krasnobród, 1 z gminy Zamość). Mieszkańcy „Naszego Roztocza”, zajmują się rzeźbiarstwem, malarstwem, poezją. Zauważalny jest jednak niski stopień zainteresowania młodego pokolenia kultywowaniem tradycji i pielęgnowaniem dziedzictwa kulturowego.

Środowisko

Gminy wchodzące w skład LGD „Nasze Roztocze” są położone w obrębie obszarów chronionych Europejskiej Sieci Ekologicznej NATURA 2000, Roztoczańskiego Parku Narodowego i jego otuliny, parków krajobrazowych (Krasnobrodzkiego Parku Krajobrazowego, Parku Krajobrazowego Puszczy

Solskiej, Szczepreszyńskiego Parku Krajobrazowego) oraz rezerwatów przyrody („Debry”, „Hubale”, „Wieprzec”, „Święty Roch”, „Czartowe Pole”, „Szum”). Mając świadomość wyjątkowych walorów przyrodniczych oraz różnorodności biologicznej obszaru „Naszego Roztocza”, w LSR wspierane były przedsięwzięcia uwzględniające działania na rzecz ochrony, utrzymania i zrównoważonego rozwoju obszaru w celu zachowania walorów przyrodniczych oraz projekty zawierające ekologiczne rozwiązania.

5.2. Rzeczowy i finansowy postęp w realizacji LSR

Nabory wniosków aplikacyjnych

Nabory wniosków aplikacyjnych w analizowanym okresie wdrażania LSR organizowane były 27 razy, w tym w ramach konkursów – 19, operacji własnych – 2, a projektów grantowych – 6. W ramach konkursów zorganizowano następującą liczbę naborów na poszczególne typy projektów:

- 9 naborów – podejmowanie działalności gospodarczej,
- 5 naborów – rozwijanie działalności gospodarczej,
- 4 nabory – rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej,
- 1 nabór – rozwijanie ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury kulturalnej.

Najwięcej naborów zorganizowano w roku 2019 (8 naborów) oraz w latach 2020 i 2021 (po 5 naborów) – nabory zostały przyporządkowane do roku, w którym się zakończyły (dwa z nich były przeprowadzone na przełomie 2 lat – 2018 i 2019 i zostały przyporządkowane do roku 2019).

W analizowanym okresie do Biura LGD wpłynęły 192 wnioski o dofinansowanie (w ramach konkursów i projektów grantowych), spośród których 173 zostały wybrane do dofinansowania, a na ich realizację podpisano 106 umów, z których 6 zostało rozwiązanych. Na dzień 31.12.2021 r. rozliczono 73 projekty. Ponadto w 2021 roku LGD „Nasze Roztocze” rozpoczęło realizację 2 operacji własnych.

Budżet przeznaczony na wszystkie nabory wniosków w latach 2016-2021 wynosił 13 099 410,49 zł (włączając operacje własne), natomiast wnioskowana kwota pomocy sięgała 19 875 546,19 zł (bez operacji własnych, w ramach których według stanu na dzień 31.12.2021r. przygotowywane przez Zarząd LGD wnioski o przyznanie pomocy nie zostały jeszcze złożone do oceny).

W aneksie nr 4 do raportu (tabele 2-4) zamieszczono zestawienie poszczególnych naborów w latach 2016-2021 z wyszczególnieniem m.in. liczby złożonych, wybranych i nie wybranych do dofinansowania wniosków, ich wartości, liczby podpisanych i rozwiązanych umów wraz z ich wartością oraz liczby i wartości projektów rozliczonych.

W ramach trybu konkursowego złożono 155 wniosków o dofinansowanie, 136 zostało wybranych do dofinansowania i podpisano 69 umów o dofinansowanie, z których 5 zostało rozwiązanych przez beneficjentów. Do końca analizowanego okresu 44 projekty zostały rozliczone. Wśród konkursów zdecydowanie największą popularnością cieszyły się nabory wniosków aplikacyjnych na podejmowanie działalności gospodarczej (105 złożonych wniosków), a w dalszej kolejności na jej rozwój (34 złożone wnioski). Ze sporym zainteresowaniem spotkały się też nabory wniosków o wsparcie projektów w ramach rozwoju ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury

turystycznej i rekreacyjnej (11 złożonych wniosków). Poniższa tabela przedstawia zestawienie naborów konkursowych w latach 2016-2021.

Tabela 4. Łączne zestawienie naborów wniosków przeprowadzonych w trybie konkursowym w latach 2016-2021

Zakres tematyczny	Podjęcie działalności gospodarczej (Przedsięwzięcie 2.1.1)	Podjęcie działalności gospodarczej (Przedsięwzięcie 3.1.3)	Rozwijanie działalności gospodarczej (Przedsięwzięcie 2.2.1)	Rozwijanie działalności gospodarczej (Przedsięwzięcie 3.1.4)	Rozwijanie ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej (Przedsięwzięcie 3.1.1)	Rozwijanie ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury kulturalnej (Przedsięwzięcie 1.1.3)
Liczba przeprowadzonych naborów	5	4	3	2	4	1
Łączny budżet przeznaczony na nabory	2 615 216,17 zł	1 855 000,00 zł	1 765 719,76 zł	1 601 020,00 zł	2 804 497,13 zł	859 537,44 zł
Liczba złożonych wniosków	70	35	20	14	11	5
Wnioskowana kwota pomocy	5 735 000,00 zł	2 845 000,00 zł	3 574 660,64 zł	2 957 352,07 zł	2 768 264,11 zł	693 998,37 zł
Liczba wniosków wybranych do dofinansowania mieszczących się w limicie środków przeznaczonych na nabór	31	17	9	8	11	5
Łączna wartość wniosków wybranych do dofinansowania mieszczących się w limicie	2 535 000,00 zł	1 375 000,00 zł	1 755 549,00 zł	1 592 060,00 zł	2 768 264,11 zł	693 998,37 zł
Liczba wniosków wybranych do dofinansowania nie mieszczących się w limicie środków przeznaczonych na nabór (lista rezerwowa)	30	10	10	5	0	0
Łączna wartość wniosków wybranych do dofinansowania nie mieszczących się w limicie	2 470 000,00 zł	830 000,00 zł	1 686 721,00 zł	1 066 187,00 zł	0,00 zł	0,00 zł
Liczba wniosków nie wybranych do dofinansowania	9	8	1	1	0	0
Wartość wniosków nie wybranych do dofinansowania	730 000,00 zł	640 000,00 zł	132 389,00 zł	299 105,07 zł	0,00 zł	0,00 zł
Liczba podpisanych umów przyznania pomocy	28	12	9	5	10	5
Wartość podpisanych umów	1 925 000,00 zł	975 000,00 zł	1 754 802,00 zł	963 730,00 zł	2 659 504,62 zł	687 676,37 zł
Liczba rozwiązanych umów	0	2	0	2	1	0
Wartość rozwiązanych umów	0,00 zł	160 000,00 zł	0,00 zł	368 107,00 zł	611 771,18 zł	0,00 zł
Liczba rozliczonych projektów	20	6	7	2	9	0
Wartość rozliczonych projektów	1 610 000,00 zł	480 000,00 zł	1 325 899,00 zł	398 980,00 zł	2 030 999,78 zł	0,00 zł

Źródło: dokumentacja LGD „Nasze Roztocze”

W latach 2016-2021 LGD zrealizowało 6 projektów grantowych w ramach następujących przedsięwzięć:

- 1.1.1. Remonty i modernizacje obiektów służących wzmocnieniu kapitału społecznego obszaru LGD,
- 1.1.2. Dopuszczenie obiektów służących wzmocnieniu kapitału społecznego obszaru LGD,
- 1.2.1. Aktywni i ekologiczni mieszkańcy,
- 1.2.2. Wsparcie aktywności kulturalnej mieszkańców obszaru LGD,
- 3.1.2. Poprawa standardu i rozbudowa sieciowej infrastruktury turystycznej obszaru LGD,
- 3.1.5. Promocja turystyczna obszaru LGD.

Złożono 37 wniosków o powierzenie grantów i wszystkie zostały pozytywnie ocenione i wybrane do dofinansowania. Podpisano 37 umów o powierzenie grantów, z których jedna została rozwiązana na wniosek grantobiorcy. Do 31.12.2021 r. rozliczono 29 grantów. 8 grantów w ramach przedsięwzięcia 1.2.1. do końca analizowanego okresu nie zostało rozliczonych.

W 2021 roku LGD „Nasze Roztocze” rozpoczęła realizację 2 operacji własnych w ramach przedsięwzięcia 3.1.6. *Wspieranie turystyki aktywnej na obszarze LGD.*

Poniższa tabela przedstawia zestawienie naborów na projekty grantowe i operacje własne w latach 2016-2021.

Tabela 5. Łączne zestawienie naborów wniosków w ramach realizowanych przez LGD projektów grantowych i operacji własnych w latach 2016-2021

Zakres tematyczny	Projekt grantowy (Przedsięwzięcie 1.1.1)	Projekt grantowy (Przedsięwzięcie 1.2.2)	Projekt grantowy (Przedsięwzięcie 3.1.2)	Projekt grantowy (Przedsięwzięcie 3.1.5)	Projekt grantowy (Przedsięwzięcie 1.1.2)	Projekt grantowy (Przedsięwzięcie 1.2.1)	Operacja własna (Przedsięwzięcie 3.1.6)	Operacja własna (Przedsięwzięcie 3.1.6)
Numer naboru	1/G/2016	1/G/2019	1/G/2019	3/2019/G	4/2019/G	5/2019/G 1/2021/G (nabór uzupełniający)	1/2021/OW	2/2021/OW
Termin naboru	6-20.12.2016r.	21.12.2018 – 15.01.2019r.	21.12.2018 – 15.01.2019r.	23.09. – 07.10.2019r.	23.09 – 07.10.2019r.	23.09. – 07.10.2019r., 25.05.- 11.06.2021r.	15.11. – 15.12.2021r.	15.11. – 15.12.2021r.
Budżet przeznaczony na nabór	270 000,00 zł	200 000,00 zł	270 000,00 zł	270 000,00 zł	270 000,00 zł	200 000,00 zł + 18 420,00 zł	50 000,00 zł	50 000,00 zł
Liczba złożonych wniosków	6	5	5	7	6	7 +1		
Wnioskowana kwota pomocy	269 211,00 zł	116 642,00 zł	231 097,00 zł	224 647,00 zł	269 999,00 zł	171 302,00 zł + 18 373,00 zł		
Liczba wniosków wybranych do dofinansowania mieszczących się w limicie środków przeznaczonych na nabór	6	5	5	7	6	7 +1		
Łączna wartość wniosków wybranych do dofinansowania mieszczących się w limicie	269 211,00 zł	116 642,00 zł	231 097,00 zł	224 647,00 zł	269 999,00 zł	171 302,00 zł + 18 373,00 zł		
Liczba wniosków wybranych do dofinansowania nie mieszczących się w limicie środków przeznaczonych na nabór (lista rezerwowa)	0	0	0	0	0	0		
Łączna wartość wniosków wybranych do dofinansowania nie mieszczących się w limicie	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł		
Liczba wniosków nie wybranych do dofinansowania	0	0	0	0	0	0		
Wartość wniosków nie wybranych do dofinansowania	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł		
Liczba podpisanych umów przyznania pomocy	6	5	5	7	6	7 +1		
Wartość podpisanych umów	269 211,00 zł	114 088,00 zł	216 651,00 zł	212 884,00 zł	269 750,00 zł	171 264,00 zł + 18 373,00 zł		

Ewaluacja zewnętrzna Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2023
dla obszaru Lokalnej Grupy Działania „Nasze Roztocze”

Liczba rozwiązanych umów	0	0	0	0	0	1		
Wartość rozwiązanych umów	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	18 420,00 zł		
Liczba rozliczonych projektów	6	5	5	7	6	0		
Wartość rozliczonych projektów	257 632,00 zł	114 088,00 zł	216 651,00 zł	212 884,00 zł	269 750,00 zł	0,00 zł		

Źródło: dokumentacja LGD „Nasze Roztocze”

Rzeczowa realizacja celów i przedsięwzięć LSR – wskaźniki

Ocena postępu rzeczowego w procesie wdrażania lokalnej strategii rozwoju pozwala sprawdzić na ile osiągnięte efekty korespondują z założeniami strategii, w tym z określonymi w trakcie tworzenia LSR wskaźnikami, jakie lokalna grupa działania spodziewała się osiągnąć. Ewaluacja LSR jest możliwa na podstawie danych dotyczących wartości wskaźników oddziaływania, rezultatu i produktu, przypisanych do poszczególnych celów i przedsięwzięć na etapie tworzenia LSR.

W tabeli nr 6 przedstawiono realizację wskaźników oddziaływania, rezultatu i produktu przypisanych do celów i przedsięwzięć zapisanych w LSR. Wskaźniki określono na podstawie zrealizowanych i rozliczonych projektów. Należy zaznaczyć, że jest możliwe jedynie porównanie osiągniętych wskaźników do wartości zakładanej na 2024 r., ponieważ w odniesieniu do projektów zrealizowanych i rozliczonych, w Strategii nie określono planu na koniec 2021 r., (wartości w Planie działania odnoszą się do podpisanych umów przyznania pomocy).

W przypadku niektórych wskaźników oddziaływania porównanie stopnia ich osiągnięcia z wartością bazową nie było możliwe z powodu zmian w gromadzeniu i upublicznianiu danych statystycznych, które zaszły na przestrzeni analizowanych lat. Część danych w Banku Danych Lokalnych GUS już nie jest dostępna jak np. liczba turystów korzystających z obiektów noclegowych. Ponadto w odniesieniu do wskaźnika oddziaływania dla Celu ogólnego 1 – *Odsetek mieszkańców obszaru LGD będących członkami nieformalnych organizacji pozarządowych* nastąpiły zmiany. W 2015 r. KGW były organizacjami nieformalnymi. Wprowadzona w 2018 r. Ustawa o kołach gospodyń wiejskich dała możliwość zmiany formy prawnej tych organizacji. Z tej możliwości skorzystało aż 57 Kół Gospodyń Wiejskich z obszaru LGD dzięki czemu stały się organizacjami formalnymi. Zadania nie ułatwiły również wprowadzone w 2018 r. przepisy o ochronie danych osobowych, które uniemożliwiły LGD „Nasze Roztocze” przeprowadzenie inwentaryzacji gmin członkowskich.

W przypadku wskaźników, dla których nie udało się pozyskać danych na koniec 2021 roku w tabeli nr 11 wpisano *brak danych*.

Cel ogólny 1.0. Wzrost kapitału społecznego obszaru LGD

Do celu ogólnego 1.0. w LSR przypisane zostały dwa wskaźniki oddziaływania. Nie udało się pozyskać danych do określenia stopnia realizacji pierwszego z nich tj. *odsetek mieszkańców obszaru LGD będących członkami nieformalnych organizacji pozarządowych*. Drugi wskaźnik oddziaływania – *liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców* został zrealizowany w 111%, a więc jego wartość końcowa znacznie przewyższyła zakładany plan. Świadczy to o większym niż zakładane zainteresowaniu mieszkańców LGD członkostwem w organizacjach pozarządowych.

Analizując zamieszczone w poniższej tabeli dane można zauważyć, iż większość wskaźników rezultatu przypisanych do celów szczegółowych w celu ogólnym nr 1.0. zostało zrealizowanych (62%). Nadmienić należy, że planowana realizacja tych wskaźników określona została na 2024 rok, pomimo tego większość zrealizowanych wskaźników przekroczyła nawet zakładane wartości. W *celu szczegółowym 1.1. Poprawa warunków dla rozwoju kapitału społecznego obszaru LGD* jeden z trzech wskaźników został osiągnięty, a jego wartość przekroczyła wartość zakładaną na koniec 2024 r. – chodzi o wskaźnik *Liczba partnerstw zaangażowanych w działania na rzecz wzmocnienia kapitału społecznego obszaru LGD*. Dwa pozostałe wskaźniki nie zostały do końca 2021 r. osiągnięte. W *celu szczegółowym 1.2. Nowoczesna i ekologiczna społeczność obszaru LGD* 3 z 6 wskaźników zrealizowano, a wartość jednego z nich przekroczyła wartość zakładaną – *Liczba osób objętych inicjatywami w sferze kultury, ekologii i zdrowego trybu życia (w tym liczba osób z grup defaworyzowanych)* – wskaźnik ten zrealizowano w 188,8% (433,3%). Trzy pozostałe wskaźniki jeszcze nie zostały osiągnięte. Wszystkie 4 wskaźniki rezultatu przypisane do *celu szczegółowego 1.3. Wsparcie wdrażania LSR* zostały osiągnięte i wszystkie 4 przekroczyły zakładane wartości.

Schodząc do poziomu przedsięwzięć – 70% wskaźników produktu zostało zrealizowanych.

Mając na uwadze powyższe można stwierdzić, iż poziom rzeczowej realizacji celu ogólnego 1.0. jest bardzo dobry.

Cel ogólny 2.0. Wspieranie lokalnej gospodarki Naszego Roztocza

Do celu ogólnego 2.0. w LSR przypisane zostały dwa wskaźniki oddziaływania. Wskaźnik *liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców* osiągnięto w 128%, natomiast wskaźnik *osoby fizyczne prowadzące działalność na 1000 ludności* w 131%, a więc wartości tych wskaźników znacznie przewyższyły wartości początkowo założone na 2024 rok. Wskaźniki oddziaływania dla celu 2.0. świadczą o dużym rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LGD „Nasze Roztocze”, co potwierdza również analiza zastanych danych statystycznych.

Trzy na pięć wskaźników rezultatu przypisanych do celów szczegółowych w celu ogólnym nr 2.0. zostało osiągniętych, a ich wartości znacznie przekroczyły wartości zakładane na koniec 2024 r. Na uwagę zasługuje wskaźnik *Liczba osób przeszkolonych z zakresu podstaw prowadzenia działalności gospodarczej (w tym liczba osób z grup defaworyzowanych)*, który został osiągnięty na poziomie 184% (113%). Przeszkolenie w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej miało realne przełożenie na wzrost liczby przedsiębiorstw na obszarze LGD. Również wskaźniki dotyczące liczby utworzonych i utrzymanych miejsc pracy znacznie przekroczyły wartości zakładane.

Biorąc pod uwagę wskaźniki produktu, do 2021 r. osiągnięto 1 z 3 wskaźników, dotyczący liczby spotkań adresowanych do mieszkańców.

Podsumowując, stopień rzeczowej realizacji celu ogólnego 2.0. jest bardzo dobry. Pomimo nieosiągnięcia zakładanych wartości niektórych wskaźników rezultatu i produktu, na obszarze LGD „Nasze Roztocze” w latach 2016-2021 nastąpił duży rozwój przedsiębiorczości, do czego niewątpliwie w pewnym stopniu przyczyniła się działalność LGD i realizacja LSR.

Cel ogólny 3.0. Poprawa atrakcyjności turystycznej obszaru LGD

Do celu ogólnego 3.0. w LSR przypisany został jeden wskaźnik oddziaływania: *Stosunek liczby turystów korzystających z obiektów noclegowych na obszarze LGD do liczby mieszkańców (36984 turystów/60066 mieszkańcy 2014)*. Z powodu braku danych statystycznych dotyczących liczby turystów korzystających z obiektów noclegowych nie było możliwe określenie wartości wskaźnika w 2021 r.

Analizując wskaźniki rezultatu przypisane do celów szczegółowych w celu ogólnym 3.0. można stwierdzić, że zrealizowano je w 50%. Do osiągniętych wskaźników zaliczają się te, odnoszące się do utworzonych i utrzymanych miejsc pracy w sektorze turystycznym, co jest niezwykle istotne z punktu widzenia gospodarki obszaru LGD. Wartości większości wskaźników nieosiągniętych zbliżają się do wartości zakładanej na 2024 r.

Biorąc pod uwagę wskaźniki produktu – osiągnięto 4 na 10 z nich. Dotyczyły one liczby zmodernizowanych i rozbudowanych obiektów infrastruktury turystycznej, czy też zrealizowanych projektów współpracy.

Można stwierdzić, że stopień realizacji celu ogólnego 3 jest zadowalający. Poprawiła się oferta turystyczna obszaru LGD „Nasze Roztocze”, dzięki czemu nastąpił również wzrost liczby miejsc pracy.

Przeprowadzone badania IDI, zarówno z pracownikami biura, jak i z przedstawicielami organów LGD wykazały, że w trakcie wdrażania LSR nie było trudności w osiągnięciu wskaźników. Wskaźniki były odpowiednio oszacowane, a gdy pojawiły się nowe środki na realizację LSR wtedy LGD zwiększyło również wartości odpowiednich wskaźników. Według uczestników badania poziom osiągnięcia wskaźników do końca 2021 r. jest zadowalający.

Wśród najciekawszych operacji zrealizowanych w ramach zaplanowanych przedsięwzięć uczestnicy badania wymienili:

- projekty grantowe, w ramach których realizowane były ciekawe inicjatywy przez organizacje pozarządowe, było to 6 projektów skierowanych bezpośrednio dla mieszkańców – infrastruktura przy szlakach rowerowych, wyposażenie miejsc integracji społecznej (siłownie wewnętrzne, automaty do gier dla dzieci, koszykówka, piłkarzyki), publikacje, płyty, projekty związane z aktywnym wypoczynkiem (joga, zumba, aerobik, zajęcia z samoobrony) czyli coś czego brakuje na obszarach wiejskich, ponieważ aby z tego skorzystać trzeba udać się do większego miasta. Te działania są nadal kontynuowane po zakończeniu realizacji projektów, co świadczy o ich dużej popularności i potrzebie istnienia takiej oferty. Według pracowników biura LGD, ze strony organizacji pozarządowych funkcjonujących na obszarze LGD „Nasze Roztocze” pojawiły się ciekawsze pomysły niż zakładano;
- wśród projektów współpracy najczęściej wymieniany jako najciekawszy był projekt dotyczący promocji turystyki kajakowej na rzece Wieprz, w ramach którego wydano przewodnik dla kajakarzy oraz utworzono 4 miejsca wypoczynkowe dla kajakarzy;
- projekty dotyczące poprawy atrakcyjności poszczególnych miejscowości m.in. zagospodarowanie działki na cele turystyczno-rekreacyjne w Gminie Szczebrzeszyn – budowa skateparku, placu zabaw, siłowni zewnętrznej; projekt dotyczący poprawy atrakcyjności turystycznej Gminy Krasnobród i wypromowania Sanatorium Rehabilitacyjnego im. Janusza Korczaka w Krasnobrodzie; zagospodarowanie przestrzeni wokół ratusza w Zwierzyńcu – miejsce odpoczynku i małego handlu;
- projekty związane z aktywnością ruchową na świeżym powietrzu, turystyką aktywną i rowerową, infrastrukturą turystyczną taką jak: punkty naprawy rowerów, zadaszenia, przystanki dla rowerzystów.

Generalnie, rzeczowy postęp w realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju dla obszaru LGD „Nasze Roztocze” nie budzi zastrzeżeń. Warto podkreślić, iż znaczna część spośród zaplanowanych wskaźników została już zrealizowana. Poziom realizacji przedsięwzięć zbliża LGD „Nasze Roztocze” do osiągnięcia zamierzonych celów.

Tabela 6. Rzeczowa realizacja celów oraz przedsięwzięć LSR LGD „Nasze Roztocze” w latach 2016-2021

Cele	Wskaźniki oddziaływania/rezultatu/produktu	Jednostka	Wartość planowana do końca 2024 r.	Wartość na koniec 2021 r.
Cel ogólny 1.0. Wzrost kapitału społecznego obszaru LGD	Odsetek mieszkańców obszaru LGD będących członkami nieformalnych organizacji pozarządowych	%	2,45	brak danych
	Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców	szt./10 tys. mieszk.	36	40
Cel szczegółowy 1.1. Poprawa warunków dla rozwoju kapitału społecznego obszaru LGD	Liczba inicjatyw zorganizowanych dzięki udostępnieniu nowych funkcjonalności obiektów infrastruktury służącej wzmocnieniu kapitału społecznego (w tym inicjatyw skierowanych do grup defaworyzowanych)	szt.	48 (14)	44
	Liczba partnerstw zaangażowanych w działania na rzecz wzmocnienia kapitału społecznego obszaru LGD	szt.	10	13
	Liczba osób korzystających z wybudowanych, przebudowanych, doposażonych obiektów infrastruktury kultury	os.	1200	0
Przedsięwzięcie 1.1.1. Remonty i modernizacje obiektów służących wzmocnieniu kapitału społecznego obszaru LGD	Liczba wyremontowanych, zmodernizowanych obiektów	szt.	6	6
Przedsięwzięcie 1.1.2. Doposażenie obiektów służących wzmocnieniu kapitału społecznego obszaru LGD	Liczba doposażonych obiektów	szt.	6	6
Przedsięwzięcie 1.1.3. Rozwój infrastruktury na rzecz lokalnej działalności kulturalnej	Liczba wybudowanych, przebudowanych, doposażonych obiektów infrastruktury kultury, w tym liczba zrealizowanych projektów obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	szt.	12	0
Cel szczegółowy 1.2. Nowoczesna i ekologiczna społeczność obszaru LGD	Liczba organizacji pozarządowych objętych wsparciem w ramach LSR	szt.	12	0
	Liczba osób przeszkolonych	os.	15	0
	Liczba osób oceniających szkolenia jako adekwatne do oczekiwań	os.	12	0
	Liczba osób objętych inicjatywami w sferze kultury, ekologii i zdrowego trybu życia (w tym liczba osób z grup defaworyzowanych)	os.	500 (150)	944 (650)
	Liczba projektów współpracy skierowanych do mieszkańców obszaru LGD	szt.	1	1
	Liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby przyrodnicze i turystyczne	szt.	1	1

Ewaluacja zewnętrzna Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2023
dla obszaru Lokalnej Grupy Działania „Nasze Roztocze”

Przedsięwzięcie 1.2.1. Aktywni i ekologiczni mieszkańcy	Liczba wspartych inicjatyw mających na celu promocję zdrowego stylu życia i wzrost świadomości ekologicznej	szt.	12	0
	Liczba zrealizowanych projektów współpracy w zakresie aktywizacji mieszkańców	szt.	1	1
Przedsięwzięcie 1.2.2. Wsparcie aktywności kulturalnej mieszkańców obszaru LGD	Liczba wspartych inicjatyw	szt.	12	28
Przedsięwzięcie 1.2.3. Nowoczesne organizacje pozarządowe	Liczba szkoleń	szt.	3	0
Cel szczegółowy 1.3. Wsparcie wdrażania LSR	Liczba osób uczestniczących w spotkaniach/wydarzeniach adresowanych do mieszkańców (w tym liczba osób z grup defaworyzowanych)	os.	350 (80)	487 (260)
	Liczba osób zadowolonych ze spotkań / wydarzeń przeprowadzonych przez LGD	os.	250	441
	Liczba podmiotów, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego wBiurze LGD	szt.	50	90
	Liczba odwiedzin strony internetowej LGD	szt.	150 000	160 203
Przedsięwzięcie 1.3.1. Działania animacyjne w zakresie wdrażania LSR	Liczba spotkań/wydarzeń adresowanych do mieszkańców	szt.	24	25
Przedsięwzięcie 1.3.2. Realizacja planu szkoleń dla pracowników Biura i organów LGD	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników i organów LGD	osobodzień	93	116
Przedsięwzięcie 1.3.3. Prowadzenie doradztwa i Biura LGD	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	szt.	120	179
Cel ogólny 2.0. Wspieranie lokalnej gospodarki Naszego Roztocza	Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców	szt./10 tys. mieszk.	683	876,2
	Osoby fizyczne prowadzące działalność na 1000 ludności	os./1000 ludn.	55	72
Cel szczegółowy 2.1. Rozwój innowacyjnej aktywności gospodarczej mieszkańców LGD	Liczba utworzonych miejsc pracy (w tym liczba miejsc pracy utworzonych przez osoby z grup defaworyzowanych)	pełny etat średnioroczny	40 (15)	26,5 (19)
	Liczba utrzymanych miejsc pracy	pełny etat średnioroczny	40	26,5
	Liczba osób przeszkolonych z zakresu podstaw prowadzenia działalności gospodarczej (w tym liczba osób z grup defaworyzowanych)	os.	100 (30)	184 (34)
Przedsięwzięcie 2.1.1. Wsparcie zakładania działalności gospodarczej na obszarze LGD	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	szt.	40	20

Przedsięwzięcie 2.1.2. Animacja społeczna w zakresie podstaw prowadzenia działalności gospodarczej	Liczba spotkań/ wydarzeń adresowanych do mieszkańców	szt.	4	4
Cel szczegółowy 2.2. Rozwój potencjału przedsiębiorstw w oparciu o rozwiązania innowacyjne	Liczba utworzonych miejsc pracy (w tym liczba miejsc pracy utworzonych dla osób z grup defaworyzowanych)	pełny etat średnioroczny	13 (6)	14 (8)
	Liczba utrzymanych miejsc pracy	pełny etat średnioroczny	50	71,92
Przedsięwzięcie 2.2.1. Tworzenie nowych miejsc pracy	Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	szt.	9	7
Cel ogólny 3.0. Poprawa atrakcyjności turystycznej obszaru LGD	Stosunek liczby turystów korzystających z obiektów noclegowych na obszarze LGD do liczby mieszkańców (36984 turystów/60066 mieszkańcy 2014)	os./os.	0,7	brak danych
Cel szczegółowy 3.1. Zintegrowanie oferty turystycznej Naszego Roztocza	Liczba osób korzystających z nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	os.	14 500	11310
	Liczba partnerstw zaangażowanych w rozwój funkcji turystyczno-rekreacyjnych i promocję obszaru LGD	szt.	24	24
	Liczba utworzonych miejsc pracy (w tym liczba miejsc pracy utworzonych przez osoby z grup defaworyzowanych)	pełny etat średnioroczny	10 (4)	6,5 (5)
	Liczba utworzonych miejsc pracy (w tym liczba miejsc pracy utworzonych dla osób z grup defaworyzowanych)	pełny etat średnioroczny	4 (2)	4 (2)
	Liczba utrzymanych miejsc pracy	pełny etat średnioroczny	27	27,63
	Liczba ofert / produktów turystycznych wypromowanych za pośrednictwem aplikacji i publikacji promocyjnych	szt.	20	31
	Liczba ofert / produktów turystycznych wypromowanych poprzez organizację wydarzeń promocyjnych	szt.	10	0
	Liczba projektów współpracy skierowanych do przedsiębiorców, turystów i mieszkańców obszaru LGD	szt.	2	2
	Liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby przyrodnicze, kulturowe, turystyczne i produkty lokalne	szt.	3	2
	Liczba projektów współpracy skierowanych do przedsiębiorców i twórców lokalnych z obszaru LGD	szt.	1	0
Przedsięwzięcie 3.1.1. Rozwój funkcji turystyczno- rekreacyjnych obszaru LGD	Liczba nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	szt.	19	13
	Liczba zrealizowanych projektów współpracy w zakresie rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnych obszaru LGD	szt.	1	0

Ewaluacja zewnętrzna Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2023
dla obszaru Lokalnej Grupy Działania „Nasze Roztocze”

Przedsięwzięcie 3.1.2. Poprawa standardu i rozbudowa sieciowej infrastruktury turystycznej obszaru LGD	Liczba zmodernizowanych, rozbudowanych obiektów sieciowej infrastruktury turystycznej	szt.	6	6
	Liczba zrealizowanych projektów współpracy w zakresie rozwoju sieciowej oferty turystycznej obszaru LGD	szt.	1	1
Przedsięwzięcie 3.1.3. Tworzenie produktów turystycznych i usług dla turystów	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	szt.	10	6
Przedsięwzięcie 3.1.4. Rozwój produktów i usług dla turystów	Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	szt.	3	2
	Liczba zrealizowanych projektów współpracy w zakresie promocji i sprzedaży produktów lokalnych i tradycyjnych	szt.	1	0
Przedsięwzięcie 3.1.5. Promocja turystyczna obszaru LGD	Liczba aplikacji / publikacji promocyjnych	szt.	10	15
	Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej w zakresie promocji turystycznej obszaru LGD	szt.	1	1
Przedsięwzięcie 3.1.6. Wspieranie turystyki aktywnej na obszarze LGD	Liczba wydarzeń / imprez	szt.	20	0

Źródło: dokumentacja LGD „Nasze Roztocze”

Finansowa realizacja celów i przedsięwzięć w LSR – budżet

Na okres wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju zaplanowano budżet w kwocie 3 576 875 euro. Podział budżetu na poszczególne cele ogólne przedstawia się następująco:

- cel ogólny 1.0. Wzrost kapitału społecznego obszaru LGD – 1 046 493,85 euro,
- cel ogólny 2.0. Wspieranie lokalnej gospodarki Naszego Roztocza – 1 207 404,42 euro,
- cel ogólny 3.0. Poprawa atrakcyjności turystycznej obszaru LGD – 1 322 976,73 euro.

W badanym okresie LGD „Nasze Roztocze” otrzymała bonusy za sprawną realizację strategii i duże zaangażowanie finansowe projektów. Poniższa tabela przedstawia rozdysponowanie środków finansowych z bonusów na poddziałania.

Tabela 7. Bonusy przyznane dla LGD „Nasze Roztocze” w latach 2016-2021

Lp.	Rok	Bonus
1.	2017	Zwiększenie budżetu na realizację LSR o 228 000,00 zł na poddziałanie 19.3 <i>Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z LGD</i> (łącznie budżet LSR zwiększył się do 9 737 500,00 zł)
2.	2019	Zwiększenie budżetu na realizację LSR o 830 000,00 zł na poddziałanie 19.2 <i>Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność</i> (łącznie budżet LSR zwiększył się do 10 567 500,00 zł)
3.	2020	Zwiększenie budżetu na realizację LSR o 840 000 zł na poddziałanie 19.2 <i>Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność</i> (łącznie budżet LSR zwiększył się do 11 407 500,00 zł)
4.	2021	Zwiększenie budżetu na realizację LSR o 620 000 euro, związane z wydłużeniem okresu jej realizacji do 30.09.2024 r., w tym: <ul style="list-style-type: none">• 554 000 euro na poddziałanie 19.2 <i>Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność,</i>• 66 000 euro na poddziałanie 19.4 <i>Wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji.</i> (łącznie budżet LSR zwiększył się do 3 576 875,00 euro)

Źródło: dokumentacja LGD „Nasze Roztocze”

Tabela nr 8 przedstawia postępowanie w realizacji budżetu w latach 2016-2021. Przedstawione wartości w kolumnie *Budżet zaplanowany w LSR* są aktualne na dzień 31.12.2021 r. (na przestrzeni analizowanych lat środki zaplanowane na realizację poszczególnych celów i przedsięwzięć ulegały zmianom i przesunięciom, co było związane m.in. z otrzymanymi dodatkowymi środkami finansowymi z ww. bonusów). Kwoty zawarte w tabeli odpowiadają kwotom projektów już rozliczonych. W celu zapewnienia porównywalności danych dotyczących budżetu kwoty z wszystkich lat zostały przeliczone na euro.

Analizując poniższe dane można stwierdzić, iż budżet LSR na lata 2016-2023 został zrealizowany na poziomie 56%. Są to wartości wypłaconego do końca 2021 r. dofinansowania dla beneficjentów realizujących projekty w ramach wdrażania Strategii.

W celu ogólnym pierwszym rozliczono 50% zaplanowanych w LSR środków. Na realizację przedsięwzięć w ramach drugiego celu ogólnego – 56% zaplanowanych środków, a trzeciego celu ogólnego – 60%.

Wśród celów szczegółowych największy odsetek środków rozliczono w *celu szczegółowym 2.2. Rozwój potencjału przedsiębiorstw w oparciu o rozwiązania innowacyjne* – 75%, natomiast najmniej w *celu szczegółowym 1.1. Poprawa warunków dla rozwoju kapitału społecznego obszaru LGD* – 27%.

Kilka przedsięwzięć zostało zrealizowanych w 100% pod względem finansowym (lub blisko 100%):

- Przedsięwzięcie 1.1.1. Remonty i modernizacje obiektów służących wzmocnieniu kapitału społecznego obszaru LGD – 100%,
- Przedsięwzięcie 1.1.2. Doposażenie obiektów służących wzmocnieniu kapitału społecznego obszaru LGD – 100%,
- Przedsięwzięcie 1.2.2. Wsparcie aktywności kulturalnej mieszkańców obszaru LGD – 100%,
- Przedsięwzięcie 3.1.2. Poprawa standardu i rozbudowa sieciowej infrastruktury turystycznej obszaru LGD – 98%,
- Przedsięwzięcie 1.3.1. Działania animacyjne w zakresie wdrażania LSR – 96%,
- Przedsięwzięcie 3.1.5. Promocja turystyczna obszaru LGD – 94%.

Na niektóre przedsięwzięcia do końca 2021 r. nie zostały wypłacone środki:

- Przedsięwzięcie 1.1.3. Rozwój infrastruktury na rzecz lokalnej działalności kulturalnej,
- Przedsięwzięcie 1.2.3. Nowoczesne organizacje pozarządowe,
- Przedsięwzięcie 3.1.6. Wspieranie turystyki aktywnej na obszarze LGD.

W pierwszych 2 analizowanych latach tj. 2016 i 2017 rozliczono niewielką ilość środków, ponieważ projekty dopiero się rozpoczynały. W pozostałych latach realizacja budżetu odbywała się w miarę równomiernie. Największy odsetek wszystkich rozliczonych środków rozliczono w 2021 roku – 31%.

Tabela 8. Finansowa realizacja celów oraz przedsięwzięć LSR LGD „Nasze Roztocze” w latach 2016-2021

Budżet zaplanowany w LSR	Realizacja budżetu w danym roku						Realizacja budżetu od 2016 r.
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
Cel ogólny 1.0. Wzrost kapitału społecznego obszaru LGD							
1 046 493,85 €	37 073,39 €	57 717,85 €	121 124,34 €	62 352,00 €	88 264,12 €	160 410,53 €	526 942,23 € (50%)
Cel szczegółowy 1.1. Poprawa warunków dla rozwoju kapitału społecznego obszaru LGD							
441 748,91 €	0,00 €	0,00 €	59 632,72 €	0,00 €	0,00 €	59 748,67 €	119 381,39 € (27%)
Przedsięwzięcie 1.1.1. Remonty i modernizacje obiektów służących wzmocnieniu kapitału społecznego obszaru LGD							
59 632,72 euro	0,00 €	0,00 €	59 632,72 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	59 632,72 € (100%)
Przedsięwzięcie 1.1.2. Doposażenie obiektów służących wzmocnieniu kapitału społecznego obszaru LGD							
59 981,83 euro	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	59 748,67 €	59 748,67 € (100%)
Przedsięwzięcie 1.1.3. Rozwój infrastruktury na rzecz lokalnej działalności kulturalnej							
322 134,36 euro	–	–	–	–	0,00 €	0,00 €	0,00 € (0%)
Cel szczegółowy 1.2. Nowoczesna i ekologiczna społeczność obszaru LGD							
115 176,94 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	25 931,14 €	38 210,46 €	64 141,60 € (56%)
Przedsięwzięcie 1.2.1. Aktywni i ekologiczni mieszkańcy							
76 745,54 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	38 210,46 €	38 210,46 € (50%)
Przedsięwzięcie 1.2.2. Wsparcie aktywności kulturalnej mieszkańców obszaru LGD							
25 931,40 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	25 931,14 €	0,00 €	25 931,14 € (100%)
Przedsięwzięcie 1.2.3. Nowoczesne organizacje pozarządowe							
12 500,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 € (0%)
Cel szczegółowy 1.3. Wsparcie wdrażania LSR							
489 568,00 €	37 073,39 €	57 717,85 €	61 491,62 €	62 352,00 €	62 332,98 €	62 451,40 €	343 419,24 € (70%)
Przedsięwzięcie 1.3.1. Działania animacyjne w zakresie wdrażania LSR							

Budżet zaplanowany w LSR	Realizacja budżetu w danym roku						Realizacja budżetu od 2016 r.
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
16 193,00 €	4 860,27 €	4 071,42 €	2 145,95 €	3 954,20 €	315,08 €	258,54 €	15 605,46 € (96%)
Przedsięwzięcie 1.3.2. Realizacja planu szkoleń dla pracowników Biura i organów LGD							
9 500,00 €	200,00 €	186,50 €	3 565,08 €	175,00 €	0,00 €	2 418,40 €	6 544,98 € (69%)
Przedsięwzięcie 1.3.3. Prowadzenie doradztwa i Biura LGD							
463 875,00 €	32 013,12 €	53 459,93 €	55 780,59 €	58 222,80 €	62 017,90 €	59 774,46 €	321 268,80 € (69%)
Cel ogólny 2.0. Wspieranie lokalnej gospodarki Naszego Roztocza							
1 207 404,42 €	376,08 €	19 262,05 €	187 177,70 €	130 758,89 €	92 035,72 €	248 871,51 €	678 481,95 € (56%)
Cel szczegółowy 2.1. Rozwój innowacyjnej aktywności gospodarczej mieszkańców LGD							
797 575,69 €	376,08 €	19 262,05 €	94 251,99 €	1 244,00 €	92 035,72 €	162 870,95 €	370 040,79 € (46%)
Przedsięwzięcie 2.1.1. Wsparcie zakładania działalności gospodarczej na obszarze LGD							
794 268,69 €	0,00 €	18 832,05 €	94 251,99 €	0,00 €	92 035,72 €	162 870,95 €	367 990,71 € (46%)
Przedsięwzięcie 2.1.2. Animacja społeczna w zakresie podstaw prowadzenia działalności gospodarczej							
3 307,00 €	376,08 €	430,00 €	0,00 €	1 244,00 €	0,00 €	0,00 €	2 050,08 € (62%)
Cel szczegółowy 2.2. Rozwój potencjału przedsiębiorstw w oparciu o rozwiązania innowacyjne							
409 828,73 €	0,00 €	0,00 €	92 925,71 €	129 514,89 €	0,00 €	86 000,56 €	308 441,16 € (75%)
Przedsięwzięcie 2.2.1. Tworzenie nowych miejsc pracy							
409 828,73 €	0,00 €	0,00 €	92 925,71 €	129 514,89 €	0,00 €	86 000,56 €	308 441,16 € (75%)
Cel ogólny 3.0. Poprawa atrakcyjności turystycznej obszaru LGD							
1 322 976,73 €	0,00 €	0,00 €	112 910,71 €	320 129,84 €	151 662,17 €	203 548,21 €	788 250,93 € (60%)
Cel szczegółowy 3.1. Zintegrowanie oferty turystycznej Naszego Roztocza							
1 322 976,73 €	0,00 €	0,00 €	112 910,71 €	320 129,84 €	151 662,17 €	203 548,21 €	788 250,93 € (60%)

Budżet zaplanowany w LSR	Realizacja budżetu w danym roku						Realizacja budżetu od 2016 r.
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
Przedsięwzięcie 3.1.1. Rozwój funkcji turystyczno-rekreacyjnych obszaru LGD							
825 358,99 €	0,00 €	0,00 €	56 110,70 €	187 696,39 €	58 052,40 €	156 279,30 €	458 138,79 € (56%)
Przedsięwzięcie 3.1.2. Poprawa standardu i rozbudowa sieciowej infrastruktury turystycznej obszaru LGD							
71 629,01 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	20 860,46 €	49 129,01 €	0,00 €	69 989,47 € (98%)
Przedsięwzięcie 3.1.3. Tworzenie produktów turystycznych i usług dla turystów							
194 766,96 €	0,00 €	0,00 €	56 800,01 €	18 954,43 €	37 179,43 €	0,00 €	112 933,87 € (58%)
Przedsięwzięcie 3.1.4. Rozwój produktów i usług dla turystów							
148 275,15 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	92 618,56 €	0,00 €	0,00 €	92 618,56 € (62%)
Przedsięwzięcie 3.1.5. Promocja turystyczna obszaru LGD							
57 946,62 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	7 301,33 €	47 268,91 €	54 570,24 € (94%)
Przedsięwzięcie 3.1.6. Wspieranie turystyki aktywnej na obszarze LGD							
25 000,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 € (0%)
RAZEM: 3 576 875,00 €	37 449,47 €	76 979,90 €	421 212,75 €	513 240,73 €	331 962,01 €	612 830,25 €	1 993 675,11 € (56%)

Źródło: dokumentacja LGD „Nasze Roztocze”

Z badań IDI z pracownikami biura wynika, iż biorąc pod uwagę zainteresowanie jakim cieszyły się nabory wniosków to budżet na realizację strategii był niewystarczający, mógłby być dwa do trzech razy większy. Gdyby był większy budżet to oddziaływanie na rozwój przedsiębiorczości byłoby jeszcze większe, ponieważ to właśnie przedsięwzięcia polegające na podejmowaniu i rozwijaniu działalności gospodarczej cieszyły się największym zainteresowaniem. Nieznaczne oszczędności pojawiły się w przypadku projektów grantowych i były na bieżąco przenoszone na przedsięwzięcia, na które było większe zapotrzebowanie. Wszyscy badani przedstawiciele organów LGD jednomyślnie stwierdzili, że środki przeznaczone na realizację strategii zostały wydane racjonalnie.

Jak wynika z badań IDI przeprowadzonych wśród pracowników biura LGD oraz przedstawicieli organów LGD wprowadzony w 2020 roku stan pandemii COVID-19 wpłynął na realizację strategii, jej budżetu i wskaźników. W przypadku niektórych projektów grantowych, polegających na organizowaniu zajęć grupowych lub wydarzeń integracyjnych konieczne było wydłużenie okresu ich realizacji, ponieważ w okresie pandemii zajęcia te i wydarzenia nie mogły się odbywać. Ponadto znacząco spadło zainteresowanie projektami w branży turystycznej, która bardzo ucierpiała z powodu wprowadzonych obostrzeń. Przedsiębiorcy działający w tej branży nie decydowali się na składanie wniosków na nowe projekty, a nawet rozwiązywali już podpisane umowy.

5.3. Działalność biura LGD

Organizacja pracy biura

W analizowanym okresie, tj. w latach 2016-2021, w biurze LGD na stałe zatrudnione były 3 osoby na stanowiskach:

- dyrektor biura LGD,
- koordynator ds. wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju,
- koordynator ds. kadrowych i komunikacji społecznej.

Ponadto 2 osoby były zatrudnione na umowę zlecenie: pracownik ds. administracyjno-finansowych i informatyk.

Podział obowiązków pracowników biura LGD wynika z dokumentu: *Struktura organizacyjna Biura Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Nasze Roztocze” wraz z opisem stanowisk pracy precyzujących podział obowiązków i zakres odpowiedzialności oraz wymagania w odniesieniu do kandydatów do pracy*, lecz pracownicy ściśle współpracują ze sobą i wzajemnie się uzupełniają w obowiązkach, zwłaszcza w okresach naborów wniosków aplikacyjnych.

Z informacji pozyskanych od pracowników biura podczas badania IDI wynika, że organizacja pracy biura LGD jest dobrze poukładana, wypracowano odpowiedni system pracy, który sprawdza się od wielu lat. Każdy z pracowników ma określony zakres obowiązków, jednak pilnymi sprawami pracownicy zajmują się razem. Z bieżącymi problemami pracownicy radzą sobie bardzo dobrze. Potwierdzają to opinie przedstawicieli organów LGD, którzy jednogłośnie stwierdzili, że pracownicy biura posiadają wysokie kompetencje, są profesjonalni, sumienni i zaangażowani w swoją pracę, w związku z czym ogólna ocena sprawności funkcjonowania biura LGD jest bardzo wysoka. Według przedstawicieli organów LGD na bardzo dobrą pracę biura LGD ma wpływ wiedza i kwalifikacje pracowników, ich duże zaangażowanie, bezpośredni kontakt z członkami organów statutowych, dobra organizacja pracy, szacunek, komunikatywność, otwartość, współpraca ze wszystkimi

sektorami bez wyróżniania żadnego z nich. Jak podkreślali wszyscy uczestnicy badania IDI organizacja pracy biura LGD „Nasze Roztocze” jest na bardzo wysokim poziomie, dzięki czemu proces osiągnięcia zaplanowanych wskaźników rzeczowych i finansowych w procesie wdrażania LSR przebiegał tak sprawnie. Również uczestnicy badania FGI, czyli członkowie Stowarzyszenia LGD „Nasze Roztocze”, wysoko oceniają kompetencje pracowników biura pod kątem informowania potencjalnych beneficjentów o możliwości pozyskania środków w ramach LSR, jak również wspierania Rady w zakresie przygotowywania niezbędnej dokumentacji na posiedzenia.

Relacje biura LGD z jej organami statutowymi również są wzorowe. Jak wynika z badań IDI z przedstawicielami tych organów pracownicy biura są wsparciem dla rady programowej, szczególnie w okresie naborów wniosków aplikacyjnych, w zakresie przygotowania dokumentacji do oceny wniosków aplikacyjnych, organizacji posiedzeń Rady itp. Pracownicy biura i członkowie organów LGD wypracowali model pracy, przynoszący korzyści w postaci wzajemnego zaufania. Procedury, choć skomplikowane, są odpowiednio stosowane przez pracowników biura. Każda ich zmiana jest na bieżąco przekazywana członkom organów LGD, a więc przepływ informacji jest bardzo dobry, co przekłada się na sprawność podejmowania decyzji.

Pandemia nieco skomplikowała i ograniczyła pracę biura. Jak przekazali pracownicy biura LGD podczas badania IDI, wprowadzono pracę zdalną i rotacyjną w biurze. Zawieszono szkolenia otwarte dla potencjalnych wnioskodawców i beneficjentów, wprowadzony został harmonogram spotkań, bezpośredni kontakt możliwy był po wcześniejszym umówieniu wizyty, musiał zostać zapewniony margines czasu na przewietrzenie i dezynfekcję pomieszczeń.

Jak wynika z badania IDI z pracownikami biura LGD okres programowania UE na lata 2014-2020 był trudniejszy od poprzedniego. Mimo posiadania wiedzy i doświadczenia wyniesionego z poprzedniego okresu pracy w programie LEADER, okres ten wymagał od organów statutowych i biura LGD dużego wysiłku, by sprostać oczekiwaniom instytucji zarządzającej. Poza tym nie ułatwiała pracy nadal duża biurokracja w procesie aplikowania o wsparcie przedsięwzięć, co utrudniało pracę biura LGD, Rady programowej i samych beneficjentów. W poprzednim okresie programowania inaczej wyglądała ocena wniosków – LGD oceniała tylko pod względem kryteriów, obecnie w kompetencji LGD była również ocena pod kątem zgodności z PROW, a więc zakres oceny został rozszerzony. W okresie programowania UE na lata 2014-2020 pojawiły się nowe rodzaje projektów, które bardziej angażowały pracowników biura – np. projekty grantowe. LGD od początku do końca odpowiadała za realizację tych projektów, podpisywała umowę z Urzędem Marszałkowskim, a następnie z grantobiorcami, którzy realizowali projekty, rozliczali się z LGD, a na koniec to LGD ubiegała się o refundację środków z Urzędu Marszałkowskiego. Ponadto nowością były operacje własne o wartości ponad 50 tys. zł. Nowy okres programowania wymagał większej profesjonalizacji pracowników biura niż wcześniej, mieli oni dużo większą odpowiedzialność, większy zakres obowiązków, dzięki czemu pracownicy biura zdobyli większą wiedzę i kompetencje. Opinie pracowników biura potwierdzają głosy członków organów LGD. Stwierdzili oni, że poprzedni okres programowania był łatwiejszy pod kątem procedur, łatwiej było pozyskać środki, pracownicy biura nabierali doświadczenia. Obecnie według interlokutorów procedury są zaostrzone, przez co trudniej jest pozyskać środki. Niekiedy występuje nadinterpretacja przepisów ze strony Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, jest również dużo większa odpowiedzialność organów LGD w zakresie oceny wniosków. Ponadto uczestnicy zauważyli, że poprzedni okres dotyczył w dużej mierze rolników, obecnie jest większe zróżnicowanie, środki mogą pozyskać zarówno instytucje publiczne, przedsiębiorcy, jak i organizacje pozarządowe.

Zdaniem uczestników badania IDI z przedstawicielami organów LGD, Lokalna Grupa Działania „Nasze Roztocze” jest organizacją znaną i rozpoznawalną na obszarze swojego działania. Ma na to wpływ informacja i promocja za pośrednictwem różnych środków przekazu (prasa, radio, Internet), ale również organizacja różnorodnych wydarzeń takich jak konkursy fotograficzne, plastyczne, wiedzy o regionie, na których pojawia się logo LGD „Nasze Roztocze”. Z drugiej strony uczestnicy badania są zgodni, że poza swoim obszarem LGD „Nasze Roztocze” nie jest do końca znane, dlatego wskazana jest szerzej zakrojona promocja Stowarzyszenia. Członkowie Stowarzyszenia uczestniczący w badaniu FGI uważają podobnie, że na swoim obszarze LGD „Nasze Roztocze” jest znane, w szczególności wśród przedsiębiorców i organizacji pozarządowych. Jako działania, które przyczyniły się do popularyzacji działalności LGD i wiedzy o niej w lokalnym środowisku wskazali organizowanie różnorodnych wydarzeń np. piknik dla sołtysów, oznakowanie inwestycji, które powstały w ramach LSR, organizowanie działań aktywizujących, doposażone w ramach LSR obiekty, organizowanie wyjazdów studyjnych, które są inne niż zwykłe wycieczki, organizowanie konkursów dla organizacji pozarządowych, wydawanie materiałów promocyjnych. Według uczestników badania działania informacyjne, promocyjne i szkoleniowe podejmowane przez LGD wpłynęły pozytywnie na jakość i liczbę składanych wniosków. Uznali oni, że gdyby nie było promocji, a środki finansowe „rozchodziłyby się wśród znajomych” byłoby to bardzo źle odbierane ze strony mieszkańców obszaru LGD. Dlatego przed naborami LGD zawsze organizuje szkolenia, spotkania w gminach aby wytłumaczyć jak wygląda proces oceny wniosków, przekazuje bardzo dużo wiedzy, dzięki czemu nie było problemów z wykorzystaniem środków. O dobrej realizacji strategii świadczą również bonusy, które LGD otrzymała za jej sprawną realizację.

Badanie IDI z przedstawicielami organów LGD oraz badanie FGI przeprowadzone wśród członków Stowarzyszenia pozwoliły także określić odczucia uczestników odnośnie sprawności funkcjonowania organów LGD. Uczestnicy badania IDI uważają, że przepływ informacji pomiędzy organami statutowymi LGD jest bardzo dobry. Jest on znacząco wspomagany przez pracowników biura. Dobry przepływ informacji wpływa na sprawność podejmowania decyzji. Procedury przygotowane przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa są skomplikowane, ale dzięki profesjonalnej pracy biura są prawidłowo stosowane.

Szkolenia pracowników biura i organów statutowych LGD

W okresie objętym analizą, pracownicy biura LGD „Nasze Roztocze” uczestniczyli w 5 szkoleniach, przy czym 2 z nich były skierowane zarówno do pracowników biura, jak i Członków Rady LGD. Tematyka szkoleń była różnorodna. Szkolenia dedykowane pracownikom biura dotyczyły zasad przeprowadzania monitoringu i ewaluacji postępów działań rzeczowych i finansowych LSR. Członkowie Rady LGD również uczestniczyli w 5 szkoleniach, w tym w dwóch wspólnych z pracownikami biura. Zakres tematyczny szkoleń dla Członków Rady LGD związany był przede wszystkim z zasadami oceny i wyboru projektów do dofinansowania. Dwa szkolenia skierowane zarówno do pracowników biura, jak i Członków Rady dotyczyły kreowania produktów turystycznych na obszarach wiejskich oraz sposobów na aktywizację mieszkańców.

Badania IDI wykazały, iż jednym z bardziej przydatnych szkoleń było szkolenie dotyczące planu komunikacji, organizowane przez Centrum Doradztwa Rolniczego. Na szkoleniu tym pracownicy biura dowiedzieli się jak wygląda praca z podobnym zakresem materiału w innych LGD. Ponadto ciekawym i bardzo przydatnym szkoleniem było szkolenie dotyczące pisania biznesplanu, na którym omówiono zasady opracowywania analizy finansowej – te informacje przydały się podczas oceny wniosków przez Radę. Kolejnym przydatnym szkoleniem było szkolenie o tematyce monitoringu i ewaluacji

strategii. Ciekawymi dla uczestników szkoleniami były także szkolenia dotyczące dobrych praktyk z zakresu aktywizacji ludności oraz wyjazdy studyjne poza obszar LGD, które poprawiają kreatywność pracy i stymulują wdrażanie innowacyjnych projektów. Pracownicy biura podkreślali jednak, że w obecnie realizowanej perspektywie UE na lata 2014-2020 dużo mniej było szkoleń organizowanych przez Urząd Marszałkowski, dotyczących m.in. stosowania procedur. Wszyscy zgodnie stwierdzili, że takie szkolenia dla przedstawicieli LGD są bardzo potrzebne.

Tabela 9. Szkolenia dla pracowników biura LGD oraz Członków Rady LGD w latach 2016-2021

Data	Temat	Liczba osobodni
Szkolenia dla pracowników biura LGD		
16.12.2016 r.	Zasady prowadzenia monitoringu w odniesieniu do wdrażania LSR	3 (3 osoby, 1 dzień)
7-9.06.2017r.	Plan komunikacji w LSR – ewaluacja oraz metodyka relacji z uwzględnieniem roli doradztwa dla wnioskodawców	3 (1 osoba, 3 dni)
5-6.07.2018 r.	Prezentacja dobrych praktyk dotyczących kreowania i promocji produktów turystycznych na obszarach wiejskich	6 (3 osoby, 2 dni)
14.01.2019 r.	Metodologia przeprowadzania badania ewaluacyjnego on-going dotyczącego wdrażania LSR	3 (3 osoby, 1 dzień)
21-22.09.2021 r.	Dziedzictwo kulinarne, przyrodnicze i kulturowe sposobem na aktywizację mieszkańców	4 (2 osoby, 2 dni)
Szkolenia dla członków Rady LGD		
24.10.2016 r.	Procedura oceny i wyboru do dofinansowania projektów z zakresu podejmowania działalności gospodarczej	13 (13 osób, 1 dzień)
25.10.2016 r.	Procedura oceny i wyboru do dofinansowania projektów z zakresu rozwijania działalności gospodarczej	13 (13 osób, 1 dzień)
4.01.2017r. 18.04.2017r.	Zasady i procedury oceny i wyboru grantobiorców w ramach projektów grantowych ujętych w LSR	13 (4.01. – 12 osób, 18.04. – 1 osoba)
5-6.07.2018 r.	Prezentacja dobrych praktyk dotyczących kreowania i promocji produktów turystycznych na obszarach wiejskich	20 (10 osób, 2 dni)
21-22.09.2021 r.	Dziedzictwo kulinarne, przyrodnicze i kulturowe sposobem na aktywizację mieszkańców	10 (5 osób, 2 dni)

Źródło: dokumentacja LGD „Nasze Roztocze”

Realizacja planu komunikacji

Niezbędnym warunkiem osiągnięcia celów założonych w LSR jest prawidłowo przygotowany i realizowany plan komunikacji. O rozpoczęciu realizacji działań zapisanych w strategii poinformowano potencjalnych beneficjentów poprzez rozpoczęcie działań informacyjno-konsultacyjnych w 2016 roku na temat głównych założeń LSR na lata 2016-2023. Począwszy od maja 2016 roku regularnie dokonywano monitorowania i podsumowywania działań komunikacyjnych. Wykorzystywano w tym celu ankiety (a więc informację zwrotną o jakości świadczonej pomocy w postaci konsultacji i doradztwa) i obserwacje własne.

Analiza danych zawartych w tabeli nr 10 wskazuje, iż LGD „Nasze Roztocze” wykorzystywała 12 działań komunikacyjnych, z których większość została zrealizowana w stopniu równym lub przekraczającym zaplanowany poziom:

1. Publikacja artykułów i ogłoszeń w Internecie – zaplanowano prowadzenie 1 strony internetowej i 1 profilu na Facebooku, i w latach 2016-2021 były one prowadzone;
2. Publikacja artykułów i ogłoszeń o planowanych naborach wniosków lub efektach wdrażania Strategii – zaplanowano opublikowanie 20 artykułów i ogłoszeń, i tyle zostało opublikowanych do końca 2021 r.;
3. Spotkania / wydarzenia adresowane do mieszkańców – zaplanowano 24 spotkania, natomiast zorganizowano ich 25, a więc wskaźnik został zrealizowany w ponad 100%;
4. Opracowanie broszury z informacjami o założeniach LSR, możliwościach realizacji projektów i zasadach ubiegania się o dofinansowanie – założono wydanie 2000 szt. broszur i tyle zostało wydane;
5. Wsparcie doradcze – zaplanowano udzielenie doradztwa 120 osobom/podmiotom, natomiast na koniec 2021 r. doradztwa udzielono 179 osobom/podmiotom – realizacja wskaźnika wyniosła więc 149%;
6. Spotkania / wydarzenia adresowane do mieszkańców dotyczące podstaw prowadzenia działalności gospodarczej – z założonych 4 spotkań informacyjno-konsultacyjnych wszystkie zostały zorganizowane;
7. Ankietyzacja społeczności lokalnej, beneficjentów, uczestników działań animacyjnych i doradztwa – założono przeprowadzenie 500 szt. ankiet, natomiast przeprowadzono ich 731, zatem poziom realizacji wskaźnika wyniósł 146%;
8. Organizacja Mobilnego Punktu Konsultacyjnego LGD podczas imprez plenerowych organizowanych przez gminy członkowskie LGD – zaplanowano, że LGD będzie uczestniczyła w 6 imprezach plenerowych, na których zorganizuje Mobilny Punkt Konsultacyjny i plan ten został zrealizowany;
9. Promocja efektów realizacji LSR poprzez zamieszczenie fotorelacji ze zrealizowanych projektów na stronie internetowej i portalu społecznościowym prowadzonym przez LGD – założono opublikowanie 60 fotorelacji ze zrealizowanych projektów, natomiast opublikowano ich 75 (realizacja na poziomie 125%);
10. Opracowanie ulotki prezentującej projekty zrealizowane w ramach LSR – działanie jeszcze nie zrealizowane, ponieważ było zaplanowane na zakończenie realizacji strategii;
11. Organizacja konferencji podsumowującej efekty wdrażania LSR – działanie jeszcze nie zrealizowane, ponieważ było zaplanowane na zakończenie realizacji strategii;
12. Prezentacja wyników przeprowadzonej ewaluacji – w 2019 r. opublikowano raport z wewnętrznego badania ewaluacyjnego.

Badania IDI z pracownikami biura LGD potwierdziły, że plan komunikacji był rzetelnie przygotowany. Działania, które były zaplanowane do końca 2021 roku zostały zrealizowane. Pozostały do zrealizowania działania związane z podsumowaniem wdrażania strategii – konferencja, ulotka promocyjna z efektami realizacji strategii. W trakcie wdrażania LSR w planie komunikacji wprowadzono drobne zmiany, m.in. zamiast albumu prezentującego efekty realizacji strategii

wydrukowano ulotki aby przedstawić informacje bardziej syntetycznie i dotrzeć do większej liczby osób. Niektóre działania były dodane aby dotrzeć z informacją do większej liczby osób np. ogłoszenia w prasie o naborach wniosków. Według interlokutorów najbardziej przydatne pod względem komunikacyjnym były bezpośrednie spotkania skierowane do potencjalnych wnioskodawców organizowane przed naborami. W pierwszych latach wdrażania strategii LGD zorganizowało szkolenia w każdej gminie, dzięki czemu duża liczba osób została poinformowana o założeniach strategii i możliwościach uzyskania dofinansowania. W późniejszych latach takie spotkania organizowane były przed każdym naborem wniosków z zakresu podejmowania lub rozwijania działalności gospodarczej i wtedy uczestniczyły w nich osoby zainteresowane złożeniem wniosku. Sytuacja zmieniła się w związku z ograniczeniami spowodowanymi pandemią, kiedy głównym sposobem prowadzenia działań informacyjnych przed naborami było indywidualne doradztwo, z którego chętnie korzystali potencjalni wnioskodawcy. LGD zamieszczała także na swojej stronie internetowej *Poradnik dla beneficjenta* zawierający materiały informacyjne dotyczące zasad i procedur ubiegania się o dofinansowanie w ramach naborów wniosków prowadzonych przez Stowarzyszenie.

Tabela 10. Realizacja Planu komunikacji w latach 2016-2021

Lp.	Działanie komunikacyjne	Wskaźnik realizacji	Docelowa wartość wskaźnika	Realizacja						Wartość osiągnięta na koniec 2021 r.
				2016 (maj-grudzień)	2017	2018	2019	2020	2021	
1.	Publikacja artykułów i ogłoszeń w Internecie	Produkt – Liczba prowadzonych stron internetowych	1 szt.	1 szt.	1 szt.	1 szt.	1 szt.	1 szt.	1 szt.	1 szt.
		Rezultat – Liczba osób, które odwiedziły stronę LGD	nie określono	30 418 osób	36 141 osób	41 894 osób	15 517 osób	19 469 osób	16 764 osób	160 203 osoby
		Produkt – Liczba prowadzonych profili na Facebooku	1 szt.	1 szt.	1 szt.	1 szt.	1 szt.	1 szt.	1 szt.	1 szt.
		Rezultat – Liczba osób, które polubiły profil LGD na Facebooku	nie określono	517 osób	128 osób	163 osób	211 osób	348 osób	372 osób	1 739 osób
2.	Publikacja artykułów i ogłoszeń o planowanych naborach wniosków lub efektach wdrażania Strategii	Produkt – Liczba artykułów i ogłoszeń	20 szt.	4 szt.	4 szt.	4 szt.	4 szt.	2 szt.	2 szt.	20 szt.
		Rezultat – Dotarcie z informacją o planowanych naborach wniosków do czytelników prasy lokalnej	nie określono	Nakład: - Tygodnik Zamojski 27 000 szt., - Kronika Tygodnia 10 000 szt.	Nakład: - Tygodnik Zamojski 27 000 szt., - Kronika Tygodnia 10 000 szt.	Nakład: - Tygodnik Zamojski 27 000 szt., - Kronika Tygodnia 10 000 szt.	Nakład: - Tygodnik Zamojski 23 000 szt., - Kronika Tygodnia 10 000 szt., - Gazeta Krasnobrodzka 350 szt., - Biuletyn Samorządu Gminy Zamość 4 000 szt.	Nakład: - Gazeta Krasnobrodzka 350 szt., - Biuletyn Samorządu Gminy Zamość 3 000 szt.	Nakład: - Tygodnik Zamojski 20 000 szt., - Kronika Tygodnia 20 000 szt.	Nakład: - Tygodnik Zamojski 124 000 szt., - Kronika Tygodnia 60 000 szt., - Gazeta Krasnobrodzka 700 szt., - Biuletyn Samorządu Gminy Zamość 7 000 szt.

Lp.	Działanie komunikacyjne	Wskaźnik realizacji	Docelowa wartość wskaźnika	Realizacja						Wartość osiągnięta na koniec 2021 r.
				2016 (maj-grudzień)	2017	2018	2019	2020	2021	
3.	Spotkania / wydarzenia adresowane do mieszkańców	Produkt – Liczba spotkań / wydarzeń adresowanych do mieszkańców	24 szt.	7 szt.	7 szt.	4 szt.	5 szt.	2 szt.	0 szt.	25 szt.
		Rezultat – Liczba osób uczestniczących w spotkaniach / wydarzeniach	350 osób (80 z grup defaworyzowanych)	130 osób (81 osób)	101 osób (65 osób)	79 osób (38 osób)	140 osób (56 osób)	37 osób (20 osób)	0 osób	487 osób (260 osób)
4.	Opracowanie broszury z informacjami o założeniach LSR, możliwościach realizacji projektów i zasadach ubiegania się o dofinansowanie	Produkt – Liczba broszur informacyjno-promocyjnych	2000 szt.	2000 szt.	0 szt.	0 szt.	0 szt.	0 szt.	0 szt.	2000 szt.
		Rezultat – Liczba czytelników broszury	nie określono	2000 osób	0 osób	0 osób	0 osób	0 osób	0 osób	2000 osób
5.	Wsparcie doradcze	Produkt – Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	120 osób/podmiotów	21 os./podm.	27 os./podm.	26 os./podm.	42 os./podm.	34 os./podm.	29 os./podm.	179 os./podm.
		Rezultat – Liczba podmiotów, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu	70 osób/podmiotów	0 os./podm.	21 os./podm.	8 os./podm.	16 os./podm.	26 os./podm.	19 os./podm.	90 os./podm.

Lp.	Działanie komunikacyjne	Wskaźnik realizacji	Docelowa wartość wskaźnika	Realizacja						Wartość osiągnięta na koniec 2021 r.
				2016 (maj-grudzień)	2017	2018	2019	2020	2021	
		indywidualnego doradztwa świadczonego w Biurze LGD								
6.	Spotkania / wydarzenia adresowane do mieszkańców dotyczące podstaw prowadzenia działalności gospodarczej	Produkt – Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych	4 szt.	1 szt.	1 szt.	0 szt.	1 szt.	0 szt.	1 szt.	4 szt.
		Rezultat – Liczba osób przeszkolonych z zakresu podstaw prowadzenia działalności gospodarczej	100 osób (30 z grup defaworyzowanych)	19 osób (13 osób)	8 osób (4 osób)	0 osób	38 osób (17 osób)	0 osób	119 osób	184 osoby (34 osoby)
7.	Ankietyzacja społeczności lokalnej, beneficjentów, uczestników działań animacyjnych i doradztwa realizowanego przez LGD	Produkt – Liczba przeprowadzonych ankiet	500 szt.	170 szt.	136 szt.	105 szt.	174 szt.	71 szt.	75 szt.	731 szt.
		Rezultat – Liczba osób i podmiotów zadowolonych z doradztwa i działań animacyjnych realizowanych przez LGD	400 osób	170 osób	136 osób	105 osób	174 osób	71 osób	75 osób	731 osób
8.	Organizacja Mobilnego Punktu Konsultacyjnego LGD podczas	Produkt – Liczba imprez plenerowych, w których uczestniczyła LGD	6 szt.	0 szt.	6 szt.	0 szt.	0 szt.	0 szt.	0 szt.	6 szt.

Lp.	Działanie komunikacyjne	Wskaźnik realizacji	Docelowa wartość wskaźnika	Realizacja						Wartość osiągnięta na koniec 2021 r.
				2016 (maj-grudzień)	2017	2018	2019	2020	2021	
	imprez plenerowych organizowanych przez gminy członkowskie LGD	Rezultat – Liczba osób odwiedzających stoisko LGD	600 osób	0 osób	600 osób	0 osób	0 osób	0 osób	0 osób	600 osób
9.	Promocja efektów realizacji LSR poprzez zamieszczenie fotorelacji ze zrealizowanych projektów na stronie internetowej i portalu społecznościowym prowadzonym przez LGD	Produkt – Liczba fotorelacji ze zrealizowanych projektów	60 szt.	0 szt.	0 szt.	17 szt.	11 szt.	22 szt.	25 szt.	75 szt.
		Rezultat – Dotarcie z informacją do osób korzystających z Internetu, posiadających profile społecznościowe	nie określono	0 osób	0 osób	- 13 703 osób odwiedzających stronę internetową - 163 osób które polubiły profil LGD na Facebooku	- 14 954 osób odwiedzających stronę internetową - 211 osób które polubiły profil LGD na Facebooku	- 19 469 osób odwiedzających stronę internetową - 348 osób które polubiły profil LGD na Facebooku	- 16 764 osób odwiedzających stronę internetową - 372 osób które polubiły profil LGD na Facebooku	- 64 890 osób odwiedzających stronę internetową - 1 094 osób które polubiły profil LGD na Facebooku
10.	Opracowanie ulotki prezentującej projekty zrealizowane w ramach LSR	Produkt – Liczba ulotek	3000 szt.	0 szt.	0 szt.	0 szt.	0 szt.	0 szt.	0 szt.	0 szt.
		Rezultat – Poinformowanie o efektach wdrażania LSR poprzez rozdysponowanie ulotki na obszarze LGD	nie określono	0 osób	0 osób	0 osób	0 osób	0 osób	0 osób	0 osób

Lp.	Działanie komunikacyjne	Wskaźnik realizacji	Docelowa wartość wskaźnika	Realizacja						Wartość osiągnięta na koniec 2021 r.
				2016 (maj-grudzień)	2017	2018	2019	2020	2021	
11.	Organizacja konferencji podsumowującej efekty wdrażania LSR	Produkt – Liczba zorganizowanych konferencji	1 szt.	0 szt.	0 szt.	0 szt.	0 szt.	0 szt.	0 szt.	0 szt.
		Rezultat – Liczba uczestników konferencji	80 osób	0 osób	0 osób	0 osób	0 osób	0 osób	0 osób	0 osób
12.	Prezentacja wyników przeprowadzonej ewaluacji	Produkt – Liczba zamieszczonych raportów ewaluacyjnych	2 szt.	0 szt.	0 szt.	0 szt.	1 szt.	0 szt.	0 szt.	0 szt.
		Rezultat – Dotarcie z informacją do osób korzystających z Internetu, posiadających profile społecznościowe	nie określono	0 osób	0 osób	0 osób	- 14 954 osób odwiedzających stronę internetową - 211 osób które polubiły profil LGD na Facebooku	0 osób	0 osób	0 osób

Źródło: dokumentacja LGD „Nasze Roztocze”

Elementem planu komunikacji są m.in. informacje o działalności LGD, czy naborach wniosków aplikacyjnych. W tym celu LGD „Nasze Roztocze” wykorzystywała wiele sposobów wyszczególnionych w planie komunikacji.

Celem dokonania oceny na ile informacje o działalności LGD i naborach wniosków aplikacyjnych docierają do mieszkańców i potencjalnych beneficjentów przeprowadzone zostały badania ankietowe. Uczestniczyło w nich 152 mieszkańców obszaru LGD oraz 21 beneficjentów działań LGD.

Z badań mieszkańców wynika, iż 99% z nich słyszało o LGD „Nasze Roztocze” oraz prowadzonych przez nią naborach wniosków. Najczęściej sięgali oni po informacje o działalności LGD zamieszczone na stronie internetowej LGD (68% osób wskazało tę odpowiedź) oraz na portalu społecznościowym Facebook (60% osób). Ponadto w znacznej mierze korzystali też z informacji przekazywanych im przez znajomych lub członków rodziny, a także z wydawanych przez LGD publikacji i materiałów promocyjnych. Najbardziej badani mieszkańcy korzystali z transferu informacji za pośrednictwem stoisk LGD na imprezach lokalnych.

Do beneficjentów najczęściej informacje o naborach wniosków aplikacyjnych docierały ze strony internetowej LGD oraz z bezpośrednich kontaktów z biurem LGD (po 76% osób wskazało każdą z tych odpowiedzi), a także ze szkoleń organizowanych przez LGD (48% osób). W dalszej kolejności wymienili spotkania informacyjno-konsultacyjne organizowane przez LGD (38% osób). Wyniki ankiety wskazują, że beneficjenci nie korzystali z publikacji w mediach na temat działalności LGD, ze stoisk na imprezach i festynach oraz z tablic informacyjnych i plakatów.

Są to opinie tylko badanej grupy mieszkańców i beneficjentów, w związku z czym nie mogą być uogólniane na całe środowisko lokalne. Jednak zaprezentowane tu wyniki badań ankietowych mogą być przydatne do opracowania planu komunikacji w przyszłości.

Doradztwo prowadzone przez pracowników biura LGD

Zgodnie z zapisami PROW na lata 2014-2020 pracownicy Biura LGD udzielają bezpłatnego doradztwa dla beneficjentów w zakresie przygotowania, realizacji i rozliczania projektów w ramach LSR. Doradztwo udzielane jest w ramach naborów wniosków prowadzonych przez LGD i jest dokumentowane za pomocą *Kart udzielonego doradztwa* wypełnianych przez osoby korzystające z doradztwa. Biuro LGD prowadzi rejestr udzielonego doradztwa. Każdy z pracowników Biura LGD realizuje zadania związane z udzielaniem doradztwa dla potencjalnych beneficjentów.

Doradztwo realizowane przez pracowników biura LGD „Nasze Roztocze” w latach 2016-2021 zamyka się liczbą 179 osób i podmiotów, które skorzystały z porad. LGD posiada odpowiednie warunki lokalowe do świadczenia indywidualnego doradztwa. Najwięcej porad udzielono w 2019 roku – 42 porady, natomiast najmniej w 2016 roku – 21 porad. Wsparcia doradcze udzielono 127 osobom fizycznym i 52 innym podmiotom.

Jak wynika z badania IDI przeprowadzonego wśród pracowników biura LGD doradztwo w zakresie napisania wniosku o dofinansowanie cieszyło się dużym zainteresowaniem. Pracownicy biura wyjaśniali zasady przyznania pomocy, odpowiadali na pytania, pomagali wypełnić wniosek o dofinansowanie, uzasadnić wpisywanie się projektu w cele strategii i kryteria, a także pomagali odpowiedzieć na poprawki Urzędu Marszałkowskiego, czy wyjaśniali jakie należy złożyć niezbędne załączniki. Często wnioskodawcy korzystali z doradztwa kilkakrotnie, dzięki czemu zdobywali wiedzę, która w późniejszym czasie pozwoliła im na sprawną realizację projektu. Dzięki skorzystaniu z doradztwa pracowników biura złożone wnioski były dobrej jakości. Prowadzone było również

doradztwo telefoniczne, jednak ono nie było ewidencjonowane i punktowane podczas oceny projektów. W ocenie badanych osób udzielone doradztwo dla wnioskodawców było skuteczne i nie należy zmieniać formy jego udzielania. Jedynie można się zastanowić na wsparciem bezpośredniego doradztwa poprzez zamieszczenie pewnych treści na stronie internetowej lub profilu społecznościowym LGD np. w formie prezentacji.

Pandemia w nikłym stopniu wpłynęła na ilość udzielonego doradztwa, o czym świadczą dane zamieszczone w poniższej tabeli. W 2020 roku udzielono 35 porad i jest to druga co do wielkości liczba patrząc na lata 2016-2021. W okresie obowiązywania obostrzeń zainteresowane osoby umawiane były na wyznaczone godziny, z zachowaniem odpowiedniego czasu na przewietrzenie i dezynfekcję pomieszczeń.

Wskaźniki prowadzonego doradztwa zamieszczone w tabeli nr 11 świadczą o dużym wysiłku pracowników biura LGD w procesie wdrażania strategii.

Tabela 11. Doradztwo realizowane w biurze LGD w latach 2016-2020

Wyszczególnienie	Wartość w danym roku						Razem na koniec 2021 r.
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
Liczba osób/podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	21	27	26	42	35	28	179
Liczba osób/podmiotów, które złożyły wniosek o dofinansowanie po skorzystaniu z doradztwa	20	26	25	39	30	23	163
Liczba osób/podmiotów, które zawarły umowę o przyznanie pomocy po skorzystaniu z doradztwa	14	12	8	37	10	9	90
Liczba osób/podmiotów, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w Biurze LGD	0	21	8	16	26	19	90

Źródło: dokumentacja LGD „Nasze Roztocze”

Badania ankietowe beneficjentów wykazały, że wszyscy skorzystali z różnych zakresów pomocy LGD na wszystkich etapach tj. przygotowanie wniosku aplikacyjnego, realizacja projektu i rozliczanie projektu.

Podczas przygotowania wniosku aplikacyjnego największa liczba beneficjentów skorzystała z porad w zakresie wypełniania dokumentów niezbędnych do złożenia wniosku aplikacyjnego (81% osób), a następnie w zakresie otrzymania informacji o możliwości uzyskania dofinansowania (76% osób wskazało tą odpowiedź).

Na etapie realizacji projektu najwięcej beneficjentów skorzystało ze wsparcia w zakresie pomocy w dokumentowaniu poniesionych wydatków i osiągniętych wskaźników (90% beneficjentów).

Ponadto znaczna część z nich skorzystała z porad w zakresie udzielania zamówień w ramach projektu (62% osób).

Na etapie rozliczania projektu beneficjenci korzystali z pomocy pracowników biura LGD w zakresie wypełniania wniosku o płatność (76% beneficjentów) oraz korzystali z porad dotyczących opisywania dokumentów księgowych (67% beneficjentów).

W badaniu ankietowym beneficjenci ocenili także jakość wsparcia doradczego na wymienionych trzech etapach. Wskaźnikami tej oceny był poziom spełnienia oczekiwań beneficjenta odnośnie przydatności, jasności, zrozumiałości i kompletności uzyskanych porad oraz przygotowania merytorycznego doradców. Prawie wszyscy beneficjenci ocenili to wsparcie pozytywnie (podczas aplikowania o dofinansowanie oraz realizacji projektu wszyscy odpowiedzieli „tak”). Nikt nie wskazał na odpowiedź „nie”. Tylko 1 osoba wskazała odpowiedź „trudno powiedzieć” na pytanie o jakość wsparcia na etapie rozliczania projektu.

Podobnie wysoko beneficjenci ocenili procedury i kryteria wyboru wniosków o dofinansowanie. 95% osób stwierdziło, że procedury były czytelne, natomiast wszyscy badani beneficjenci stwierdzili, że kryteria wyboru projektów były jednoznaczne (odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”). 95% beneficjentów uznało, że jeśli to będzie możliwe to w przyszłości chcieliby skorzystać ze wsparcia z LGD.

Zadania związane z animacją lokalną i współpracą

W latach 2016-2021 przeprowadzono następujące działania animacyjne:

- przeprowadzono 15 spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami, podczas których omawiano warunki przyznania pomocy dla projektów z zakresu podejmowania i rozwijania działalności gospodarczej,
- przeprowadzono 2 spotkania w zakresie podstaw prowadzenia działalności gospodarczej „ABC Przedsiębiorczości” i „Jak założyć własną firmę” oraz 1 spotkanie o tej tematyce w 2021 r. z wykorzystaniem elektronicznych środków przekazu ze względu na panującą sytuację epidemiologiczną;
- zorganizowano 6 Mobilnych Punktów Konsultacyjnych podczas imprez plenerowych w gminach członkowskich LGD, w których można było uzyskać informacje na temat działalności Stowarzyszenia, obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju oraz o możliwości dofinansowania projektów z PROW na lata 2014-2020;
- przeprowadzono 5 spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami, dotyczących prawidłowej realizacji grantów, w ramach projektów grantowych dotyczących wsparcia aktywności kulturalnej mieszkańców obszaru LGD, poprawy standardu i rozbudowy sieciowej infrastruktury turystycznej obszaru LGD, promocji turystycznej obszaru LGD, doposażenia obiektów służących wzmocnieniu kapitału społecznego obszaru LGD oraz realizacji inicjatyw wspierających aktywne i ekologiczne postawy mieszkańców;
- przeprowadzono 2 spotkania informacyjno-konsultacyjne LGD z mieszkańcami, podczas których omawiano warunki przyznania pomocy dla projektów z zakresu podejmowania działalności gospodarczej,

- zamieszczono na stronie internetowej LGD Poradnik dla beneficjentów LGD "Nasze Roztocze", zawierający najważniejsze zagadnienia dotyczące zasad ubiegania się o dotację w ramach konkursów ogłaszanych przez LGD oraz podstaw prowadzenia działalności gospodarczej z dofinansowaniem pochodzącym z PROW 2014-2020. Poradnik został pobrany 119 razy, co potwierdza, że był to skuteczny środek przekazu i komunikacji ze społecznością lokalną.
- zorganizowano 1 wyjazd studyjno-szkoleniowy dotyczący rozwoju przedsiębiorczości z wykorzystaniem dziedzictwa kulturowego Podkarpacia na przykładzie Kresowej Osady w Baszni Dolnej;
- zorganizowano 3 edycje konkursu Liderzy Lokalnych Społeczności, którego celem było pobudzenie aktywności organizacji i grup nieformalnych do podejmowania działań na rzecz środowisk lokalnych. Do konkursu w latach 2017, 2018 i 2019 zgłoszone zostały łącznie 43 inicjatywy, które zrealizowane były przez te grupy w roku poprzedzającym rok ogłoszenia konkursu,
- zorganizowano *III Roztoczański Piknik Sołtysów*, którego celem było pobudzenie aktywności liderów lokalnych jakimi są sołtysi oraz nawiązanie współpracy służącej wymianie doświadczeń i wspólnej realizacji inicjatyw w przyszłości na rzecz środowisk lokalnych;
- wydano Mapę turystyczną obszaru LGD „Nasze Roztocze” – nakład 5 000 szt.,
- wydano kalendarze książkowe na 2017 r. i 2018 r. wraz z wklejką zawierającą informację o celach i założeniach Strategii oraz działalności Stowarzyszenia LGD „Nasze Roztocze” (350 szt.),
- wydano kalendarze ścienne trójdzielne na rok 2017 i 2018, prezentujące charakterystyczne dla każdej gminy obiekty oraz krajobraz Roztocza (1800 szt.),
- zakupiono słodcze reklamowe (krówki) z logo promocyjnym,

Wszystkie zadania związane z animacją lokalną zaplanowane na lata 2016-2021 zostały zrealizowane.

Pracownicy biura LGD podczas badania IDI wysoko ocenili skuteczność działań animacyjnych i informacyjno-promocyjnych. Ich oddziaływanie było bardzo duże. Jednym z najciekawszych działań wymienianych przez interlokutorów jest organizacja wyjazdów studyjnych, dzięki którym można zdobyć nowe doświadczenia, zobaczyć ciekawe inicjatywy, które są inspiracją do późniejszego działania na własnym terenie. Dzięki zrealizowanym działaniom animacyjno-promocyjnym bardzo duża liczba osób dowiedziała się o naborach wniosków i zasadach aplikowania. Pracownicy biura biorący udział w badaniu stwierdzili, że w kolejnej edycji LSR nie trzeba zmieniać wypracowanych i jak dotąd skutecznych sposobów komunikacji. Jedynie można się zastanowić nad zwiększeniem udziału komunikacji przez media społecznościowe aby dotrzeć do jak największej liczby młodych ludzi.

Bardzo ważnym elementem odnoszącym się do pracy Biura LGD jest realizacja projektów współpracy w partnerstwie z innymi Lokalnymi Grupami Działania. W okresie wdrażania LSR LGD „Nasze Roztocze” zrealizowało 4 projekty współpracy.

Jednym ze sztandarowych projektów współpracy, często wymienianym jako najciekawszy projekt w ramach LSR przez uczestników badań, jest projekt pt. **„Rozwój i promocja turystyki kajakowej na rzece Wieprz”**. Jest to projekt zrealizowany w partnerstwie 7 Lokalnych Grup Działania z terenu

województwa lubelskiego, które łączy rzeka Wieprz: LGD „Nasze Roztocze”, LGD „Krasnystaw Plus”, LGD „Polesie”, LGD „Dolina Giełczwi”, LGD „Doliną Wieprza i Leśnym Szlakiem”, LGD „Zielony Pierścień” i LGD „Lepsza Przyszłość Ziemi Ryckiej”. Celem projektu był wzrost znaczenia turystyki aktywnej w rozwoju gospodarczym Lubelszczyzny poprzez rozbudowę infrastruktury turystycznej i promocję turystyki kajakowej na rzece Wieprz.

Najważniejszym działaniem w projekcie było opracowanie wspólnej publikacji pt. „Kajakiem po rzece Wieprz – przewodnik kajakowy”. Jest to pierwsze wydawnictwo, zawierające informacje na temat organizacji spływów kajakowych na całej długości rzeki dostępnej dla kajakarzy – od miejscowości Hutki na Roztoczu do okolic Dębłina, gdzie Wieprz wpływa do Wisły. Łącznie jest to dystans ponad 300 km podzielony na 22 odcinki. Pierwsze zaprezentowane w przewodniku odcinki to obszar działania LGD „Nasze Roztocze”. Publikacja ta otrzymała wyróżnienie na 28 Ogólnopolskim Przeglądzie Książki Krajoznawczej i Turystycznej. Ponadto w ramach projektu zostało utworzonych lub doposażonych 13 miejsc postojowych lub wypoczynkowych dla kajakarzy. 4 takie miejsca powstały na obszarze LGD „Nasze Roztocze”: w Krasnobrodzie, w Zwierzyńcu i Kawęczynie na terenie gminy Szczepleszyn. Powstała w ramach projektu ogólnodostępna infrastruktura sprzyja poprawie warunków prowadzenia działalności gospodarczej podmiotów z branży kajakowej z obszaru objętego projektem. Służy także turystom, którzy zyskali atrakcyjne miejsca, gdzie mogą odpocząć po udanym spływie kajakowym, schronić się przed słońcem lub deszczem.

Drugim projektem współpracy, zrealizowanym w partnerstwie z Lokalną Grupą Działania „Ziemia Zamojska” jest projekt pt. „**Rozwój aktywności mieszkańców**”. Celem projektu była poprawa warunków dla rozwoju kapitału społecznego oraz zwiększenie atrakcyjności turystycznej obszaru partnerskich LGD poprzez rozbudowę infrastruktury oraz promocję zasobów lokalnych obszaru.

W ramach realizacji projektu na terenie partnerskich LGD powstało 12 ogólnodostępnych miejsc wypoczynku i integracji mieszkańców. Każde z nich zostało wyposażone w betonowy grill z wiszącym rusztem, stół, ławki, kosz na śmieci i tablicę informacyjną. Na obszarze LGD „Nasze Roztocze” takie miejsca powstały w Bożej Woli, Józefowie i w Wierzchowinach. Roztocze ze względu na sprzyjające warunki krajobrazowe i dobrze przygotowaną infrastrukturę turystyczną jest idealnym miejscem do turystyki rowerowej. Z myślą o rowerzystach w ramach projektu zakupiono i zamontowano 13 samoobsługowych stacji naprawy rowerów, w tym 12 na obszarze „Naszego Roztocza”. Cel projektu był realizowany także poprzez wydanie publikacji promocyjnych. LGD Nasze Roztocze opracowało edukacyjną grę planszową „Skarby Roztocza”. Gry zostały przekazane do bibliotek, szkolnych świetlic i domów kultury znajdujących się na obszarze LGD i są doskonałą formą nauki i rozrywki. Gracze wcielają się w turystów, którzy przemierzając teren LGD napotykają różne zadania i odpowiadają na pytania dotyczące historii, przyrody i ciekawostek związanych z Roztoczem. Projekt zakładał również opracowanie i wydanie wspólnej kolorowanki promującej dziedzictwo regionu Zamojszczyzny i Roztocza, opracowanie i druk informatora turystycznego promującego obszar LGD Ziemia Zamojska oraz zakup materiałów z nadrukiem promocyjnym.

Kolejnym projektem współpracy był międzynarodowy projekt pt. „**Promocja i turystyka**”, który zrealizowało 7 lokalnych grup działania z terenu województwa lubelskiego: LGD „Nasze Roztocze”, LGD „Roztocze Tomaszowskie”, LGD Ziemi Chełmskiej, LGD „Lepsze Jutro”, LGD „Ziemia Biłgorajska”, LGD „Ziemia Zamojska”, LGD „Razem ku Lepszej Przyszłości” i partnera zagranicznego LEADER – Nordswarzwald Aktionsgruppe z Niemiec. Celem międzynarodowego projektu współpracy było podniesienie świadomości przyrodniczo-historyczno-kulturowej mieszkańców partnerskich LGD

poprzez komplementarne działania upowszechniające i promujące dziedzictwo kulturowe, przyrodnicze i historyczne obszarów.

Projekt rozpoczął się wspólnym wyjazdem studyjnym przedstawicieli partnerskich LGD z województwa lubelskiego do partnera zagranicznego. W programie wyjazdu zaprezentowane zostały dobre praktyki z zakresu rozwoju przedsiębiorczości opartej na dziedzictwie i zasobach lokalnych oraz dotyczące promocji turystycznej regionu. Ważnym elementem programu wyjazdu była prezentacja efektów działań władz samorządowych w zakresie promocji potencjału turystycznego obszaru realizowanych we współpracy z właścicielami obiektów hotelarskich, gastronomicznych oraz działań w zakresie ochrony krajobrazu, gdzie wykorzystuje się subsydiowaną przez gminy hodowlę owiec oraz różne inne formy wsparcia dla hodowców bydła korzystających z trudnodostępnych pastwisk górskich oznaczonych jako pola widokowe. Wiele z poznanych podczas wyjazdu ciekawych rozwiązań będzie można wdrożyć na terenie LGD uczestniczących w projekcie. W ramach projektu wydano również publikacje i materiały promocyjne. LGD „Nasze Roztocze” wydało przewodnik prezentujący potencjał turystyczny swojego obszaru. W przewodniku zaprezentowane zostały najważniejsze zabytki i atrakcje turystyczne gmin członkowskich LGD „Nasze Roztocze”.

Ostatnim, również wymienianym jako jeden z ciekawszych projektów, jest projekt współpracy pt. **„Produkty lokalne atutem Zamojszczyzny i Roztocza”**, realizowanym w partnerstwie z Lokalną Grupą Działania „Ziemia Zamojska”. Celem projektu był wzrost znaczenia produktów lokalnych w rozwoju przedsiębiorczości na obszarze Zamojszczyzny i Roztocza poprzez organizację działań edukacyjnych i promocyjnych.

W ramach projektu partnerskie LGD zorganizowały wyjazd studyjny na Szlak Podkarpackich Produktów Lokalnych, który powstał w celu promocji regionu Podkarpacia i jego tradycyjnej kuchni. Podczas tego wyjazdu uczestnicy mieli okazję poznać dobre praktyki z zakresu skutecznych metod promocji produktów lokalnych, a zdobyte podczas wyjazdu doświadczenie było bardzo pomocne w realizacji pozostałych działań w projekcie. Działania te dotyczyły promocji produktów lokalnych powstających na obszarze partnerskich LGD. O produktach z Naszego Roztocze można było usłyszeć w wyemitowanym na antenie Radia Lublin reportażu, natomiast produkty lokalne z terenu LGD Ziemia Zamojska zostały zaprezentowane w spocie reklamowym. Równie ważnym elementem projektu było wydanie publikacji, w której zostały zamieszczone lokalne i tradycyjne produkty wytwarzane na terenie partnerskich LGD wraz ze wskazaniem miejsc gdzie można je kupić. Na zakończenie realizacji projektu zorganizowany został wyjazd studyjny na obszarze partnerskich LGD. Podczas wyjazdu uczestnicy odwiedzili miejsca, gdzie powstają produkty lokalne i tradycyjne. Program wizyty obejmował także pokazy i warsztaty wytwarzania produktów wraz z degustacją. W ramach wyjazdu odbył się także wykład dotyczący rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich opartej na lokalnych zasobach i produktach lokalnych.

5.4. Projekty wykraczające poza RLKS

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Nasze Roztocze”, poza realizacją projektów w ramach działania „LEADER” czyli rozwój lokalny kierowany przez społeczność (RLKS), realizowanego w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, realizowało również inne projekty w ramach umów o dotację z Powiatem Zamojskim.

W 2016 r. zrealizowano zadanie pt. „Rękodzieło inspirowane tradycjami regionu”, dofinansowane przez Powiat Zamojski w ramach umowy nr 23/2016. W ramach tego zadania zorganizowano 5 warsztatów rękodzielniczych dla 100 osób. Dzięki warsztatom zaktywizowano społeczność powiatu zamojskiego, upowszechniono tradycję rękodzielniczą Zamojszczyzny i Roztocza oraz zwiększono wiedzę i umiejętności artystyczne uczestników.

W 2017 r. przy wsparciu finansowym Powiatu Zamojskiego, w ramach umowy nr 22/2017 zorganizowano „Roztoczański Piknik Sołtysów”. Wzięło w nim udział ok. 100 osób. Dzięki udziałowi w projekcie zwiększyła się wiedza uczestników na temat walorów kulturowych powiatu zamojskiego. Ponadto uczestniczący w pikniku sołtysi z 5 gmin powiatu zamojskiego wymienili swoje doświadczenia i nawiązali nowe kontakty.

W 2018 r. odbył się „II Roztoczański Piknik Sołtysów” w ramach umowy zawartej pomiędzy Powiatem Zamojskim, a LGD „Nasze Roztocze” nr 25/2018. W ramach tego zadania, podobnie jak w roku poprzednim, została przeprowadzona promocja dziedzictwa kulturowego i historycznego powiatu zamojskiego, twórczości ludowej, tradycyjnego życia na roztoczańskiej wsi oraz kuchni regionalnej podczas spotkania sołtysów z obszaru LGD.

6. Odpowiedź na wszystkie wskazane pytania badawcze

Przedstawione w tym rozdziale treści związane są ściśle z metodyką badań i postawionymi pytaniami badawczymi. Zostały tu zaprezentowane odpowiedzi na postawione w badaniu ewaluacyjnym pytania badawcze tj. ocena: wpływu działania LGD na realizację głównych celów LSR; rozwoju kapitału społecznego; rozwoju przedsiębiorczości; turystyki i dziedzictwa kulturowego, rozwiązywania problemów grup defaworyzowanych, innowacyjności projektów, realizacji projektów współpracy; funkcjonowania biura LGD i procesu wdrażania LSR oraz wartości dodanej uzyskanej w wyniku działania LGD.

6.1. Ocena wpływu na główny cel LSR

Jaki jest stopień osiągnięcia celu głównego i przypisanych do niego wskaźników LSR?

W Lokalnej Strategii Rozwoju LGD „Nasze Roztocze” określono 3 cele ogólne, 6 celów szczegółowych oraz 18 przedsięwzięć. Biorąc pod uwagę metodykę prowadzenia procesu budowy LSR LGD „Nasze Roztocze” opartą o diagnozę obszaru wykonaną na podstawie analizy danych zastanych, wyników analizy SWOT oraz konsultacji społecznych, cele zostały określone prawidłowo. Nabory wniosków były prowadzone w ścisłej korelacji z zaplanowanymi w celach szczegółowych grupami przedsięwzięć.

Na podstawie stopnia osiągnięcia wskaźników przypisanych do celu ogólnego **1.0. Wzrost kapitału społecznego obszaru LGD** można stwierdzić, że poziom jego realizacji na dzień 31.12.2021 r. jest bardzo dobry. Wskaźnik oddziaływania przypisany do tego celu – *liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców* został zrealizowany w 111%, a więc jego wartość końcowa znacznie przewyższyła zakładany plan. Ponadto zrealizowano 62% wskaźników rezultatu przypisanych do celów szczegółowych w tym celu ogólnym oraz 70% wskaźników produktu przypisanych do przedsięwzięć.

Cel ogólny **2.0. Wspieranie lokalnej gospodarki Naszego Roztocza** również został osiągnięty w bardzo dobrym stopniu. Wskaźnik oddziaływania *liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców* osiągnięto w 128%, natomiast wskaźnik *osoby fizyczne prowadzące działalność na 1000 ludności* w 131%. Zrealizowano 60% wskaźników rezultatu oraz 33% wskaźników produktu. Pomimo nieosiągnięcia niektórych wskaźników rezultatu i produktu, na obszarze LGD „Nasze Roztocze” w latach 2016-2021 nastąpił duży rozwój przedsiębiorczości, do czego niewątpliwie w pewnym stopniu przyczyniła się działalność LGD i realizacja LSR.

Stopień realizacji celu ogólnego **3.0. Poprawa atrakcyjności turystycznej obszaru LGD** jest zadowalający. Wskaźniki rezultatu zrealizowano w 50%, a wskaźniki produktu w 40%. Dzięki realizacji LSR poprawiła się oferta turystyczna obszaru LGD „Nasze Roztocze”, dzięki czemu nastąpił również wzrost liczby miejsc pracy.

Analiza postępu w wykonaniu budżetu zaplanowanego na poszczególne cele realizacji LSR wykazała, iż w przypadku pierwszego celu ogólnego rozliczono 50% przeznaczonych na ten cel środków, w przypadku celu drugiego jest to 56%, natomiast cel trzeci pod względem finansowym został zrealizowany w 60%.

Wyniki przeprowadzonych analiz potwierdzają opinie respondentów badań jakościowych (ankietyzacji i wywiadów), którzy zauważyli pozytywne zmiany jakie zaszły na obszarze LGD „Nasze Roztocze” dzięki realizacji strategii. Podsumowując, można stwierdzić, że stopień osiągnięcia celów LSR i przypisanych do nich wskaźników LSR jest wysoki.

6.2. Ocena wpływu na kapitał społeczny

Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?

Określenie kapitał społeczny można przyjąć jako zasób społeczeństwa obywatelskiego, co w konsekwencji wpływa na demokrację i jej jakość. Wartość kapitału społecznego można określić przy użyciu kilku mierników takich jak: sieć społecznego zaangażowania, wartości, normy społeczne, wzajemne zaufanie. Ingerencja w doskonalenie kapitału społecznego to nie tylko działalność samej LGD, lecz także wielu innych organizacji działających na analizowanym obszarze, w tym oświatowych, edukacyjnych, kulturalnych, czy NGOs. Nie do przecenienia jest tu też rola liderów lokalnych mających duży wpływ na samoorganizowanie się społeczności w ważnych dla niej sprawach, czy poziom udziału w wyborach lokalnych i krajowych lub po prostu znaczący wpływ na podnoszenie jakości relacji społecznych.

Dane dotyczące wpływu działalności LGD na kapitał społeczny obszaru LGD „Nasze Roztocze” świadczą o jej znaczącej roli w tym zakresie. Przeprowadzone badania ewaluacyjne wskazują na pozytywne zmiany w kwestii jakości kapitału społecznego, stopnia zaangażowania lokalnej społeczności w podejmowanie przedsięwzięć związanych z podnoszeniem jakości życia, udziału w przedsięwzięciach organizowanych przez LGD, występowanie z inicjatywami społecznymi i gospodarczymi mającymi przynieść pozytywne efekty dla ogółu społeczeństwa. Potwierdziły to zarówno wyniki badań mających na celu ocenę działań rzeczowych w ramach LSR, ale także badania IDI przeprowadzone z pracownikami biura LGD oraz z przedstawicielami organów statutowych LGD, a także badania ankietowe mieszkańców LGD.

Ankietowani mieszkańcy zauważają pozytywne zmiany m.in. w podejmowaniu inicjatyw, które mają służyć grupom defaworyzowanym, np. seniorom i osobom młodym. 80% ankietowanych mieszkańców stwierdziło, że w ostatnich 6 latach podejmowano więcej inicjatyw, których celem było wsparcie osób starszych, natomiast 85% uznało, że pojawiły się nowe formy wsparcia dla ludzi młodych. Wskazali oni także na pozytywne zmiany w zakresie większego wpływu mieszkańców na podejmowane decyzje odnośnie zmian wprowadzanych na terenie ich gmin (82% osób tak odpowiedziało). Co do poprawy relacji międzyludzkich, wyniki badań wskazują, iż jest jeszcze trochę do zrobienia w tej kwestii (co trzeci badany mieszkaniec nie potrafił powiedzieć czy i na ile nastąpiły pozytywne zmiany w relacjach międzyludzkich). Być może zauważają te zmiany, ale nie są jeszcze w pełni ich świadomi. W ostatnich latach zaszły pozytywne zmiany w aktywności społecznej mieszkańców, przyczyniła się do tego również zapewne realizacja LSR. Jak wynika z przeprowadzonej ankietyzacji 95% badanych uczestniczy w organizowanych przez gminę wydarzeniach np. obchodach świąt, a 38% bierze udział w ich przygotowywaniu. 57% ankietowanych mieszkańców wyraża własne zdanie dotyczące ważnych zagadnień na temat gminy czy miejscowości. Znaczny odsetek badanych udziela się również w organizacjach pozarządowych, czy to formalnych, czy nieformalnych w postaci kół, klubów. Z badania ankietowego mieszkańców obszaru LGD wynika, że aż 90% respondentów uważa swoją gminę za dobre miejsce do życia, w którym mogą realizować wszystkie swoje potrzeby

(odpowiedzi „zdecydowanie zgadzam się” i „raczej zgadzam się”). Stosunkowo niewielki odsetek mieszkańców, bo 9%, wskazał odpowiedź „trudno powiedzieć”.

Pracownicy biura LGD również zauważyli pozytywne zmiany w jakości kapitału społecznego, które zaszły w ostatnich 6 latach. W szczególności stwierdzili, że organizacje pozarządowe są bardziej zdecydowane i konkretne, starają się być również bardziej samodzielne jeśli chodzi o swoje finansowanie. Wcześniej były bardziej wspierane przez gminy, a obecnie są bardziej niezależne, szukają innych źródeł finansowania swojej działalności. Uczestnicy badania FGI, czyli członkowie Stowarzyszenia LGD „Nasze Roztocze”, potwierdzili te słowa. Stwierdzili, że dzięki realizacji LSR wzmocnił się potencjał organizacji pozarządowych, więcej organizacji ma wiedzę na temat pozyskiwania środków zewnętrznych. Jednak pojawiły się również głosy, że kapitał społeczny przeżywa regres. Gdy nie ma ośrodka, który „spina”, występują problemy z funkcjonowaniem organizacji pozarządowych – jest niezdrowa rywalizacja i brak współpracy. Uczestnicy zaznaczyli jednak, iż jest to problem globalny, nie mający związku z funkcjonowaniem LGD. Jest to jednak pole do działania aby w przyszłości spróbować zaradzić tym problemom i wesprzeć różnorodne organizacje we współdziałaniu i lepszym porozumiewaniu się.

Jeśli spojrzymy na kapitał społeczny przez pryzmat beneficjentów i realizowanych przez nich projektów, to można zauważyć, iż efekty ich działań służą nie tylko im samym, lecz pośrednio rozwojowi obszaru, na którym działają. Realizacja ich projektów to działanie pośrednio przyczyniające się do podnoszenia jakości życia społeczności lokalnej. Beneficjenci LGD mają więc gospodarczą i społeczną rolę w środowisku lokalnym.

Badania IDI przeprowadzone wśród pracowników biura LGD potwierdzają, że od momentu rozpoczęcia wdrażania LSR nastąpił wzrost zaangażowania społeczności w sprawy lokalne. Jeśli w danej społeczności jest lider oraz jakieś działanie, na którym tej społeczności zależy, to potrafi się ona samoorganizować. Jest do tego coraz więcej narzędzi, ale występuje również ryzyko związane z brakiem porozumienia. Urzędy i inne instytucje są bardziej dostępne dla ludności, jest więcej form komunikacji. Badani zauważyli, że mieszkańcy LGD są bardziej zdecydowani potrafią się „ubiegać o swoje”. Mieszkańcy chętnie biorą udział w przedsięwzięciach organizowanych przez LGD, jednak do czasu ogłoszenia pandemii to zainteresowanie było większe. LGD dostosowuje swoje działania do potrzeb społeczności, organizuje wydarzenia, które nie pokrywają się z tymi organizowanymi np. przez gminy, takie jak: pikniki dla sołtysów czy konkursy dla organizacji pozarządowych. Mieszkańcy „Naszego Roztocza” chętnie angażują się w te działania. Ponadto społeczność coraz chętniej występuje z inicjatywami społecznymi i gospodarczymi mającymi przynieść pozytywne efekty dla ogółu społeczeństwa. Jest dużo pomysłów, często zaczerpniętych z innych regionów Polski, ale jest też coraz większe zapotrzebowanie na wsparcie zewnętrznymi źródłami finansowania. Organizacje pozarządowe są bardziej samodzielne, ale również potrzebują finansowego wsparcia.

O dużym wpływie LSR na rozwój kapitału społecznego świadczą również wskaźniki osiągnięte podczas jej wdrażania, w szczególności:

- liczba wyremontowanych, zmodernizowanych obiektów, służących wzmocnieniu kapitału społecznego obszaru LGD – 6/6²;
- liczba doposażonych obiektów, służących wzmocnieniu kapitału społecznego obszaru LGD – 6/6;
- liczba zrealizowanych projektów współpracy w zakresie aktywizacji mieszkańców – 1/1;

² wartość wskaźnika osiągnięta/wartość wskaźnika zaplanowana w LSR

- liczba wspartych inicjatyw aktywności kulturalnej mieszkańców obszaru LGD – 28/12.

Podsumowując, można stwierdzić, że wpływ LSR na aktywność społeczną i zaangażowanie w sprawy lokalne jest bardzo duży, ale potrzebna jest realizacja kolejnej Lokalnej Strategii Rozwoju aby jeszcze bardziej przyczynić się do rozwoju kapitału społecznego na obszarze LGD „Nasze Roztocze”.

W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?

Z przeprowadzonych badań IDI z pracownikami biura LGD wynika, że aby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości należy w dalszym ciągu realizować działania mające na celu wspieranie różnorodnych inicjatyw społeczności lokalnej oraz realizować projekty grantowe, które uzupełniają inne duże działania realizowane na obszarze gmin. Ponadto interlokutorzy wskazali możliwość wprowadzenia innowacji zapożyczonych z innych obszarów takich jak *smart village* czy gospodarstwa opiekuńcze. Istotne są również działania skierowane do seniorów, których liczba ciągle wzrasta.

Badani przedstawiciele organów LGD wskazali, że w kolejnej LSR konieczne jest zawarcie działań aktywizujących i integrujących mieszkańców oraz zwiększających potencjał organizacji pozarządowych. Jednym ze sposobów wspierania kapitału społecznego, który został wskazany podczas badania jest szeroko zakrojone informowanie i uświadamianie ludności, że mogą zrzęścić się w jakiejś konkretnej sprawie, założyć organizację np. koło lub klub i wtedy działać na korzyść swojego miejsca zamieszkania, występować z inicjatywami takimi jak zbiórka publiczna na „ławeczkę, klomb, fontannę”. Istotna jest również aktywizacja sołtysów, którzy często są lokalnymi liderami. Według badanych należy aktywizować i uświadamiać w szczególności ludzi młodych, z których wyrosną w przyszłości dorośli mieszkańcy, aby identyfikowali się ze swoim miejscem zamieszkania, dzięki czemu będą działać na jego rzecz.

Uczestnicy badania FGI stwierdzili, że w celu rozwoju kapitału społecznego należy wspierać lokalnych liderów. Pojawił się również pomysł wyodrębnienia pewnej puli środków na małe inicjatywy, które byłyby realizowane za pośrednictwem LGD, jednak wymaga to ustalenia odpowiednich zasad.

Aż 62% ankietowanych mieszkańców uznało, że w przyszłości należy wspierać rozwój kapitału społecznego poprzez rozpowszechnianie informacji na temat działalności organizacji pozarządowych oraz zachęcanie do udzielania się w nich. 57% ankietowanych stwierdziło, że dobrze byłoby wesprzeć organizację szkoleń i warsztatów dla mieszkańców. W ramach pytania otwartego o sposoby wspierania kapitału społecznego mieszkańcy wymienili promocję postaw proekologicznych, podejmowanie inicjatyw promujących recykling i racjonalne korzystanie z zasobów przyrodniczych, zwiększenie świadomości ekologicznej, dotacje na realizację projektów przez organizacje pozarządowe.

Wyniki badań ewaluacyjnych wskazują, że zarówno osoby bezpośrednio zaangażowane w działalność LGD „Nasze Roztocze”, jak i mieszkańcy mają wiele propozycji działań wspierających społeczeństwo i organizacje działające na tym obszarze. Zawarcie ich w kolejnej LSR z pewnością przyczyni się do rozwoju kapitału społecznego na terenie działania LGD „Nasze Roztocze” w przyszłości.

6.3. Przedsiębiorczość

W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?

Przedsiębiorczość może być definiowana w dwojaki sposób – jako cecha charakterystyczna dla osoby skłonnej do podejmowania określonych działań związanych z ryzykiem, odpowiedzialnością, umiejętnością dostrzegania potrzeb własnych i otoczenia oraz wykorzystywania w tym celu nadarzających się okazji i innowacyjnych pomysłów oraz jako przedsięwzięcie, czyli podjęcie i prowadzenie jakiejś działalności celem generowania korzyści mających służyć przedsiębiorcy, jego rodzinie, jego firmie, ale też otoczeniu.

Przeprowadzone badanie ewaluacyjne skupiło się głównie na tym drugim podejściu do przedsiębiorczości, a więc do prowadzenia i rozwijania działalności gospodarczej. Dokonując analizy porównawczej zmian ilościowych na obszarze LGD „Nasze Roztocze” w zakresie wskaźników przedsiębiorczości w latach 2016-2021 można zauważyć znaczące zmiany in plus. Nastąpił wzrost liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych o 23% (2016 r. – 4290, 2021 r. – 5293), wskaźnik przedsiębiorczości mierzony liczbą podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców wzrósł o 18 podmiotów/1000 mieszkańców, natomiast liczba przedsiębiorstw społecznych wzrosła o 6 podmiotów.

Analizując dane dotyczące liczby i zakresu naborów wniosków aplikacyjnych, można stwierdzić, iż największym zainteresowaniem cieszyły się nabory wniosków na podejmowanie działalności gospodarczej oraz na rozwój już istniejących przedsiębiorstw (139 złożonych wniosków na 155 wszystkich wniosków złożonych w ramach trybu konkursowego). Potwierdziły to badania IDI przeprowadzone w biurze LGD. Mimo pandemii wyznaczone w LSR wskaźniki dla zakontraktowanych przedsięwzięć zostały w dużym stopniu osiągnięte:

- liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa, w tym w branży turystycznej – 26/50;
- liczba spotkań / wydarzeń adresowanych do mieszkańców w zakresie podstaw prowadzenia działalności gospodarczej – 4/4;
- liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa, w tym w branży turystycznej – 9/12.

Badanie FGI potwierdziło fakt, że realizacja LSR przyczyniła się do zwiększenia przedsiębiorczości na obszarze LGD „Nasze Roztocze”. Ze względu na potencjał obszaru rozwinęła się głównie branża turystyczna, ale również inne usługi. Uczestnicy zgodzili się jednak, że pandemia COVID-19 w pewnym stopniu przeszkodziła w rozwoju przedsiębiorczości. Przedsiębiorcy bali się inwestować swoje środki więc w tym czasie nie podpisywali umów o dofinansowanie projektów lub rozwiązywali już podpisane. Jeśli chodzi o trwałość przedsiębiorstw, które założyły swoją działalność dzięki wsparciu LGD to jest różnie, niektórzy przetrwali tylko obowiązkowe dwa lata, inni natomiast znacznie dłużej. Część przedsiębiorców wyszła z tzw. szarej strefy, czyli zaczęła legalnie prowadzić niegdyś ukrytą działalność. Niejednokrotnie przedsiębiorcy dopisują do swojej działalności kolejne kody PKD, ale dalej funkcjonują.

Rozwój przedsiębiorczości na obszarze LGD potwierdzają również badania ankietowe mieszkańców. 66% z nich uznało, że w ostatnich latach poprawiła się sytuacja na rynku pracy, a 89% zauważyło że pojawiły się nowe firmy.

Niewątpliwie działania LGD miały swój udział w opisanych procesach i zwiększeniu nasycenia obszaru LGD „Nasze Roztocze” przedsiębiorczością, o czym świadczy liczba zrealizowanych projektów w zakresie podejmowania i rozwijania działalności gospodarczej.

Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?

Z badań wynika, iż w kolejnej LSR należy także wziąć pod uwagę przedsiębiorczość (tworzenie i rozwój przedsiębiorstw), ma ona bowiem wpływ na rynek pracy, aktywizację zawodową ludności, wyzwalanie inicjatyw indywidualnych i społecznych, budowanie dobrych relacji osobistych i biznesowych, podejmowanie przedsięwzięć innowacyjnych, a w rezultacie na rozwój lokalny. Jednakże przeprowadzone badania pokazują, że wsparcie przedsiębiorczości w nowej LSR niekoniecznie powinno opierać się na zwiększeniu zatrudnienia, ale także na rozwijaniu i unowocześnianiu produktów i usług.

W opinii przedstawicieli organów LGD, gminy powinny ułatwiać młodym ludziom „zagospodarowywanie się” na ich terenie, co niejednokrotnie jest utrudnione przez np. miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego lub występowanie obszarów Natura 2000. Badane osoby zauważyły, że gdy młodzi ludzie nie mają przestrzeni do rozwoju działalności, emigrują do innych gmin lub większych miast. Według uczestników badania FGI w kolejnej LSR należy wspierać przedsiębiorczość poprzez dalszą organizację szkoleń, doradztwo oraz promowanie ciekawych pomysłów.

Jak wynika z badania ankietowego beneficjentów LSR wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnej edycji LSR jak najbardziej jest wskazane – 48% z nich uznało, że byłoby skłonni złożyć wniosek w zakresie wsparcia istniejących firm.

Znaczna większość ankietowanych mieszkańców, bo aż 88% uznało, że w przyszłości należy wspierać rozwój przedsiębiorczości poprzez organizację szkoleń w zakresie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej. 39% wskazało również na potrzebę szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe. Ponadto mieszkańcy wymienili takie działania jak: wsparcie przedsiębiorstw w zakresie poprawy ich konkurencyjności, a co się z tym wiąże dotacje do zakupu nowoczesnych i ekologicznych rozwiązań technologicznych. Ciekawym pomysłem jest również dofinansowanie do staży dla potencjalnych pracowników w różnych firmach.

Zawarcie wymienionych powyżej działań w kolejnej LSR z pewnością przyczyni się do dalszego rozwoju przedsiębiorczości na obszarze „Naszego Roztocza”, jak również do poprawy sytuacji na lokalnym rynku pracy.

6.4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe

W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?

Nasze Roztocze to obszar o dużych walorach przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych, to także oferta turystyczna i rekreacyjna, stąd, jak zauważono w LSR LGD „Nasze Roztocze”, turystyka jest jednym z najważniejszych obszarów działalności gospodarczej. Jak wykazała analiza danych statystycznych w ciągu ostatnich 6 lat na obszarze „Naszego Roztocza” infrastruktura turystyczna

w znacznym stopniu się rozwinęła. Liczba atrakcji i produktów turystycznych zwiększyła się o 20 w stosunku do 2016 r., natomiast liczba szlaków turystycznych o 15. Ponadto od 2016 r. powstało wiele nowych obiektów noclegowych zapewniających przyjezdnym zakwaterowanie i niejednokrotnie również wyżywienie. Na początku wdrażania LSR funkcjonowało 205 takich obiektów, natomiast obecnie jest ich 249.

Duży wpływ realizacji LSR na rozwój turystyki na obszarze „Naszego Roztocza” pokazują również osiągnięte wskaźniki:

- liczba nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej – 13/19;
- liczba zmodernizowanych, rozbudowanych obiektów sieciowej infrastruktury turystycznej – 6/6;
- liczba zrealizowanych projektów współpracy w zakresie rozwoju sieciowej oferty turystycznej obszaru LGD – 1/1;
- liczba aplikacji / publikacji promocyjnych – 15/10;
- liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej w zakresie promocji turystycznej obszaru LGD – 1/1;
- liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa w branży turystycznej – 6/10;
- liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa w branży turystycznej – 2/3.

W opinii uczestników badania FGI LSR w dużym stopniu przyczyniła się do wykorzystania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego. Dzięki realizacji projektów w ramach LSR rozwinęła się infrastruktura turystyczna na obszarze LGD taka jak: miejsca integracji i aktywizacji społecznej (nowe place, skwery), ścieżki spacerowe, infrastruktura przy szlakach rowerowych oraz kajakowych.

Podczas ankietyzacji 35% mieszkańców stwierdziło, że w ostatnich 6 latach na obszarze LGD „Nasze Roztocze” zwiększył się ruch turystyczny oraz poprawił się stan zabytków. 40% uznało, że poprawił się stan infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, a przestrzeń publiczna stała się bardziej estetyczna.

Jak wykazały wszystkie badania przeprowadzone podczas ewaluacji LSR, w okresie pandemii COVID-19 realizacja projektów turystycznych uległa zahamowaniu. Miało to związek z ogólnoswiatowym kryzysem branży turystycznej spowodowanym wprowadzonymi ograniczeniami w przemieszczaniu się. Gdy stan pandemii został opanowany i obostrzenia zostały zniesione przedsiębiorcy działający w tej branży znów zaczęli bardziej aktywnie działać i zainteresowanie projektami turystycznymi znów wzrosło.

Podsumowując, w latach 2016-2021 w zakresie turystyki na obszarze działania LGD „Nasze Roztocze” bardzo dużo się zmieniło dzięki realizacji projektów w ramach LSR. Nastąpił znaczny rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, jednak, jak potwierdzają uczestnicy badań, można jeszcze dużo zrobić aby jeszcze bardziej wykorzystać potencjał Roztocza.

W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?

Analizując wyniki badań związanych z infrastrukturą turystyczną i liczbą turystów odwiedzających obszar LGD „Nasze Roztocze” zauważono, iż mimo bezsprzecznych walorów turystycznych

i podejmowanych przedsięwzięć turystycznych i okołoturystycznych wciąż jest jeszcze wiele do zrobienia, np. w zakresie sieciowej infrastruktury turystycznej (utworzenie zintegrowanego produktu turystycznego, który pozwoli zatrzymać turystę na dłużej na obszarze LGD) oraz szerokiej promocji obszaru, aby dotrzeć do jak największej liczby potencjalnych turystów. Sieciowanie turystyczne zostało wskazane przez członków Stowarzyszenia w badaniu FGI jako element, który powinien zostać zawarty w kolejnej LSR, jednak w tym zakresie nadal problemem jest zauważony w LSR niski poziom zaufania i brak dobrych praktyk. Dodatkowo dużym problemem jest brak zintegrowania działań poszczególnych gmin oraz podmiotów działających w branży turystycznej.

Także ankietowani mieszkańcy uznali, że potencjał turystyczny obszaru LGD należy wspierać poprzez rozwój sieciowej infrastruktury turystycznej (67% osób) oraz dalsze wspieranie turystyki aktywnej, do rozwoju której Nasze Roztocze niewątpliwie ma potencjał (53% osób). W dalszej kolejności wymieniona została promocja turystyczna obszaru oraz tworzenie produktów i atrakcji turystycznych.

Uczestniczący w badaniu IDI przedstawiciele organów LGD potwierdzili, że w kolejnej LSR należy położyć nacisk na dalsze zwiększanie potencjału turystycznego obszaru LGD „Nasze Roztocze”.

Jak wynika z badania ankietowego beneficjentów LSR wspieranie lokalnego potencjału turystycznego w ramach kolejnej edycji LSR jest konieczne, w szczególności w zakresie rozwoju infrastruktury turystycznej – 43% beneficjentów uznało, że byłoby skłonni złożyć wnioski w tym zakresie.

6.5. Grupy defaworyzowane

Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?

Grupy defaworyzowane – to osoby wykluczone lub zagrożone wykluczeniem społecznym, zawodowym, kulturowym itp. Wszystkie te konteksty wykluczenia społecznego wpływają na drastyczne obniżenie poziomu życia. Do osób wykluczonych planowane i kierowane są działania promujące i kształtujące postawy przedsiębiorcze, działania edukacyjne i warsztaty, aktywizujące zawodowo i społecznie, zwiększające ich szanse na inkluzję społeczną, kulturową, czy szanse znalezienia zatrudnienia na rynku pracy.

W LSR LGD „Nasze Roztocze” zwrócono uwagę głównie na zagrożone wykluczeniem lub istniejące już grupy wykluczone ze względu na dostęp do miejsc pracy. Zdiagnozowano w związku z tym 3 grupy defaworyzowane:

- osoby młode do 35 roku życia (w tym głównie absolwenci tuż po ukończeniu szkół wyższych, z uwagi na brak zatrudnienia, brak ofert pracy lub niewystarczające doświadczenie w danym zawodzie skutkujące trudnościami w zdobyciu pracy),
- osoby po 50 roku życia (gdy osoba po 50 roku życia straci z jakichś powodów zatrudnienie trudno jest jej znaleźć nowe miejsce pracy ze względu na wiek),
- osoby bezrobotne.

Jak wspomniano w podrozdziale dotyczącym przedsiębiorczości, w analizowanym okresie wzrosły wskaźniki dotyczące liczby przedsiębiorstw zarejestrowanych w systemie REGON, czy działalności gospodarczej prowadzonej przez osoby indywidualne. Zmiany te dotyczą przedsiębiorczości, ale także

częściowo osób z grup defaworyzowanych, które tę działalność podjęły. A zatem można postawić tezę, iż działalność LGD miała w tym zakresie także pozytywny udział. Potwierdza to badanie ankietowe beneficjentów – wśród ankietowanych beneficjentów 2 osoby były osobami bezrobotnymi przed zrealizowaniem projektu, natomiast po zrealizowaniu projektu nikt z ankietowanych nie należał do grona osób bezrobotnych.

W opinii uczestników badania FGI zrealizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby zdefiniowanych grup defaworyzowanych. Kryteria oceny projektów zgłoszonych do dofinansowania w ramach LSR promowały składanie projektu przez osobę należącą do grupy defaworyzowanej, jak również zatrudnienie w ramach projektu osoby z takiej grupy. Dzięki temu osoby te były chętniej zatrudniane i miały umożliwiony powrót na rynek pracy, co z kolei przeciwdziało ich wykluczeniu społecznemu. Podczas badania ankietowego mieszkańców LGD połowa ankietowanych zauważyła większe wsparcie dla osób należących do grup defaworyzowanych.

Odpowiadając na postawione pytanie badawcze, zawarte w LSR działania w dużym stopniu odpowiadały potrzebom osób należących do grup defaworyzowanych, w szczególności jeśli chodzi o ich dostęp do rynku pracy. Grupy defaworyzowane zostały zdefiniowane prawidłowo, jednak, jak zauważyli uczestnicy badań, w kolejnej LSR wskazane byłoby zróżnicowanie tych grup jeśli chodzi o rynek pracy i społeczeństwo.

Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?

Ideą zaplanowanych w LSR przedsięwzięć było zmniejszenie liczby osób wykluczonych, wprowadzenie przynajmniej części z nich na rynek pracy, ograniczenie migracji zarobkowej poza obszar LGD oraz ograniczenie ubóstwa co przejawia się zmniejszeniem liczby beneficjentów pomocy społecznej. Analizując dane statystyczne dotyczące tych obszarów działania wskaźniki są pozytywne (z wyjątkiem przyrostu naturalnego). Generalnie od 2016 r. wzrosła liczba osób pracujących (o 7%) więc zmniejszył się poziom bezrobocia (wskaźnik bezrobocia mierzony jako stosunek liczby osób bezrobotnych do liczby ludności w wieku produkcyjnym zmniejszył się o 2,1). Należy przypuszczać, iż zmiany te nastąpiły częściowo wskutek działania LGD i wdrażania przedsięwzięć zapisanych w LSR, ale także wskutek zmian makroekonomicznych. Zmniejszyła się również liczba beneficjentów pomocy społecznej, co dotyczy wszystkich grup społecznych obszaru LGD „Nasze Roztocze”.

Wyniki badania FGI mówią, że LSR miała wpływ na zniwelowanie poziomu wykluczenia społecznego dzięki realizacji wielu projektów wspierających aktywizację i integrację ludności oraz doposażenie organizacji pozarządowych. Powstałe miejsca organizacji różnorodnych wydarzeń, doposażone świetlice, place zabaw są miejscami, gdzie mieszkańcy mogą się spotkać, zintegrować i nie czują się wykluczeni z życia społeczności.

Część ankietowanych mieszkańców uznała, że w ostatnich latach zmniejszył się poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego, do czego przyczyniła się realizacja LSR (59%). 27% mieszkańców udzieliło odpowiedzi „trudno powiedzieć”, a 12% - „raczej nie”. Oznacza to, że w kwestii ograniczania negatywnych zjawisk jest jeszcze trochę do zrobienia i powinno być to jednym z celów kolejnej LSR.

Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?

Na pytanie o działania, które należy podejmować aby ograniczyć ubóstwo i wykluczenie społeczne badani członkowie Stowarzyszenia nie do końca potrafili znaleźć odpowiedź. Zauważyli, że funkcjonują odpowiednie instytucje, które się tym zajmują: ośrodki pomocy społecznej, stowarzyszenia rozdysponowujące żywność. Niewątpliwie jednak można stwierdzić, że wspieranie przedsiębiorczości w LSR ma duże znaczenie w niwelowaniu ubóstwa, ponieważ dzięki rozwojowi przedsiębiorczości powstają nowe miejsca pracy i ograniczeniu ulega zjawisko uzależnienia od pomocy społecznej.

6.6. Innowacyjność

W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?

Innowacja jest pojęciem różnie definiowanym i różne też czynniki brane są pod uwagę przy określaniu wskaźników innowacyjności. Na potrzeby realizacji LSR LGD „Nasze Roztocze” zdefiniowała innowacyjność jako wprowadzenie w firmach nowego produktu lub procesu, przy tworzeniu którego duże znaczenie ma wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, prac związanych ze zmniejszeniem energochłonności budynków i maszyn, produkcja produktów przyjaznych środowisku (np. biodegradowalnych). Innowacyjność w LSR uzasadniona jest realizacją procesów inwestycyjnych z uwzględnieniem racjonalnego korzystania z unikatowych zasobów przyrodniczych i ich ochrony przed zmianami środowiska i klimatu, co jest podejściem dotychczas nie stosowanym w dokumentach strategicznych wdrażanych na obszarze LGD.

Odnosząc się do projektów realizowanych w ramach LSR na obszarze LGD „Nasze Roztocze”, można stwierdzić, iż większość projektów nosi w sobie dużą dozę innowacyjności. Pracownicy biura LGD w badaniu IDI przekazali, że innowacyjność była rozpatrywana tylko w odniesieniu do projektów z zakresu podejmowania i rozwijania działalności gospodarczej. W ramach podejmowania działalności gospodarczej 2/3 projektów to były projekty innowacyjne, natomiast w ramach rozwijania działalności – wszystkie zgłoszone projekty były zakwalifikowane jako innowacyjne. Ponad połowa ankietowanych beneficjentów (57%) zrealizowała projekt, który wpisywał się w kryterium innowacyjności określone w LSR.

Jakie można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?

Innowacyjność w zrealizowanych w ramach LSR projektach polegała na uwzględnieniu elementów związanych z ekologią, ochroną środowiska, wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii, produkcją produktów biodegradowalnych oraz zmniejszeniem energochłonności produktów i maszyn.

Interesującym projektem innowacyjnym był projekt polegający na zamontowaniu paneli fotowoltaicznych na samochodzie służącym prowadzeniu działalności gospodarczej. Dzięki nim przedsiębiorca zyskiwał własny prąd do ładowania sprzętów. Inny, wskazywany przez uczestników badań, projekt polegał na zakupie energooszczędnej suszarni do suszenia palet z funkcją odzysku energii cieplnej w 30%, która wykorzystuje odnawialne źródła energii w postaci biomasy i drewna, będącego dotychczas odpadem produkcyjnym.

Projekty ankietowanych beneficjentów polegały m.in. na wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii, termomodernizacji budynków oraz wykorzystaniu nowoczesnych, zaawansowanych technologii.

6.7. Projekty współpracy

Jaka była skuteczność i efekty działania wdrażania projektów współpracy?

Projekty współpracy, jakie przygotowują i realizują lokalne grupy działania polegają na wykorzystaniu zdolności i umiejętności tworzenia więzi i współdziałania z innymi LGD. Innymi słowy projekty współpracy polegają nie tylko na realizacji wspólnych celów, ale także na umiejętności zespołowego wykonywania zaplanowanych zadań i wspólnego rozwiązywania problemów ważnych dla obszarów działania LGD uczestniczących w takim projekcie.

W okresie objętym analizą LGD „Nasze Roztocze” uczestniczyła w realizacji 4 projektów współpracy (opisanych szczegółowo w podrozdziale 5.3.):

- Rozwój i promocja turystyki kajakowej na rzece Wieprz,
- Rozwój aktywności mieszkańców,
- Promocja i turystyka,
- Produkty lokalne atutem Zamojszczyzny i Roztocza.

Jak przekazali pracownicy biura LGD podczas badania IDI, współpraca partnerów podczas realizacji powyższych projektów przebiegała bardzo sprawnie. Zarówno liderzy projektów, jak i partnerzy prawidłowo wypełniali swoje obowiązki. Część działań była realizowana wspólnie, a część każdy z partnerów realizował samodzielnie. Podczas działań wspólnych każdy z partnerów był na bieżąco zaznajomiony z ich realizacją oraz mógł zgłosić swoje propozycje bądź uwagi.

Ankietowani beneficjenci LSR uważają, że LGD „Nasze Roztocze” jest otwarte na współpracę z innymi podmiotami – takiej odpowiedzi udzieliło 20 na 21 ankietowanych osób.

Na podstawie przeprowadzonych badań można stwierdzić, że skuteczność wdrażania projektów współpracy była bardzo wysoka. Powstały w ramach nich ciekawe inicjatywy, w tym publikacje i wydawnictwa, które mogą dotrzeć do dużej liczby mieszkańców i potencjalnych turystów (np. Kajakiem po rzece Wieprz – przewodnik kajakowy). Efektem tego będzie większy ruch turystyczny oraz aktywizacja i integracja mieszkańców obszaru.

Jaką formę i zakres powinny przyjmować projekty współpracy w przyszłości?

Z uwagi na to, iż współpraca partnerów projektów współpracy przebiegała pomyślnie, zdaniem badanych osób (pracowników biura LGD oraz przedstawicieli organów LGD) LGD „Nasze Roztocze” powinno w przyszłości kontynuować tego typu przedsięwzięcia. Ponadto uważają oni, że projekty współpracy powinny skupić się na promocji turystyki, ponieważ to jest element, który łatwo można realizować we współpracy, a efekty wspólnych działań są najbardziej zauważalne przez społeczność lokalną. Bardzo ważna jest dla uczestników badań wymiana doświadczeń pomiędzy partnerami podczas realizacji takich projektów.

6.8. Ocena funkcjonowania LGD

Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwalał na efektywną i skuteczną realizację LSR?

Lokalna Grupa Działania jest jednostką, w której współpracują trzy sektory: publiczny, społeczny i gospodarczy. Długoletnie funkcjonowanie LGD „Nasze Roztocze” stanowi potwierdzenie, że współpraca podmiotów należących do wszystkich sektorów układa się bardzo dobrze.

Jak zauważyli uczestnicy badania FGI udział w LGD jednostek samorządu publicznego jakimi są gminy gwarantuje stabilność i długofalową współpracę. Pojawiło się stwierdzenie, że „samorzady są kręgosłupem Stowarzyszenia LGD „Nasze Roztocze”. W przeciwieństwie do JST, w organizacjach pozarządowych i przedsiębiorstwach szybciej zmienia się sytuacja, mogą zmienić profil swojej działalności, jednak stanowią oni również istotny element LGD i bez nich wdrażanie LSR nie byłoby tak efektywne. Członkowie Stowarzyszenia, pozytywnie ocenili komunikację wewnątrz LGD, która była utrudniona jedynie podczas pandemii. Pracownicy biura dbają o dobry przepływ informacji, przypominają o terminach spotkań. Członkowie Stowarzyszenia są dostatecznie informowani o jego działaniach i mają na nie realny wpływ. Każdy z członków Stowarzyszenia odnosi liczne korzyści dzięki członkostwu, są to w szczególności wymiana doświadczeń i dobrych praktyk, nawiązywanie relacji między sobą. Członkowie ponadto bezpośrednio odnoszą korzyści z realizacji LSR, ponieważ bardzo często sami są jej beneficjentami.

Przedstawiciele organów LGD w badaniu IDI również pozytywnie ocenili jakość i efektywność trójsektorowego partnerstwa. Sektory nawzajem się przenikają i uzupełniają. Pomimo tak dużej liczby członków LGD, należących do różnych sektorów i działających w 6 gminach współpraca w Stowarzyszeniu układa się dobrze, udaje się wypracowywać wspólne stanowiska w trudnych sprawach dotyczących funkcjonowania LGD, wszyscy są zaangażowani w realizację LSR i działalność LGD, a pomyślna realizacja tak wielu projektów w ramach LSR jeszcze bardziej mobilizuje do dalszego działania. Nie bez znaczenia według badanych jest umiejętne kierowanie Stowarzyszeniem przez pracowników biura, którzy wszystkich członków Stowarzyszenia traktują z szacunkiem jednak nie dopuszczają do poufałości. Ten niewielki dystans sprawia, że wszystkie sektory są traktowane jednakowo. Dzięki temu, jak stwierdzili badani, LGD działa tak długo. Interlokutorzy uznali ponadto, że komunikacja w obrębie Stowarzyszenia przebiega bardzo sprawnie. Informacje są na bieżąco zamieszczane na stronie internetowej i Facebooku, przekazywane podczas posiedzeń Walnego Zebrania Członków, podczas szkoleń i innych wydarzeń. Przedstawiciele organów LGD bardzo dobrze oceniają sprawność funkcjonowania biura. Kompetentni pracownicy sprawnie zarządzają procesem wdrażania LSR oraz działalnością Stowarzyszenia, dbają o prawidłowy przepływ informacji oraz sprawność podejmowania decyzji. Uczestnicy badania uznali, że we współpracy pracowników biura i organów LGD nic nie trzeba zmieniać. Tak dobrze układająca się współpraca pozwalała na efektywną i skuteczną realizację LSR.

Jeśli chodzi o współpracę LGD i Instytucji Wdrażającej, którą jest Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego, generalnie układała się ona pomyślnie, jednak pewną przeszkodą okazały się zmiany kadrowe, jakie zaszły w Urzędzie Marszałkowskim. Współpraca stała się dużo bardziej formalna, zmniejszyło się obustronne zaufanie. Zauważyli to zarówno przedstawiciele organów LGD, jak i Członkowie Stowarzyszenia podczas badania FGI. Ponadto zwrócili oni uwagę na fakt zbyt dużej „biurokracji” i długiego procesu weryfikacji wniosków w UM.

Jaka jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?

Analiza działalności LGD „Nasze Roztocze” wykazała, że sprawność organizacyjna biura LGD jest na wysokim poziomie. Działalność informacyjno-doradcza, organizacja i prowadzenie naborów wniosków aplikacyjnych, opierają się na kompetencjach pracowników biura, które oceniono bardzo wysoko. Potwierdzają to szczególnie badania IDI z przedstawicielami organów LGD oraz badanie FGI z przedstawicielami członków Stowarzyszenia, a także badania ankietowe beneficjentów. Świadczy o tym także skuteczność działania i jego efekty wyrażone wskaźnikami realizacji zaplanowanych przedsięwzięć, które zostały osiągnięte w stopniu wyższym niż to było pierwotnie zaplanowane:

- liczba spotkań/wydarzeń adresowanych do mieszkańców – 25/24;
- liczba osobodni szkoleń dla pracowników i organów LGD – 116/93;
- liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa – 179/120.

Aby zagwarantować jakość i efektywność wdrażania LSR LGD „Nasze Roztocze” podejmowała szereg działań, głównie informacyjno-promocyjnych takich jak: szkolenia przed ogłoszeniem naborów, wydanie broszury informacyjnej o sposobie dofinansowania projektów, stoiska promocyjne na imprezach plenerowych, informacje na stronie internetowej, informacje w prasie, doradztwo dla potencjalnych wnioskodawców i w trakcie realizacji projektów. Jak podkreślili uczestnicy badania IDI tj. przedstawiciele organów LGD – aby lepiej wdrażać strategię konieczna jest odpowiednia promocja. Efektem tych działań była duża liczba złożonych wniosków i zrealizowanych projektów, które przyczyniły się do uatrakcyjnienia obszaru LGD.

Sami pracownicy biura oceniają działania animacyjne, informacyjno-promocyjne i doradcze jako skuteczne i nie widzą potrzeby aby coś w tym zakresie zmieniać. Według pracowników oddziaływanie działań animacyjnych i informacyjno-promocyjnych było bardzo duże, dzięki czemu każdy z naborów wniosków cieszył się dużym zainteresowaniem, natomiast dzięki skutecznemu doradztwu wnioski były dobrej jakości.

Stan pandemii COVID-19 wpłynął na zmianę organizacji pracy biura LGD. Zmodyfikowano system komunikacji wewnątrz Stowarzyszenia, ponieważ duże zmiany strategii czy wprowadzenie nowych środków wymagało organizowania Walnych Zebrań Członków, a nie było to możliwe – wprowadzono system obiegowego głosowania. Ponadto niewielkiej modyfikacji uległ system prowadzonego doradztwa – wydłużono czas pomiędzy poszczególnymi wnioskodawcami w celu dezynfekcji i przewietrzenia pomieszczeń. Jednak pandemia nie przeszkodziła znacząco we wdrażaniu strategii dzięki sprawnej pracy biura i doświadczeniu jego pracowników.

Jeśli chodzi o pomieszczenia biurowe, członkowie Stowarzyszenia oceniają je wysoko, biuro znajduje się w centrum miasta, posiada duży parking. Składa się z 3 pomieszczeń: sekretariat, pokój dyrektora oraz pokój będący zapleczem. Estetykę pomieszczeń oceniono wysoko.

Ankietowani beneficjenci również bardzo dobrze oceniają działalność biura LGD. Uważają, że pracownicy biura byli merytorycznie przygotowani do świadczenia doradztwa, ponadto wszyscy respondenci stwierdzili, że w razie wystąpienia problemów pracownicy biura szybko reagują i służą wsparciem. Wszyscy ankietowani uznali, że działalność LGD jest potrzebna oraz, że bez LGD obszar 6 gmin rozwijałby się gorzej. Większość beneficjentów uważa, że LGD konsultuje z mieszkańcami kierunki działań dla obszaru, na którym działa (odpowiedziało tak 90% ankietowanych beneficjentów). Tyle samo osób stwierdziło, że ma wiedzę o aktualnych działaniach LGD, co świadczy

o tym, że informacja, którą pracownicy biura rozprzestrzeniają faktycznie dociera do potencjalnych beneficjentów. Większość beneficjentów pozostaje w kontakcie telefonicznym z LGD oraz czyta komunikaty na stronie LGD (po 90% ankietowanych), 90% badanych ma osobisty kontakt z przedstawicielami LGD. Świadczy to o zadowoleniu ze zrealizowanego projektu oraz może mieć przełożenie na ponowne skorzystanie ze wsparcia LGD w ramach kolejnej edycji LSR.

Na podstawie ankietyzacji mieszkańców można stwierdzić, że skuteczność działań biura LGD była wysoka. 99% z nich słyszało o LGD „Nasze Roztocze” oraz o prowadzonych przez nią naborach wniosków o dofinansowanie. Najczęściej informacje te docierały ze strony internetowej LGD (68% mieszkańców wskazało tą odpowiedź) oraz z portalu społecznościowego Facebook (60%). Duże znaczenie w informowaniu mieszkańców miały również wydawane przez LGD publikacje i materiały promocyjne (27% mieszkańców udzieliło takiej odpowiedzi).

Podsumowując wyniki badań można stwierdzić, że skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych) jest bardzo wysoka.

Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR?

W zakresie zmian, jakie można wprowadzić w działaniach LGD aby skuteczniej realizowała LSR przedstawiciele organów LGD podczas badania IDI wskazali propozycję wprowadzenia zmian ogólnych w zakresie złagodzenia procedur, czy przydzielenia większej ilości środków finansowych na realizację LSR, jednak są to aspekty niezależne od LGD, na które Stowarzyszenie nie ma wpływu. Jeśli chodzi o funkcjonowanie samego LGD, podczas badania IDI z przedstawicielami organów LGD pojawiła się propozycja wzmocnienia organizacji „dopływem świeżej krwi” tj. zaangażowaniem młodych osób, które mają nowe pomysły i inne spojrzenie na otaczający świat.

Podczas badania FGI członkowie Stowarzyszenia zwrócili uwagę na potrzebę zmniejszenia „biurokracji” ze strony Instytucji Wdrażającej, jaka funkcjonuje podczas rozliczania projektów. Jest ona wynikiem braku zaufania pomiędzy Instytucją Wdrażającą a beneficjentami. Przydatne byłoby również zastosowanie nowoczesnego narzędzia do generowania wniosków o przyznanie pomocy oraz wniosków o płatność, co usprawniłoby proces wnioskowania o przyznanie i refundację środków.

Generalnie biuro LGD „Nasze Roztocze” w analizowanym okresie działało sprawnie, skutecznie i efektywnie, a więc trudno jest proponować znaczące zmiany w sposobie jego działania w przyszłości. Potwierdzają to zarówno pracownicy biura LGD, jak i przedstawiciele organów LGD oraz członkowie Stowarzyszenia.

Czy organy LGD poprawnie wypełniły przypisane im role?

W skład organów statutowych LGD „Nasze Roztocze” wchodzi:

1. Zarząd, składający się z 6 członków (przedstawiciele każdej gminy wchodzącej w skład LGD);
2. Rada, składająca się z 13 członków (po 2 przedstawiciele z każdej gminy, oprócz gminy Zamość, która ze względu na dużą liczbę ludności posiada 3 przedstawiciele w Radzie LGD);
3. Komisja Rewizyjna, składająca się z 3 członków.

Zarówno przedstawiciele organów LGD podczas badania IDI, jak i członkowie Stowarzyszenia podczas badania FGI zgodnie stwierdzili, że organy LGD, w składzie jaki funkcjonował w analizowanych latach, poprawnie wypełniły przypisane im role. Kompetencje członków tych organów zostały ocenione wysoko. Wieloletnie doświadczenie przełożyło się na dobrą współpracę, której efekty są widoczne w postaci prawidłowo realizowanej strategii oraz zmian, jakie zachodzą na obszarze LGD dzięki jej wdrażaniu.

6.9. Ocena procesu wdrażania

Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR odbywała się zgodnie z planem?

Analiza wykazała, iż proces wdrażania LSR, zarówno pod kątem rzeczowym, jak i finansowym, przebiegał bez większych problemów. Biorąc pod uwagę liczbę podpisanych umów w porównaniu do liczby zaakceptowanych wniosków, skuteczność wdrażania LSR LGD „Nasze Roztocze” jest na poziomie 52%. Biorąc pod uwagę realizację poszczególnych operacji, skuteczność ta w wielu przypadkach jest na znacznie wyższym poziomie (w przypadku niektórych operacji przekroczyła zakładane wartości docelowe wskaźników). Jak wynika z opinii uczestników badań nabory wniosków cieszyły się dużym zainteresowaniem i sprawnie przebiegały.

Realizacja LSR, oceniając ją przez pryzmat wskaźników rzeczowej realizacji, jest na dobrym poziomie. Dla przedsięwzięć celu ogólnego 1.0. 70% wskaźników zostało zrealizowanych, w celu ogólnym 2.0. – 33%, a dla celu 3.0. – 40%. Należy zaznaczyć, że wartości docelowe wskaźników były określone na koniec 2023 r., natomiast niniejsza ewaluacja obejmuje okres od 2016 r. do 2021 r. Zgodnie z opinią pracowników biura LGD w trakcie wdrażania LSR nie było trudności w osiągnięciu wskaźników.

Realizacja budżetu również jest na dobrym poziomie. Budżet LSR na lata 2016-2023 został zrealizowany na poziomie 56%. W pierwszym celu ogólnym rozliczono 50% zaplanowanych w LSR środków, na realizację przedsięwzięć w ramach drugiego celu ogólnego – 56% zaplanowanych środków, a trzeciego celu ogólnego – 60%. Jeśli chodzi o budżet LSR, to w opinii pracowników LGD nie był on wystarczający w stosunku do liczby złożonych wniosków, jednak to nie jest zależne od LGD. Te środki, które były do dyspozycji na realizację strategii zostały wydane racjonalnie. Potwierdzają to również opinie badanych przedstawicieli organów LGD.

W opinii pracowników biura LGD oraz przedstawicieli organów LGD płynnie również przebiegał proces rozliczania środków przez poszczególnych beneficjentów. Gdy środki na realizację LSR się wyczerpywały, LGD dostawało kolejne w postaci bonusów finansowych. Uczestnicy badania stwierdzili, że udało się zrealizować więcej niż było zakładane.

Według większości ankietowanych beneficjentów podczas przygotowania, realizacji i rozliczania projektu nie pojawiły się problemy wpływające negatywnie na jego przebieg lub rezultaty (takiej odpowiedzi udzieliło 20 na 21 osób). Jedna osoba wskazała, że pojawiły problemy spowodowane wprowadzeniem w 2020 r. stanu pandemii COVID-19 oraz wynikający z tego problem dotyczący terminowej realizacji harmonogramu projektu (pojawiły się opóźnienia). Ogłoszony stan pandemii wpłynął w szczególności na realizację projektów o charakterze turystycznym. Z uwagi na niepewną sytuację branży turystycznej beneficjenci rezygnowali z realizacji projektów i rozwiązywali umowy. Aby LSR mogła być dalej realizowana LGD podjęło decyzję o przeniesieniu części środków z przedsięwzięć dotyczących turystyki na rozwijanie i podejmowanie działalności gospodarczej.

Większość badanych przedstawicieli organów LGD nie widzi potrzeby wprowadzania zmian w funkcjonowaniu LGD, aby proces wdrażania LSR był bardziej efektywny i skuteczny. Uważają, że należy bazować na dotychczasowych doświadczeniach, ponieważ zarówno przedstawiciele wszystkich sektorów będący członkami Stowarzyszenia, jak i poszczególni beneficjenci są zadowoleni. Konieczna jest dalsza promocja strategii, realizacja nowych ciekawych dla społeczeństwa inicjatyw. Interlokutorzy zauważyli, że pewne zmiany być może zostaną wymuszone przez kolejną perspektywę finansowania UE i wtedy LGD będzie się musiała do nich dostosować.

Czy procedury naboru, wyboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste i przyjazne dla beneficjentów?

Przeprowadzone badania wykazały, że procedury naboru, wyboru i realizacji projektów były zbyt skomplikowane. Zgodni co do tego są prawie wszyscy uczestnicy badań. Jak zauważyli uczestnicy badań w obecnej perspektywie programowanie UE organizowane było zdecydowanie mniej szkoleń dla przedstawicieli LGD przez Urząd Marszałkowski w zakresie stosowania procedur. Pomimo tego, dzięki zaangażowaniu i wysokim kompetencjom pracowników biura procedury były prawidłowo stosowane. Większość ankietowanych beneficjentów uznała, że procedury wyboru wniosków w LGD były dla nich czytelne – 95% z nich udzieliło odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”. Miało na to wpływ niewątpliwie skuteczne doradztwo pracowników biura.

Czy kryteria pozwalały na wybór najlepszych projektów (spójnych z celami LSR)?

Kryteria oceny projektów były adekwatne do zaplanowanych w LSR przedsięwzięć. Potwierdziły to badania IDI przeprowadzone wśród przedstawicieli organów LGD, którzy w zdecydowanej większości wyrazili opinię, iż kryteria pozwalały na wybór najlepszych projektów, spójnych z celami LSR. Jak stwierdzili „strategia wychodziła naprzeciw oczekiwaniom społeczności, jeśli ktoś chciał skorzystać to miał taką możliwość”. Według ankietowanych beneficjentów kryteria wyboru projektów były jednoznaczne – wszyscy udzielili na to pytanie odpowiedzi „zdecydowanie tak” lub „raczej tak”.

Czy przyjęty system wskaźników pozwalał na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach?

Oceniając przyjęty system wskaźników realizacji planu wdrażania LSR jest on adekwatny do zapisanych w LSR rodzajów przedsięwzięć. Według badanych wskaźniki były odpowiednio oszacowane, a w razie konieczności aktualizowane (kiedy nastąpiło zwiększenie budżetu lub wydłużenie okresu realizacji strategii). Przyjęty system wskaźników pozwalał na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach. Posłużył do opracowania ewaluacji wewnętrznej oraz zewnętrznej. Według pracowników biura nie ma potrzeby modyfikacji obecnie przyjętego procesu prowadzenia monitoringu i ewaluacji strategii, obecnie przyjęty system może być zastosowany w przyszłości.

6.10. Wartość dodana podejścia LEADER

O wartości dodanej można mówić w aspekcie ekonomicznym (produkcja i usługi), a więc czymś dodatkowym, co można wycenić w pieniądzu, a także w aspekcie edukacyjnym, (w tym o poszerzaniu wiedzy, zdobyciu doświadczenia, umiejętności); w aspekcie społecznym (np. o budowaniu zaufania, rozpoznawalności, aktywizacji itp.). Najbardziej popularna definicja mówi, iż wartość dodaną stanowią wszystkie elementy jakiegoś działania, które zostały osiągnięte ponad efekty planowane, a można je w jakiś sposób wartościować (ewaluować).

Czy działalność LGD wpływa na poprawę komunikacji pomiędzy różnymi aktorami, budowanie powiązań między nimi i sieciowanie?

Według uczestników badania FGI działalność LGD wpływa na poprawę komunikacji pomiędzy różnymi podmiotami, ponieważ w ramach LGD funkcjonują podmioty z trzech sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego, jednak zauważyli, że w tej kwestii jest jeszcze duże pole do popisu. Warto byłoby stworzyć wspólny sieciowy produkt turystyczny, który przyciągnie turystę i zatrzyma go na dłużej na obszarze LGD. Badani uznali, że sieciowanie i budowanie powiązań pomiędzy różnymi podmiotami może być elementem kolejnej strategii.

Według ankietowanych beneficjentów działalność LGD wpływa na poprawę komunikacji pomiędzy różnymi aktorami, budowanie powiązań między nimi i sieciowanie – takiej odpowiedzi udzieliło 90% respondentów.

Czy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany?

Badania wykazały, iż wartością dodaną wdrażania LSR są konkretne, mierzalne efekty w dziedzinie rozwoju gospodarczego (w tym turystycznego), kultury lokalnej i aspektów społecznych. Organizacje pozarządowe, których jest wiele na obszarze LGD „Nasze Roztocze”, rozwijają swą działalność, co jest dowodem na to, iż wsparcie ich za pośrednictwem LGD stało się impulsem do rozwijania już prowadzonej działalności. Organizacje te – funkcjonujące w różnych formach prawnych – przyczyniają się bowiem do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, angażują się w życie społeczne, są inicjatorami oddolnego podejmowania przedsięwzięć lokalnych. Społeczność lokalna, jak wynika z badań FGI, IDI i badań ankietowych dzięki m.in. działalności LGD poszerza umiejętności samoorganizowania się, określania i osiągania celów bez impulsu z zewnątrz. Zapisane w LSR działanie mające na celu wspieranie, pobudzanie i dążenie do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego przynosi więc zaprezentowane efekty w tym zakresie. Beneficjenci działań LGD są na ogół świadomi istniejącego potencjału gospodarczego i społecznego obszaru, podejmują z powodzeniem próby jego zaangażowania w rozwój gospodarczy i społeczny. Poprzez czynne uczestnictwo w działaniach LGD stają się pozytywnym przykładem dla innych i znajdują naśladowców swych przedsięwzięć. Stają się też coraz częściej liderami opinii, co sprzyja budowaniu i zacieśnianiu więzi lokalnych, a także podejmowaniu wspólnych przedsięwzięć.

Efekty zrealizowanych przedsięwzięć są widoczne dla postronnego obserwatora i są doceniane przez radę LGD i członków Stowarzyszenia. W opinii przedstawicieli organów LGD ten stworzony potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany. Zrealizowane działania

przyczyniły się do podniesienia jakości życia mieszkańców LGD i są promowane w różnorodny sposób: poprzez wydawanie broszur, publikacji przedstawiających efekty realizowanych projektów, informacje na stronie internetowej LGD, a także dzięki relacjom międzyludzkim, ich kontaktom i bezpośrednim przekazywaniem informacji.

W opinii członków Stowarzyszenia LGD stara się wykorzystywać potencjał jakim dysponuje. Każda gmina dba o wykorzystanie własnego potencjału na korzyść mieszkańców i turystów.

Według beneficjentów LSR poddanych ankietyzacji stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany – takiej odpowiedzi udzieliło 95% ankietowanych.

Czy projekty realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru objętego LSR i czy te projekty przyczyniają się do jego wzmocnienia?

„Nasze Roztocze” to obszar o niezaprzeczalnym potencjale do rozwoju turystyki, posiadającym unikatowe walory przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe, ale jest także obszarem o dużym potencjale kapitału ludzkiego i licznie działających na tym obszarze organizacjach pozarządowych.

W ramach 1 celu ogólnego LSR zrealizowano wiele projektów wzmacniających potencjał ludzki i potencjał stowarzyszeń. Projekty te polegały na doposażeniu obiektów infrastruktury społecznej oraz organizacji wydarzeń aktywizujących i integrujących mieszkańców obszaru LGD. Kolejnymi z głównych celów LSR były cele odnoszące się do rozwoju przedsiębiorczości i turystyki. Zrealizowane w ramach LSR w latach 2016-2021 projekty są spójne z tym zidentyfikowanym potencjałem, gdyż obejmowały wiele inwestycji podnoszących jakość infrastruktury turystycznej, a także zawierały elementy rozwiązań ekologicznych służących ochronie środowiska przyrodniczego Roztocza. Według pracowników biura LGD największym zainteresowaniem potencjalnych wnioskodawców cieszyły się nabory wniosków dotyczące podejmowania i rozwijania działalności gospodarczej (3-4 razy więcej wniosków niż dostępnych środków). W ramach tych przedsięwzięć również znaczącą liczbę stanowiły projekty polegające na zakładaniu lub rozwoju przedsiębiorstwa działającego w branży turystycznej.

Podsumowując, można stwierdzić, że zrealizowane w ramach LSR projekty są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem obszaru LGD i przyczyniają się do jego wzmocnienia.

Czy przeprowadzone w ramach LSR inwestycje są komplementarne względem siebie lub względem wiodącego projektu/tematu określonego w LSR?

Zrealizowane w latach 2016-2021 w ramach LSR projekty są komplementarne względem siebie i wzajemnie się uzupełniają. Większość z nich to projekty z branży turystycznej i okołoturystycznej, wykorzystujące potencjał obszaru „Naszego Roztocza” w tym zakresie. Ponadto zrealizowane projekty wykorzystują odnawialne źródła energii oraz poprzez rozwiązania ekologiczne przyczyniają się do ochrony środowiska przyrodniczego obszaru działania LGD „Nasze Roztocze”.

6.11. Realizacja projektów wykraczających poza RLKS

Czy LGD realizowało projekty wykraczające poza wsparcie w ramach RLKS?

Realizowane projekty poza PROW, w których uczestniczyła LGD „Nasze Roztocze” mają wpływ m.in. na pobudzenie aktywizacji i integracji społecznej oraz wykształcenia się lokalnych liderów. W latach 2016-2021 LGD „Nasze Roztocze” zrealizowało 3 takie projekty w zakresie warsztatów rękodzielniczych i 2 pikniki dla sołtysów – a więc osób, które są lub mogą stać się lokalnymi liderami. Dzięki tym projektom zaktywizowano społeczność powiatu zamojskiego poprzez upowszechnienie tradycji rękodzielniczych Zamojszczyzny i Roztocza, natomiast sołtysi z powiatu wymienili swoje doświadczenia i nawiązali nowe kontakty.

7. Podsumowanie zawierające wnioski i rekomendacje

Podsumowanie zewnętrznego badania ewaluacyjnego *Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2023 dla obszaru Lokalnej Grupy Działania „Nasze Roztocze”* odnosi się do analizowanego okresu wdrażania LSR przez LGD "Nasze Roztocze" tj. lat 2016-2021. Wnioski z przeprowadzonego badania zostały ujęte w odniesieniu do: budowy LSR, zaplanowanych w LSR celów ogólnych i szczegółowych, zmian wprowadzanych do dokumentu LSR, organizowanych naborów wniosków aplikacyjnych, realizacji planu rzeczowego i finansowego, realizacji projektów współpracy, organizacji pracy biura LGD, uczestnictwa w szkoleniach pracowników biura i przedstawicieli organów statutowych, realizacji planu komunikacji oraz prowadzonego doradztwa. Zaprezentowano tu również rekomendacje dla opracowania kolejnej lokalnej strategii rozwoju, w szczególności zawierające wskazówki dotyczące wspierania kapitału społecznego (w tym grup defaworyzowanych), przedsiębiorczości i turystyki. W wyniku przeprowadzonych analiz można stwierdzić, że:

1. Opracowana Lokalna Strategia Rozwoju LGD "Nasze Roztocze" zawiera 3 cele ogólne, 6 celów szczegółowych oraz 18 przedsięwzięć, które są odpowiedzią na wyniki diagnozy obszaru LGD, analizy problemów zidentyfikowanych podczas konsultacji społecznych oraz wychodzą naprzeciw oczekiwaniom lokalnej społeczności. Płaszczyzną odniesienia do budowy tej strategii były cele i przedsięwzięcia realizowane w poprzednim okresie programowania. Biorąc pod uwagę metodykę prowadzenia procesu budowy LSR dla obszaru LGD "Nasze Roztocze", cele zostały określone prawidłowo. W trakcie wdrażania LSR cele te poddane zostały niewielkiej modyfikacji i przesunięciu ich realizacji w czasie z uwagi na pandemię COVID-19. Zmiany w LSR były wprowadzane także z uwagi na konieczność dostosowania jej do znowelizowanych aktów prawnych dotyczących zasad i procedur realizacji LSR oraz zwiększonego budżetu na jej wdrażanie. Wypracowane z aktywnym udziałem społeczności lokalnej cele nie uległy dezaktualizacji. Potwierdzają to wyniki badań IDI przeprowadzonych z pracownikami biura LGD oraz przedstawicielami organów LGD, a także badania FGI przeprowadzonego wśród Członków Stowarzyszenia LGD „Nasze Roztocze”. Zatem wypracowane w analizowanej LSR cele powinny być punktem odniesienia podczas budowy kolejnej Strategii dla obszaru LGD „Nasze Roztocze”.

2. Analizując zaprezentowane dane statystyczne i ich tendencje zmian na przestrzeni analizowanego okresu realizacji LSR można stwierdzić, iż diagnoza postawiona w LSR była trafna. Grupy docelowe zostały określone prawidłowo. W zakresie następujących wskaźników i danych: saldo migracji, liczba osób pracujących, wskaźnik bezrobocia (stosunek liczby osób bezrobotnych do liczby ludności w wieku produkcyjnym), liczba organizacji pozarządowych, infrastruktura społeczna, liczba osób objęta świadczeniami pomocy społecznej, liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych, wskaźnik przedsiębiorczości (liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców), infrastruktura turystyczna etc. – można zauważyć znaczące zmiany in plus. Nie jest łatwo stwierdzić na ile realizacja LSR przyczyniła się do rozwiązania zdiagnozowanych problemów, ale niewątpliwie działania LGD miały swój udział w opisanych procesach. Pozytywne zmiany wskaźników statystycznych na obszarze LGD należy wziąć pod uwagę podczas prac nad kolejną LSR, oraz dążyć do ich dalszego wzmacniania. Na uwagę zasługują również wskaźniki statystyczne, które zmieniły się na niekorzyść np. bardzo niski przyrost naturalny czy rosnąca liczba osób w wieku poprodukcyjnym. Być może kolejna LSR powinna

w większym stopniu skupić się na wsparciu młodych rodziców (w szczególności matek) w zakresie powrotu na rynek pracy oraz opieki nad najmłodszym potomstwem, a także na wsparciu osób starszych w celu przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu.

3. Wszystkie nabory wniosków spotkały się z dużym zainteresowaniem ze strony beneficjentów. Liczba złożonych wniosków aplikacyjnych wyniosła w analizowanym okresie 192 (konkursy i projekty grantowe) oraz 2 operacje własne LGD. 173 wnioski zostały wybrane do dofinansowania, a na ich realizację podpisano 106 umów, z których 6 zostało rozwiązanych. Zdecydowanie największą popularnością cieszyły się nabory wniosków na podejmowanie działalności gospodarczej, a w dalszej kolejności na jej rozwój. To właśnie te nabory miały największy wpływ na rynek pracy, aktywizację zawodową ludności, podejmowanie przedsięwzięć innowacyjnych a w rezultacie na rozwój lokalny. Ze sporym zainteresowaniem spotkały się też nabory wniosków o wsparcie projektów w ramach rozwoju ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej. Biorąc pod uwagę powyższe a także wyniki badań ewaluacyjnych w kolejnej LSR należy nadal wspierać przedsiębiorczość. Wsparcie przedsiębiorczości w nowej LSR powinno opierać się nie tylko na zwiększeniu zatrudnienia, ale także na rozwijaniu i unowocześnianiu produktów i usług firm oraz na zwiększeniu ich konkurencyjności poprzez stosowanie nowoczesnych i ekologicznych rozwiązań technologicznych. Przedsiębiorczość na obszarze LGD należy również wspierać poprzez dalszą organizację szkoleń w zakresie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej a także poprzez doradztwo oraz promowanie ciekawych pomysłów.

4. Analiza przeprowadzona na podstawie wysokości środków finansowych wypłaconych do dnia 31.12.2021r. wykazała, iż budżet LSR na lata 2016-2023 został już zrealizowany na poziomie 56%. W pierwszym celu ogólnym rozliczono 50% zaplanowanych w LSR środków, na realizację przedsięwzięć w ramach drugiego celu ogólnego – 56% zaplanowanych środków, a trzeciego celu ogólnego – 60%. Środki, które były do dyspozycji na realizację strategii zostały wydane racjonalnie. Także postęp rzeczowy realizacji strategii nie budzi zastrzeżeń. Poziom realizacji przedsięwzięć zbliża LGD do osiągnięcia zamierzonych w LSR wielkości wskaźników produktu i rezultatu. W kolejnym okresie programowania budżet LSR mógłby być zwiększony, w szczególności na przedsięwzięcia związane z przedsiębiorczością.

5. LGD „Nasze Roztocze” w analizowanym okresie zrealizowała 4 projekty współpracy wraz z innymi lokalnymi grupami działania. W ramach zrealizowanych projektów powstały ciekawe inicjatywy, w tym publikacje i wydawnictwa, które mogą dotrzeć do dużej liczby mieszkańców i potencjalnych turystów. Efektem tego będzie większy ruch turystyczny oraz aktywizacja i integracja mieszkańców obszaru LGD. Z uwagi na to, iż współpraca partnerów projektów przebiegała pomyślnie oraz była bardzo korzystna pod kątem wymiany doświadczeń, zdaniem pracowników biura LGD oraz przedstawicieli organów LGD warto w przyszłości kontynuować tego typu przedsięwzięcia. Ponadto wyniki badań pokazują, że projekty współpracy powinny skupić się na promocji turystyki i aktywizacji mieszkańców, ponieważ są to elementy, które łatwo można realizować we współpracy, a efekty wspólnych działań są najbardziej zauważalne przez społeczność lokalną.

6. W okresie objętym analizą, pracownicy biura LGD „Nasze Roztocze” uczestniczyli w 5 szkoleniach, przy czym 2 z nich były skierowane zarówno do pracowników biura, jak i Członków Rady LGD. Członkowie Rady LGD również uczestniczyli w 5 szkoleniach, w tym w dwóch wspólnych z pracownikami biura. Jako najbardziej przydatne uczestnicy badań wskazali szkolenie dotyczące

planu komunikacji, sporządzania biznesplanu oraz monitoringu i ewaluacji strategii. Podkreślano również, że w obecnie realizowanej perspektywie UE na lata 2014-2020 dużo mniej było szkoleń organizowanych przez Urząd Marszałkowski, dotyczących m.in. prawidłowego stosowania procedur. Wszyscy badani zgodnie stwierdzili, że takie szkolenia dla przedstawicieli LGD są bardzo potrzebne w kolejnej perspektywie finansowej UE.

7. Opracowany w analizowanej LSR plan komunikacji był rzetelnie przygotowany. Wszystkie zaplanowane do 2021 r. działania i sposoby komunikowania zostały zrealizowane. W trakcie wdrażania LSR w planie komunikacji wprowadzono drobne zmiany np. zamiana albumu na ulotki czy dodanie ogłoszeń w prasie o naborach wniosków. Zgodnie z przeprowadzonymi badaniami najbardziej przydatne pod względem komunikacyjnym były bezpośrednie spotkania skierowane do potencjalnych wnioskodawców organizowane przed naborami. Ponadto w kolejnej LSR należy nadal realizować informowanie przy pomocy Internetu, ponieważ ta forma komunikacji była najpopularniejsza wśród ankietowanych mieszkańców.

8. W procesie doradczym biuro LGD „Nasze Roztocze” udzieliło porady 179 osobom i podmiotom. Badania wykazały, że pandemia nie miała wielkiego wpływu na prowadzenie doradztwa. Doradztwo prowadzone w dotychczasowej formie powinno być kontynuowane w nowym okresie programowania UE, ponieważ jego skuteczność była bardzo wysoka, o czym świadczy jakość złożonych projektów. Jedynie można się zastanowić nad wsparciem bezpośredniego doradztwa poprzez zamieszczenie pewnych treści na stronie internetowej lub profilu społecznościowym LGD np. w formie prezentacji.

9. Aby LGD „Nasze Roztocze” skuteczniej realizowała LSR wskazane byłoby wprowadzenia zmian ogólnych w zakresie zmniejszenia „biurokracji”, złagodzenia procedur, czy przydzielenia większej ilości środków finansowych na realizację LSR. Przydatne byłoby również zastosowanie nowoczesnego narzędzia do generowania wniosków o przyznanie pomocy oraz wniosków o płatność, co usprawniłoby proces wnioskowania o przyznanie i refundację środków finansowych. Są to aspekty niezależne od LGD, na które Stowarzyszenie nie ma wpływu, jednak ich wprowadzenie byłoby bardzo korzystne z punktu widzenia wdrażania kolejnej Strategii.

10. Wyniki przeprowadzonych analiz potwierdzają opinie respondentów badań jakościowych (ankietyzacji i wywiadów), którzy zauważyli pozytywne zmiany jakie zaszły na obszarze LGD „Nasze Roztocze” dzięki realizacji strategii. W kolejnym okresie programowania LSR powinna być w dalszym ciągu ukierunkowana na wspieranie kapitału społecznego, przedsiębiorczości oraz wykorzystywanie i wzmacnianie potencjału turystycznego „Naszego Roztocza”, a także na dalszy rozwój świadomości ekologicznej mieszkańców. W zakresie wspierania kapitału społecznego w kolejnej LSR należy uwzględnić działania aktywizujące i integrujące mieszkańców oraz zwiększające potencjał organizacji pozarządowych. Należy zastanowić się nad wprowadzeniem innowacji zapożyczonych z innych obszarów, takich jak *smart village* czy gospodarstwa opiekuńcze. Istotne są również działania skierowane do seniorów, których liczba ciągle wzrasta. Ponadto należy wziąć pod uwagę dalszą aktywizację sołtysów, którzy często są lokalnymi liderami. Według badanych należy także skierować działania do dzieci i młodzieży w zakresie edukacji regionalnej.

11. Zawarte w LSR działania w dużym stopniu odpowiadały potrzebom osób należących do grup defaworyzowanych, w szczególności jeśli chodzi o dostęp do rynku pracy. Grupy defaworyzowane

zostały zdefiniowane prawidłowo, jednak w kolejnej LSR wskazane byłoby zróżnicowanie tych grup ze względu na dostęp do rynku pracy oraz kwestie wykluczenia społecznego.

12. Przeprowadzone badania ewaluacyjne potwierdziły, że nie ma potrzeby wprowadzania zmian w funkcjonowaniu LGD, aby proces wdrażania LSR był bardziej efektywny i skuteczny, ponieważ organizacja pracy biura jest na wysokim poziomie, należy zatem bazować na dotychczasowych doświadczeniach. Konieczna jest dalsza promocja strategii i realizacja nowych ciekawych dla społeczeństwa inicjatyw. Pewne zmiany być może zostaną wymuszone przez wytyczne kolejnej perspektywy finansowej UE i wtedy LGD „Nasze Roztocze” będzie się musiała do nich dostosować.

8. Spis rycin, tabel i wykresów

Ryc. 1. Położenie i gminy LGD „Nasze Roztocze”

Tabela 1. Zestawienie celów ogólnych, szczegółowych i przedsięwzięć w LSR LGD „Nasze Roztocze” na lata 2016-2023

Tabela 2. Wielkość i struktura próby badań ewaluacyjnych

Tabela 3. Harmonogram realizacji badania ewaluacyjnego

Tabela 4. Łączne zestawienie naborów wniosków przeprowadzonych w trybie konkursowym w latach 2016-2021

Tabela 5. Łączne zestawienie naborów wniosków w ramach realizowanych przez LGD projektów grantowych i operacji własnych w latach 2016-2021

Tabela 6. Rzeczowa realizacja celów oraz przedsięwzięć LSR LGD „Nasze Roztocze” w latach 2016-2021

Tabela 7. Bonusy przyznane dla LGD „Nasze Roztocze” w latach 2016-2021

Tabela 8. Finansowa realizacja celów oraz przedsięwzięć LSR LGD „Nasze Roztocze” w latach 2016-2021

Tabela 9. Szkolenia dla pracowników biura LGD oraz Członków Rady LGD w latach 2016-2021

Tabela 10. Realizacja Planu komunikacji w latach 2016-2021

Tabela 11. Doradztwo realizowane w biurze LGD w latach 2016-2020

Wykres 1. Ruch naturalny i migracyjny na obszarze LGD „Nasze Roztocze” w latach 2016-2021

Wykres 2. Struktura ekonomicznych grup wieku na obszarze LGD „Nasze Roztocze” w latach 2016-2020

Wykres 3. Wskaźnik bezrobocia (udział liczby osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym) w gminach LGD „Nasze Roztocze” w 2021 r.

Wykres 4. Zmiana wskaźnika bezrobocia na obszarze LGD „Nasze Roztocze” w latach 2016-2021

Wykres 5. Zmiany liczby podmiotów gospodarczych na obszarze LGD w latach 2016-2021 w podziale na klasy wielkości

9. Aneksy tworzone w toku realizacji badania

9.1. Aneks nr 1. Scenariusze indywidualnych wywiadów pogłębionych (ang. Individual In-depth Interview)

Scenariusz indywidualnego wywiadu pogłębionego z pracownikami biura LGD

Wprowadzenie:

- Dzień dobry. Reprezentuję firmę EuroCompass z Lublina, która prowadzi zewnętrzne badanie ewaluacyjne *Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2023 dla obszaru Lokalnej Grupy Działania „Nasze Roztocze”*,
- Celem wywiadu jest zebranie informacji na temat wdrażania LSR w latach 2016-2021 z punktu widzenia pracownika biura LGD.
- Rozmowa zostanie nagrana z wykorzystaniem urządzeń rejestrujących dźwięk. Nagrania te zostaną przekazane LGD i nie będą upubliczniane. Celem nagrania jest umożliwienie udokumentowania i podsumowania zrealizowanego wywiadu.

Na początek proszę o kilka informacji dotyczących organizacji pracy biura LGD:

1. - Jak ocenia Pani/Pan organizację pracy biura LGD?
- Jakich można wprowadzić zmiany aby ją usprawnić?
2. - Jakie obowiązki mają pracownicy biura?
- Jaki jest rozkład czasu pracy pomiędzy poszczególne obowiązki (*doradztwo, przygotowanie dokumentacji do procesu naboru wniosków aplikacyjnych, realizacja innych prac związanych z działalnością LGD, monitoring i inne czynności biurowe*)
3. - Czy szkolenia dla pracowników biura były przydatne?
- Które najbardziej i dlaczego?
4. Jak pandemia COVID-19 wpłynęła na pracę w biurze LGD?

Teraz przejdźmy do pytań dotyczących przeprowadzanych naborów oraz zgłaszanych do dofinansowania projektów:

1. Jak ocenia Pani/Pan okres programowania UE na lata 2014-2020, w porównaniu do poprzedniego?
2. Nabory na jakie przedsięwzięcia cieszyły się największym zainteresowaniem?
3. - Jak przebiegał proces wdrażania LSR?
- Czy nabory wniosków przebiegały sprawnie?
4. Jakie projekty zrealizowane w ramach zaplanowanych przedsięwzięć były najciekawsze?
5. - Jak wiele zgłoszono projektów innowacyjnych?
- Na czym polegała innowacyjność tych projektów?
6. - Jak wyglądała współpraca partnerów w projektach współpracy?
- Jaką formę i zakres powinny przyjmować projekty współpracy w przyszłości?

Proszę o kilka informacji na temat zaplanowanego i zrealizowanego budżetu LSR:

1. - Czy wielkość budżetu była wystarczająca na realizację poszczególnych przedsięwzięć?
- Na które przedsięwzięcia było zaplanowane za dużo, a na które za mało środków?
2. - Czy w okresie realizacji strategii LGD otrzymała dodatkowe środki na realizację LSR?
- Na co zostały wykorzystane?

Porozmawiajmy o napotkanych problemach podczas wdrażania LSR:

1. - Czy w trakcie wdrażania LSR występowały trudności w osiągnięciu wskaźników?
- Jakich projektów to dotyczyło?
- Jaki był tego powód?
2. Jakie nabory nie cieszyły się zainteresowaniem wśród potencjalnych wnioskodawców?
3. - Czy ogłoszony w marcu 2020 roku stan pandemii COVID-19 wpłynął na realizację strategii?
- W jaki sposób?

Jak Pani/Pan ocenia zaplanowany plan komunikacji?

1. Czy plan komunikacji był rzetelnie przygotowany?
2. Czy wszystkie działania z planu komunikacji zostały zrealizowane?
3. Czy wprowadzano w nim zmiany i dlaczego?
4. Które narzędzia komunikacyjne były najbardziej przydatne?

Proszę o ocenę skuteczności działań biura LGD podczas wdrażania LSR:

1. - W jaki sposób świadczone było doradztwo dla potencjalnych wnioskodawców?
- Jaki sposób przeprowadzonego doradztwa cieszył się największym zainteresowaniem?
- Jak Pani/Pan ocenia skuteczność udzielonego doradztwa?
- Czy można coś zrobić aby usprawnić doradztwo?
2. - Jak ocenia Pani/Pan skuteczność działań animacyjnych i informacyjno-promocyjnych?
- Czy działania te przyczyniły się do większego zainteresowania przeprowadzanymi naborami wniosków?
- Jakie inne działania można wdrożyć podczas realizacji kolejnej LSR?

Jak ocenia Pani/Pan procedury monitoringu i ewaluacji LSR?

1. Czy przyjęty system wskaźników pozwalał na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach?
2. Czy Pani/Pana zdaniem istnieje potrzeba modyfikacji obecnie przyjętego procesu prowadzenia ewaluacji strategii

Jeszcze kilka pytań na temat zaangażowania lokalnej społeczności:

1. Czy według Pani/Pana społeczność lokalna potrafi się samoorganizować?
2. Czy w ostatnich 6 latach zaszły zmiany dotyczące jakości kapitału społecznego?
3. Czy zwiększył się stopień zaangażowania lokalnej społeczności w podejmowanie przedsięwzięć związanych z podnoszeniem jakości życia?
4. Czy zwiększył się udział mieszkańców w przedsięwzięciach organizowanych przez LGD?
5. Czy społeczność lokalna chętniej występuje z inicjatywami społecznymi i gospodarczymi mającymi przynieść pozytywne efekty dla ogółu społeczeństwa?
6. W jaki sposób można wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?

Na koniec proszę o kilka informacji na Pani/Pana temat:

Miejsce zamieszkania:

- Adamów
- Józefów
- Krasnobród
- Szczepieszyn
- Zamość
- Zwierzyniec
- poza LGD

Wiek:

- do 25
- 26-35
- 36-50
- 51-65
- powyżej 65

Płeć:

- Kobieta
- Mężczyzna

Wykształcenie:

- Podstawowe
- Gimnazjalne
- Średnie
- Zawodowe
- Policealne
- Wyższe

Aktywność zawodowa:

- Uczeń
- Student
- Pracuję w sektorze publicznym
- Pracuję w sektorze prywatnym
- Prowadzę własną firmę
- Emeryt, rencista
- Jestem bezrobotnym

Aktywność społeczna:

- Jestem członkiem formalnej lub nieformalnej organizacji pozarządowej
- Nie jestem członkiem formalnej lub nieformalnej organizacji pozarządowej

Scenariusz indywidualnego wywiadu pogłębianego z przedstawicielami organów LGD

Wprowadzenie:

- Dzień dobry. Reprezentuję firmę EuroCompass z Lublina, która prowadzi zewnętrzne badanie ewaluacyjne Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2023 dla obszaru Lokalnej Grupy Działania „Nasze Roztocze”,
- Celem wywiadu jest zebranie informacji na temat wdrażania LSR w latach 2016-2021 z punktu widzenia przedstawicieli organów LGD.
- Rozmowa zostanie nagrana z wykorzystaniem urządzeń rejestrujących dźwięk. Nagrania te pozostaną w dyspozycji LGD i nie będą upubliczniane. Celem nagrania jest umożliwienie udokumentowania i podsumowania zrealizowanego wywiadu.

Na początek proszę o kilka informacji dotyczących działalności LGD:

1. - Proszę opowiedzieć o działaniach jakie podejmuje LGD aby zagwarantować jakość i efektywność wdrażania LSR.
- Jakie efekty przyniosły te działania?
2. Jak Pani/Pan ocenia sprawność funkcjonowania organów LGD (tj. Zarządu, Rady)? Proszę dokonać oceny każdego z aspektów, które za chwilę wymienię. Jeżeli dostrzega Pani/Pan potrzebę usprawnienia któregoś z nich, proszę o doprecyzowanie co należy usprawnić i w jaki sposób:
 - efektywność stosowanych procedur,
 - przepływ informacji,
 - sprawność podejmowania decyzji.
3. Czy organy LGD poprawnie wypełniły przypisane im role?
4. Jak Pani/Pan ocenia jakość i efektywność pracy trójsektorowego partnerstwa?
5. Czy i w jaki sposób Członkowie LGD są informowani o postępach z wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju oraz o funkcjonowaniu Lokalnej Grupy Działania?
6. Czy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany?

Jak układa się współpraca organów LGD z pracownikami biura?

1. Jak Pani/Pan ocenia sprawność funkcjonowania biura LGD? Proszę o dokonanie oceny każdego z aspektów, które za chwilę wymienię. Jeżeli dostrzega Pani/Pan potrzebę usprawnienia, któregoś z nich, proszę o doprecyzowanie co należy usprawnić i w jaki sposób:
 - efektywność stosowanych procedur,

- przepływ informacji,
 - sprawność podejmowania decyzji.
2. Co ma wpływ na dobrą pracę biura?
 3. Jak ocenia Pani/Pan kompetencje pracowników biura LGD?
 4. Jak ocenia Pani/Pan współpracę pracowników biura oraz zarządu i rady?
 5. Co można zrobić aby współpraca lepiej się układała?

Teraz przejdziemy do pytań dotyczących zgłaszanych do dofinansowania projektów i ich oceny:

1. Jak ocenia Pani/Pan okres programowania UE na lata 2014-2020, w porównaniu do poprzedniego?
2. Czy rada LGD ma odpowiednie kompetencje do oceny wniosków?
3. - Jak układa się współpraca LGD z Instytucją Wdrażającą?
- Czy współpraca ta ma charakter partnerstwa, czy może IW utrudnia działalność LGD?
4. Jakie projekty zrealizowane w ramach zaplanowanych przedsięwzięć były najciekawsze?
5. Jak wiele zgłoszono projektów innowacyjnych?
Na czym polegała innowacyjność tych projektów?
6. Jaka była skuteczność i efekty działania wdrażania projektów współpracy?
Jaką formę i zakres powinny przyjmować projekty współpracy w przyszłości?
7. Jak ocenia Pani/Pan projekty grantowe?

Proszę o kilka informacji na temat budżetu LSR i wskaźników:

1. Czy środki przeznaczone na realizację strategii zostały wydane racjonalnie?
2. - Jak Pani/Pan ocenia adekwatność wskaźników (produktu, rezultatu i oddziaływania) realizacji LSR?
- Czy zostały one prawidłowo oszacowane?
- Jakie wnioski powinny być Pani/Pana zdaniem wyciągnięte na przyszłość?
3. Czy Pani/Pana zdaniem poziom osiągniętych wskaźników (celów szczegółowych i celów ogólnych) jest zadawalający?

Teraz porozmawiamy o napotkanych problemach podczas wdrażania LSR:

1. - Czy Pani/Pana zdaniem LSR realizowana jest prawidłowo?
- Czy realizacja, któregoś z celów/przedsięwzięć jest utrudniona?
- Proszę opowiedzieć o ewentualnych problemach/barierach jakie LGD napotkało w trakcie wdrażania LSR?
- Jakie środki zaradcze Państwo wdrożyli bądź zamierzają wdrożyć?
2. - Czy w trakcie wdrażania LSR występowały trudności w osiągnięciu wskaźników?
- Jakich projektów to dotyczyło?
- Jaki był tego powód?
3. - Jak Pani/Pan ocenia skuteczność prowadzonych naborów?
- Czy odczuli Państwo jakiegokolwiek problemy w tej kwestii?
4. Jakie nabory nie cieszyły się zainteresowaniem wśród potencjalnych wnioskodawców?
5. - Czy ogłoszony w marcu 2020 roku stan pandemii COVID-19 wpłynął na realizację strategii?
- W jaki sposób?
6. Czy ma Pani/Pan propozycje zmian, które powinno wprowadzić LGD by proces wdrażania LSR był jak najbardziej efektywny i skuteczny?

Jak Pani/Pan ocenia zrealizowaną LSR, co można zrobić lepiej w kolejnej strategii?

1. Na ile realizacja LSR przyczyniła się do rozwiązania zdiagnozowanych problemów oraz niwelacji negatywnych zjawisk na obszarze LGD „Nasze Roztocze” (w tym ubóstwo, wykluczenie społeczne)?
2. Czy diagnoza i cele w LSR były dobrze przygotowane?
3. Jakie przedsięwzięcia powinny znaleźć się w kolejnej LSR?
4. W jaki sposób nowa LSR powinna wspierać kapitał społeczny oraz rozwijać przedsiębiorczość i potencjał turystyczny?
5. Czy kryteria oceny projektów były adekwatne do zaplanowanych w LSR przedsięwzięć?
6. Czy kryteria oceny projektów pozwalały na wybór najlepszych projektów?

- Czy uważa Pani/Pan że LGD „Nasze Roztocze” jest organizacją znaną i rozpoznawaną na swoim obszarze i poza nim?

- Proszę powiedzieć jaka jest Pani/Pana ogólna ocena sprawności i efektywności funkcjonowania LGD?

- Jakie elementy funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania należałoby usprawnić/zmienić by skuteczniej realizowała LSR?

Proszę jeszcze o kilka informacji na Pani/Pana temat:

Miejsce zamieszkania:

- Adamów
- Józefów
- Krasnobród
- Szczebrzeszyn
- Zamość
- Zwierzyniec
- poza LGD

Wiek:

- do 25
- 26-35
- 36-50
- 51-65
- powyżej 65

Płeć:

- Kobieta
- Mężczyzna

Wykształcenie:

- Podstawowe
- Gimnazjalne
- Średnie
- Zawodowe
- Policealne
- Wyższe

Aktywność zawodowa:

- Uczeń
- Student
- Pracuję w sektorze publicznym
- Pracuję w sektorze prywatnym
- Prowadzę własną firmę
- Emeryt, rencista
- Jestem bezrobotnym

Aktywność społeczna:

- Jestem członkiem formalnej lub nieformalnej organizacji pozarządowej
- Nie jestem członkiem formalnej lub nieformalnej organizacji pozarządowej

9.2. Aneks nr 2. Scenariusz zogniskowanego wywiadu grupowego (ang. Focus Group Interview)

Scenariusz zogniskowanego wywiadu grupowego przeprowadzonego wśród członków Stowarzyszenia przy reprezentacji każdej z JST wchodzącej w skład LGD

Część wywiadu	Pytania	Czas trwania
Wprowadzenie i cel spotkania	<ul style="list-style-type: none"> • Dzień dobry Państwu. Reprezentujemy firmę EuroCompass z Lublina, która zajmuje się opracowaniem zewnętrznej ewaluacji Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2023 dla obszaru Lokalnej Grupy Działania „Nasze Roztocze”. • Jedną z metod badań jakościowych w ramach przeprowadzanej ewaluacji jest zogniskowany wywiad grupowy, czasami zwany spotkaniem fokusowym (z ang. Focus Group Interview), który właśnie zamierzamy z Państwem przeprowadzić. Jest to narzędzie badawcze, pozwalające na pozyskanie i pogłębienie informacji analizowanych w ramach obszaru objętego badaniem – wywiad przeprowadzany jednocześnie z kilkoma osobami. • Celem dzisiejszego wywiadu grupowego jest zebranie informacji na temat wdrażania LSR w latach 2016-2021. • Scenariusz wywiadu składa się z 4 części: <ul style="list-style-type: none"> ✓ Wprowadzenie mające na celu przedstawienie powodów spotkania, uzyskanie informacji o uczestnikach, zapoznanie się, stworzenie atmosfery zaufania i jej rozluźnienie, ✓ Funkcjonowanie LGD i jej rozpoznawalność, ✓ Zmiany, jakie zaszły na obszarze LGD dzięki wdrażaniu LSR, ✓ Cele przyszłej strategii oraz obszary, na których powinna się skupić. • Przewidywany czas trwania spotkania wynosi ok. 1,5 godziny. • Spotkanie zostanie nagrane z wykorzystaniem urządzeń rejestrujących dźwięk. Nagrania te zostaną wykorzystane do opracowania raportu z zewnętrznej ewaluacji LSR i nie będą upubliczniane. <p>Moderatorzy spotkania: Beata Filipowicz i Ryszard Boguszewski</p> <p>Krótką prezentacją uczestników spotkania: Proszę o krótkie przedstawienie się, dzięki czemu uzyskamy informacje w jakim gronie się spotkaliśmy. Proszę o podanie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • imienia i nazwiska, • reprezentowanej instytucji, • miejsca zamieszkania (gminy), • funkcji pełnionej w LGD. <p>Teraz przejdziemy do głównej części naszego spotkania, czyli do pytań na temat Lokalnej Grupy działania i wdrażanej przez nią Lokalnej Strategii Rozwoju.</p>	10 min
Funkcjonowanie i rozpoznawalność LGD	<ol style="list-style-type: none"> 1. - Czy Państwa zdaniem LGD jest rozpoznawane w lokalnym środowisku? - Proszę wskazać działania, które Państwa zdaniem przyczyniły się do popularyzacji działalności LGD i wiedzy o niej w lokalnym środowisku. 	40 min

	<p>- Jakże jeszcze działania można wdrożyć aby bardziej spopularyzować LGD?</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Czy uważają Państwo, że działania informacyjne, promocyjne i szkoleniowe podejmowane przez LGD wpłynęły pozytywnie na jakość i liczbę składanych wniosków? 3. Czy Państwa zdaniem obecny skład organów LGD gwarantuje efektywną realizację powierzonych im działań? 4. Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwalał na efektywną i skuteczną realizację LSR? 5. - Jak Państwo oceniają komunikację wewnątrz LGD? - Czy jako członkowie Stowarzyszenia są Państwo dostatecznie informowani o jego działaniach? - Czy mają Państwo realny wpływ na kierunek działań Stowarzyszenia? 6. Czy według Państwa działalność LGD wpływa na poprawę komunikacji pomiędzy różnymi podmiotami, budowanie powiązań między nimi i sieciowanie? 7. - Czy Państwa zdaniem LGD skutecznie realizuje LSR? - Jakże zmiany można wprowadzić w działaniach LGD aby jeszcze bardziej usprawnić ten proces? 8. Jak Państwo oceniają sprawność funkcjonowania organów LGD (tj. Zarządu, Rady) pod kątem: <ul style="list-style-type: none"> • efektywności stosowanych procedur, • przepływu informacji, • sprawności podejmowania decyzji. 9. Jak Państwo oceniają kompetencje pracowników LGD w kontekście informowania potencjalnych beneficjentów o możliwości pozyskania środków w ramach LSR? 10. Proszę dokonać oceny pomieszczeń biurowych LGD (w skali od 1 – bardzo słabo do 5 – bardzo dobrze) <ul style="list-style-type: none"> • dostępność, • estetyka, • wielkość w stosunku do potrzeb. 11. Jak Państwo oceniają współpracę LGD z Instytucją Wdrażającą? 	
<p>Zmiany, które zaszły dzięki LSR istotne dla członków Stowarzyszenia</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Jakże zmiany zaszły w Państwa gminie dzięki wdrażaniu LSR w latach 2016-2021? Proszę o odniesienie się w szczególności do kapitału społecznego, przedsiębiorczości oraz turystyki. 2. Czy według Państwa zrealizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby zdefiniowanych w LSR grup defaworyzowanych (osoby do 35 roku życia, osoby po 50 roku życia, osoby bezrobotne)? 3. Na ile realizacja LSR przyczyniła się do rozwiązania zdiagnozowanych problemów oraz niwelacji negatywnych zjawisk na obszarze reprezentowanej gminy/ gminy w której Państwo mieszkają (takich jak ubóstwo, wykluczenie społeczne, inne)? 4. Jakże działania należy podejmować na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego? 5. Czy w Państwa opinii LGD w pełni wykorzystwała potencjał jakim dysponuje? 6. - Czy reprezentowany przez Państwo podmiot wnioskował o wsparcie 	<p>25 min</p>

	<p>w ramach LSR w analizowanym okresie? - Jaki projekt był realizowany?</p> <p>7. Jakie korzyści odnosi reprezentowany przez Państwa podmiot dzięki członkostwu w Stowarzyszeniu?</p> <p>8. Jakie korzyści odniósł reprezentowany przez Państwa podmiot dzięki wdrażaniu LSR w latach 2016-2021?</p> <p>9. Czy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany?</p>	
Cele w przyszłej LSR	<p>1. Na jakie cele i przedsięwzięcia powinna być ukierunkowana nowa Lokalna Strategia Rozwoju?</p> <p>2. Jakie obszary wymagają nadal doinwestowania? (<i>przedsiębiorczość i nowe miejsca pracy, infrastruktura społeczna, miejsca i wydarzenia integracji społecznej, infrastruktura turystyczna, inne</i>)</p> <p>3. W jaki sposób należy wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?</p> <p>4. W jaki sposób należy wspierać przedsiębiorczość na obszarze LGD w ramach kolejnej edycji LSR?</p> <p>5. W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?</p>	15 min

9.3. Aneks nr 3. Formularze ankiet

Formularz ankiety dla mieszkańców obszaru LGD

Drodzy Mieszkańcy obszaru LGD „Nasze Roztocze”,

Prosimy o wypełnienie krótkiej, anonimowej ankiety, dotyczącej efektów funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania „Nasze Roztocze” w latach 2016-2021. Ankieta pozwoli na zidentyfikowanie zmian jakie zaszły na obszarze Państwa gminy dzięki wsparciu z LGD, jak również obszarów wymagających większego wsparcia w kolejnych latach.

Dziękujemy za poświęcony czas.

1. Czy słyszała/słyszał Pani/Pan o Lokalnej Grupie Działania „Nasze Roztocze” oraz prowadzonych przez nią naborach wniosków o dofinansowanie?

Proszę wybrać 1 odpowiedź

- tak
 nie → proszę ominąć pytanie nr 2

2. Skąd docierały do Pani/Pana informacje dotyczące Lokalnej Grupy Działania?

Proszę wybrać max 3 odpowiedzi

- ze strony internetowej LGD
 z portalu społecznościowego (Facebook)
 ze szkoleń organizowanych przez LGD
 z bezpośrednich kontaktów z biurem LGD
 od znajomych i/lub rodziny
 z publikacji w mediach na temat działalności LGD (prasa, radio, telewizja)
 ze strony internetowej gminy
 ze stoisk LGD na imprezach lokalnych lub festynach
 z tablic informacyjnych, billboardów i plakatów
 z wydawanych przez LGD publikacji i/lub materiałów promocyjnych
 ze spotkań informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD

3. Czy zgadza się Pani/Pan ze stwierdzeniem: „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogą realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”?

Proszę wybrać 1 odpowiedź

- Zdecydowanie zgadzam się
 Raczej zgadzam się
 Trudno powiedzieć
 Raczej nie zgadzam się
 Zdecydowanie nie zgadzam się

4. Czy w Pani/Pana gminie, w ostatnich 6 latach, zaszły wymienione poniżej zmiany?

Proszę wpisać znak „x” w odpowiednim polu

	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Zwiększył się wpływ mieszkańców na to, co dzieje się w gminie					
Poprawiła się sytuacja na rynku pracy					
Powstały nowe firmy					

Pojawiły się nowe formy wsparcia dla ludzi młodych					
Podejmowano inicjatywy, których celem było wsparcie osób starszych					
Zmniejszyło się zjawisko ubóstwa i wykluczenia społecznego					
Zwiększyła się liczba inicjatyw służących kultywowaniu lokalnej tradycji					
Poprawiły się relacje pomiędzy mieszkańcami					
Zwiększył się ruch turystyczny					
Poprawił się stan zabytków					
Pojawiły się nowe formy spędzania wolnego czasu					
Poprawił się stan infrastruktury sportowo-rekreacyjnej					
Zwiększyła się liczba wydarzeń kulturalnych					
Przestrzeń publiczna stała się bardziej estetyczna					

5. Które z wymienionych obszarów według Pani/Pana nadal wymagają dofinansowania?

Proszę wybrać max 3 odpowiedzi

- Promocja obszaru
- Infrastruktura i oferta kulturalna
- Infrastruktura i oferta sportowo-rekreacyjna
- Infrastruktura turystyczna
- Drogi
- Infrastruktura społeczna (szkoły, przedszkola, żłobki, świetlice, miejsca spotkań)
- Szkolenia i warsztaty dla mieszkańców
- Opieka nad osobami starszymi
- Usprawnienia na rzecz osób niepełnosprawnych
- Działalność organizacji pozarządowych
- Tworzenie nowych miejsc pracy
- Wsparcie dla istniejących firm
- Dofinansowanie dla osób planujących założyć firmy

6. Czy korzystała/korzystał Pani/Pan z efektów działań podejmowanych w ciągu ostatnich 6 lat przez LGD „Nasze Roztocze” na terenie gminy w której Pani/Pan mieszka?

Proszę wpisać znak „x” w odpowiednim polu

	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Korzystanie z infrastruktury, której powstanie bądź modernizacja były dofinansowane ze środków LGD			
Branie udziału w szkoleniach organizowanych w ramach projektów dofinansowanych przez LGD			
Branie udziału w spotkaniach organizowanych przez LGD			

Uczestnictwo w wydarzeniach / imprezach lokalnych dofinansowanych ze środków LGD			
--	--	--	--

7. Czy angażuje się Pani/Pan w życie społeczne?

Proszę wpisać znak „x” w odpowiednim polu

	Tak	Nie
Uczestniczę w wydarzeniach organizowanych przez gminę np. kulturalnych, rekreacyjno-sportowych, obchodach świąt)		
Biorę udział w przygotowywaniu gminnych wydarzeń		
Należę do organizacji pozarządowej (stowarzyszenie/fundacja)		
Należę do nieformalnej grupy społecznej (np. klub seniora, koło gospodyń wiejskich)		
Wyrażam własne zdanie dotyczące ważnych zagadnień dot. mojej gminy czy miejscowości		
Jestem członkiem rady/komitetu (w szkole, klubie sportowym, przedsiębiorstwie)		

8. W jaki sposób należy wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?

Proszę wybrać max 3 odpowiedzi

- Organizowanie szkoleń,
 - Organizowanie wydarzeń wspierających poczucie tożsamości lokalnej
 - Rozpowszechnienie informacji na temat działalności organizacji pozarządowych (formalnych i nieformalnych) oraz zachęcanie do członkostwa w nich
 - Inne (jakie?)
-
-

9. W jaki sposób należy wspierać rozwój przedsiębiorczości?

Proszę wybrać max 3 odpowiedzi

- Organizowanie szkoleń zawodowych, mających na celu podniesienie kwalifikacji,
 - Organizowanie szkoleń zawodowych, mających na celu przekwalifikowanie się,
 - Organizowanie szkoleń dotyczących zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej,
 - Inne (jakie?)
-
-

10. W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?

Proszę wybrać max 3 odpowiedzi

- Rozwój sieciowej infrastruktury turystycznej obszaru LGD,
 - Tworzenie produktów i atrakcji turystycznych,
 - Promocja turystyczna obszaru LGD,
 - Wspieranie turystyki aktywnej na obszarze LGD,
 - Rozbudowa bazy noclegowo-gastronomicznej,
 - Inne (jakie?)
-
-

10. Jeśli zalicza się Pani/Pan do grupy defaworyzowanej określonej w LSR tj. osoby do 35 roku życia, osoby po 50 roku życia i osoby bezrobotne – czy zauważyła Pani/Pan większe wsparcie oraz większą liczbę działań, które są skierowane do Pani/Pana grupy?

Proszę wybrać 1 odpowiedź

- tak
- trudno powiedzieć
- nie

11. Metryczka

Miejsce zamieszkania:

- Adamów
- Józefów
- Krasnobród
- Szczepieszyn
- Zamość
- Zwierzyniec

Wiek:

- do 25
- 26-35
- 36-50
- 51-65
- powyżej 65

Płeć:

- Kobieta
- Mężczyzna

Wykształcenie:

- Podstawowe
- Gimnazjalne
- Średnie
- Zawodowe
- Policealne
- Wyższe

Aktywność zawodowa:

- Uczeń
- Student
- Pracuję w sektorze publicznym
- Pracuję w sektorze prywatnym
- Prowadzę własną firmę
- Emeryt, rencista
- Jestem bezrobotnym

Aktywność społeczna:

- Jestem członkiem formalnej lub nieformalnej organizacji pozarządowej
- Nie jestem członkiem formalnej lub nieformalnej organizacji pozarządowej

Formularz ankiety dla beneficjentów LSR LGD „Nasze Roztocze”

Drodzy beneficjenci LSR LGD „Nasze Roztocze”,

Prosimy o wypełnienie krótkiej, anonimowej ankiety, dotyczącej funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania „Nasze Roztocze”.

Ankieta jest skierowana do osób, które są lub były realizatorami projektu wspartego przez Lokalną Grupę Działania. W przypadku, gdy beneficjentem wsparcia był podmiot publiczny lub organizacja (np. Urząd Gminy, Ośrodek Kultury, Organizacja Pozarządowa, OSP, KGW), ankieta powinna zostać wypełniona przez osobę, która w ramach danego podmiotu była bezpośrednio zaangażowana w realizację dofinansowanego projektu.

Dziękujemy za poświęcony czas.

1. Skąd docierały do Pani/Pana informacje o naborach wniosków w Lokalnej Grupie Działania?

Proszę zaznaczyć max 3 odpowiedzi

- ze strony internetowej LGD
- z portalu społecznościowego (Facebook)
- ze szkoleń organizowanych przez LGD
- z bezpośrednich kontaktów z biurem LGD
- od znajomych i/lub rodziny
- z publikacji w mediach na temat działalności LGD (prasa, radio, telewizja)
- ze strony internetowej gminy
- ze stoisk LGD na imprezach lokalnych lub festynach
- z tablic informacyjnych, billboardów i plakatów
- z wydawanych przez LGD publikacji i/lub materiałów promocyjnych
- ze spotkań informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD

2. Dlaczego zdecydowała/zdecydował się Pani/Pan (lub podmiot reprezentowany przez Panią/Pana) na złożenie wniosku o przyznanie pomocy finansowej do LGD?

Proszę wybrać jedną odpowiedź, która najlepiej opisuje główny powód złożenia wniosku do LGD

- Było to jedyne dostępne źródło finansowania mojego projektu
- Nie otrzymałam/otrzymałam dofinansowania z innych źródeł
- Chciałam/chciałem skorzystać z nadarzającej się okazji otrzymania środków
- Zostałam zachęcona/zachęcony do złożenia wniosku przez LGD
- Na moją decyzję wpłynęła możliwość skorzystania z doradztwa w biurze LGD

3. Jak ocenia Pani/Pan wsparcie udzielane przez LGD na etapie składania wniosku?

Proszę wpisać znak „x” w odpowiednim polu

	Tak	Trudno powiedzieć	Nie	Nie korzystałam/tem ze wsparcia na tym etapie
Udzielone porady były przydatne i spełniły moje oczekiwania				
Porady udzielane były w sposób jasny i zrozumiały				
Udzielone porady były kompletne i wyczerpujące				
Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie				

4. Proszę wskazać, w jakim zakresie korzystała/korzystał Pani/Pan ze wsparcia ze strony LGD na etapie składania wniosku.

Proszę zaznaczyć właściwe odpowiedzi

- Udzielenie informacji o możliwości uzyskania dofinansowania dla mojego projektu
- Wsparcie w zapoznaniu się z zasadami uzyskania dofinansowania
- Wskazanie prawidłowych wzorów wniosków i instrukcji do nich
- Pomoc w ustaleniu koncepcji projektu aby spełniał kryteria wynikające z LSR
- Porady w zakresie wypełniania dokumentów niezbędnych do złożenia wniosku
- Wyjaśnienie szczegółowych zasad oceny wniosków
- Inne (jakie?)

.....

5. Jak ocenia Pani/Pan wsparcie udzielane przez LGD na etapie realizacji projektu?

Proszę wpisać znak „x” w odpowiednim polu

	Tak	Trudno powiedzieć	Nie	Nie korzystałam/łem ze wsparcia na tym etapie
Udzielone porady były przydatne i spełniły moje oczekiwania				
Porady udzielane były w sposób jasny i zrozumiały				
Udzielone porady były kompletne i wyczerpujące				
Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie				

6. Proszę wskazać w jakim zakresie korzystała/korzystał Pani/Pan ze wsparcia ze strony LGD na etapie realizacji projektu.

Proszę zaznaczyć właściwe odpowiedzi

- Porady dotyczące udzielania zamówień w ramach projektu
- Pomoc w dokumentowaniu poniesionych wydatków i osiągniętych wskaźników
- Pomoc we wprowadzeniu nieuniknionych zmian w projekcie
- Inne (jakie?)

.....

7. Jak ocenia Pani/Pan wsparcie udzielane przez LGD na etapie rozliczenia projektu?

Proszę wpisać znak „x” w odpowiednim polu

	Tak	Trudno powiedzieć	Nie	Nie korzystałam/łem ze wsparcia na tym etapie
Udzielone porady były przydatne i spełniły moje oczekiwania				
Porady udzielane były w sposób jasny i zrozumiały				
Udzielone porady były kompletne i wyczerpujące				
Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie				

8. Proszę wskazać w jakim zakresie korzystała/korzystał Pani/Pan ze wsparcia ze strony LGD na etapie rozliczania projektu.

Proszę zaznaczyć właściwe odpowiedzi

- Porady dotyczące opisywania dokumentów księgowych
 - Pomoc w wypełnianiu wniosków o płatność
 - Pomoc przy sporządzaniu aneksów do umowy o dofinansowanie
 - Inne (jakie?)
-

9. Czy obecnie pozostaje Pani/Pan w kontakcie z LGD?

Proszę wpisać znak „x” w odpowiednim polu

	Tak	Nie
Uczestniczę w spotkaniach organizowanych przez LGD		
Kontaktuję się telefonicznie z przedstawicielami LGD		
Czytam komunikaty na stronie internetowej LGD		
Mam osobisty kontakt z przedstawicielami LGD		
Kontaktuję się w inny sposób		
Nie mam z LGD żadnego kontaktu		

10. Kto był głównym odbiorcą efektów Pani/Pana projektu/projektów?

Proszę wybrać jedną odpowiedź

- Ja i moja rodzina
- Moja organizacja
- Ogół mieszkańców gminy / obszaru LGD
- Turyści
- Przedsiębiorstwa
- Inne

11. Czy Pani/Pana projekt otrzymał punkty w kryterium innowacyjności?

Proszę wybrać jedną odpowiedź

- tak
- nie → proszę ominąć pytanie nr 12

12. Na czym polegała innowacyjność Pani/Pana projektu?

.....

13. Proszę ocenić proces składania i realizacji projektu przy wsparciu LGD

Proszę wpisać znak „x” w odpowiednim polu

	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Procedury wyboru wniosków o dofinansowanie w LGD były dla mnie czytelne					
Kryteria wyboru wniosków były dla mnie jednoznaczne					
LGD w wystarczającym stopniu informowała					

o możliwości pozyskania środków					
Jeśli będzie to możliwe, w przyszłości chciałabym/chciałbym ponownie skorzystać ze wsparcia LGD					

14. Czy na etapie przygotowania, realizacji lub rozliczania projektu pojawiły się jakieś problemy wpływające negatywnie na jego przebieg bądź rezultaty?

- tak
 nie → proszę ominąć pytanie nr 13

15. Jakie to były problemy?

Proszę wpisać znak „x” w odpowiednim polu

	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy bezpośrednio związane z przedmiotem projektu (np. problemy wynikające z branży w której działa przedsiębiorca, odbiorcami działań NGO lub uzgodnieniami dotyczącymi przebiegu tras rowerowych w projekcie gminnym)			
Problemy finansowe (np. z wypłatą dofinansowania, kredytem na realizację zadania, zmiennością cen w czasie realizacji zadania względem wpisanych we wniosku)			
Problemy formalno-prawne			
Problemy personalne (np. z pracownikami, członkami/ partnerami itp.)			
Problemy z terminową realizacją harmonogramu (opóźnienia itp.)			
Trudność w dostępie do informacji na temat składania, realizacji lub rozliczenia projektu			
Problemy wynikające z wprowadzenia w Polsce stanu pandemii			

16. Czy Pani/Pan lub organizacja którą Pani/Pan reprezentuje brała/brał udział w tworzeniu LSR „Nasze Roztocze”?

Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź

- Tak
 Trudno powiedzieć
 Nie

17. Czy zna Pani/Pan założenia i cele LSR „Nasze Roztocze”?

Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź

- Tak
 Częściowo
 Nie

18. Na jaki zakres byłaby/byłby Pani/Pan (lub reprezentowany podmiot) skłonny złożyć wniosek o dofinansowanie w nowej edycji LSR?

Proszę wybrać max 3 odpowiedzi

- Promocja obszaru
 Infrastruktura i oferta kulturalna
 Infrastruktura i oferta sportowo-rekreacyjna
 Infrastruktura turystyczna

- Drogi
 - Infrastruktura społeczna (szkoły, przedszkola, żłobki, świetlice, miejsca spotkań)
 - Szkolenia i warsztaty dla mieszkańców
 - Opieka nad osobami starszymi
 - Usprawnienia na rzecz osób niepełnosprawnych
 - Działalność organizacji pozarządowych
 - Tworzenie nowych miejsc pracy
 - Wsparcie dla istniejących firm
 - Dofinansowanie dla osób planujących założyć firmy
 - Inny (jaki?)
-

19. Jak Pani/Pan ocenia działalność LGD?

Proszę wpisać znak „x” w odpowiednim polu

	Zgadzam się	Trudno powiedzieć	Nie zgadzam się
Mam wiedzę o aktualnych działaniach LGD			
Pracownicy biura LGD w razie wystąpienia problemów szybko reagują i służą wsparciem			
LGD jest otwarte na współpracę z innymi podmiotami			
LGD konsultuje z mieszkańcami kierunki działań dla obszaru, na którym działa			
Działalność LGD jest potrzebna			
Bez LGD obszar rozwijałby się gorzej			
Działalność LGD wpływa na poprawę komunikacji pomiędzy różnymi podmiotami, budowanie powiązań między nimi i sieciowanie			
Stworzony dzięki LSR potencjał rozwojowy jest odpowiednio wykorzystywany i promowany			
LSR odpowiada realnym potrzebom obszaru			
Mieszkańcy chcą aby działania zrealizowane w LSR były kontynuowane			

20. Metryczka

Miejsce zamieszkania:

- Adamów
- Józefów
- Krasnobród
- Szczepieszyn
- Zamość
- Zwierzyniec
- poza LGD

Wiek:

- do 25
- 26-35
- 36-50
- 51-65
- powyżej 65

Płeć:

- Kobieta
- Mężczyzna

Wykształcenie:

- Podstawowe
- Gimnazjalne
- Średnie
- Zawodowe
- Policealne
- Wyższe

Aktywność zawodowa (**przed** zrealizowaniem projektu):

- Uczeń
- Student
- Pracuję w sektorze publicznym
- Pracuję w sektorze prywatnym
- Prowadzę własną firmę
- Emeryt, rencista
- Jestem bezrobotnym

Aktywność zawodowa (**po** zrealizowaniu projektu):

- Uczeń
- Student
- Pracuję w sektorze publicznym
- Pracuję w sektorze prywatnym
- Prowadzę własną firmę
- Emeryt, rencista
- Jestem bezrobotnym

Aktywność społeczna:

- Jestem członkiem formalnej lub nieformalnej organizacji pozarządowej
- Nie jestem członkiem formalnej lub nieformalnej organizacji pozarządowej

9.4. Aneks nr 4. Tabele uzupełniające treść raportu z ewaluacji

Poniżej przedstawiono tabele uzupełniające treść raportu z ewaluacji w zakresie zmian LSR oraz naborów wniosków aplikacyjnych.

Tabela 1. Zmiany LSR LGD „Nasze Roztocze” w latach 2016-2021

Lp.	Rok wprowadzenia zmiany	Zakres zmian
1.	2016	Uzupełnienie <i>Procedury oceny i wyboru grantobiorców w ramach projektów grantowych wraz opisem sposobu rozliczania grantów, monitorowania i kontroli</i> – opisanie procedury monitoringu projektów grantowych.
		Uzupełnienie <i>Kryteriów wyboru operacji</i> dla projektów dotyczących <i>Wsparcia zakładania działalności gospodarczej</i> – dodanie kryterium preferującego projekty zakładające utworzenie większej liczby miejsc pracy niż minimum.
		Uzupełnienie <i>Kryteriów wyboru grantobiorców</i> – dodanie kryterium preferującego projekty realizowane w miejscowościach mniejszych niż 5 tys. mieszkańców.
		Dostosowanie <i>Planu działania</i> i <i>Budżetu LSR</i> w związku z koniecznością zmniejszenia zakładanego budżetu Strategii o 5%.
		Dostosowanie nazewnictwa wskaźników rezultatu dla przedsięwzięć związanych z zakładaniem działalności gospodarczej do obowiązujących <i>Wytycznych</i> Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.
		Dostosowanie <i>Procedury oceny i wyboru operacji w ramach LSR</i> oraz <i>Procedury oceny i wyboru grantobiorców w ramach projektów grantowych wraz z opisem sposobu rozliczania grantów, monitorowania i kontroli</i> do obowiązujących <i>Wytycznych</i> .
		Aktualizacja <i>Planu komunikacji</i> .
		Aktualizacja <i>Kryteriów wyboru operacji w zakresie Podejmowania i Rozwijania działalności gospodarczej oraz Rozwijania ogólnodostępnej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej</i> .
		Aktualizacja <i>Kryteriów wyboru grantobiorców</i> .
2.	2017	Aktualizacja <i>Rozdziału I. Charakterystyka LGD, Podrozdział Doświadczenie kadr niezbędne do zarządzania LGD</i> – zmiana wynika ze zmiany Regulaminu Biura LGD.
		Aktualizacja <i>Rozdziału VI. Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru, Podrozdział Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność</i> – zmiana wynika ze zmiany Kryteriów w 2016 r.
		Aktualizacja <i>Procedury oceny i wyboru operacji w ramach LSR</i> – zmiana wynika z aktualizacji <i>Wytycznych</i> .

		<p>Zwiększenie budżetu LSR o 228 000,00 zł na poddziałanie 19.3 <i>Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z LGD</i> (łącznie budżet LSR powiększył się do 9 737 500,00 zł)</p> <p>Aktualizacja <i>Procedury oceny i wyboru operacji w ramach LSR – zmiana wyniku z aktualizacji Wytycznych.</i></p> <p>Aktualizacja <i>Procedury oceny i wyboru grantobiorców w ramach projektów grantowych wraz opisem sposobu rozliczania grantów, monitorowania i kontroli – zmiana wyniku z dostosowania do obowiązujących Wytycznych.</i></p>
3.	2018	<p>Dostosowanie wskaźników produktu i rezultatu do obowiązujących Wytycznych.</p> <p>Aktualizacja <i>Procedury oceny i wyboru grantobiorców w ramach projektów grantowych wraz opisem sposobu rozliczania grantów, monitorowania i kontroli – zmiana wyniku z dostosowania do obowiązujących Wytycznych.</i></p>
4.	2019	<p>Zwiększenie budżetu LSR o 830 000,00 zł na poddziałanie 19.2 <i>Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność</i>, z czego:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 400 000,00 zł na realizację <i>Przedsięwzięcia 2.2.1. Tworzenie nowych miejsc pracy</i> - 430 000,00 zł na realizację <i>Przedsięwzięcia 2.1.1. Wsparcie zakładania działalności gospodarczej na obszarze LGD</i> <p>(łącznie budżet LSR powiększył się do 10 567 500,00 zł)</p> <p>Zamiana planowanego do realizacji projektu grantowego w ramach <i>Przedsięwzięcia 3.1.6. Wspieranie turystyki aktywnej na obszarze LGD</i> na dwie operacje własne LGD - zmiana wyniku z niskiego zainteresowania realizacją projektów grantowych przez organizacje pozarządowe oraz skomplikowanych i długotrwałych procedur realizacji i rozliczania projektów grantowych.</p> <p>Przeniesienie środków finansowych z oszczędności w realizacji projektów grantowych na realizację <i>Przedsięwzięcia 2.1.1. Wsparcie zakładania działalności gospodarczej na obszarze LGD.</i></p> <p>Przesunięcie oszczędności w realizacji projektu współpracy w ramach <i>Przedsięwzięcia 3.1.2. Poprawa standardu i rozbudowa sieciowej infrastruktury turystycznej obszaru LGD</i> na realizację projektu współpracy w ramach <i>Przedsięwzięcia 1.2.1 Aktywni i ekologiczni mieszkańcy.</i></p> <p>Aktualizacja <i>Planu działania.</i></p> <p>Zmiana <i>Kryterium wyboru operacji</i> dla projektów z zakresu <i>Rozwijania działalności gospodarczej - wkład własny beneficjenta</i> – wskazanie większej wielkości procentowej wkładu własnego (5%), która umożliwi otrzymanie punktów w ramach oceny według tego kryterium.</p> <p>Zmiana <i>Kryteriów wyboru operacji własnych LGD</i> – dostosowanie kryteriów do zapisów obowiązujących Wytycznych – dodanie kryterium dotyczącego ukierunkowania na zaspokojenie potrzeb grup defaworyzowanych określonych w LSR.</p>

5.	2020	Zwiększenie budżetu LSR o 840 000 zł na poddziałanie 19.2 <i>Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność</i> (łącznie budżet LSR powiększył się do 11 407 500,00 zł)
		Korekta wskaźników związana ze zwiększeniem budżetu.
		Zwiększenie wysokości wsparcia dla planowanych do realizacji projektów dotyczących <i>Podjęcia działalności gospodarczej</i> do kwoty 85 000 zł.
		Wprowadzenie w <i>Celu szczegółowym 1.1. Poprawa warunków dla rozwoju kapitału społecznego obszaru LGD nowego Przedsięwzięcia – 1.1.3. Poprawa infrastruktury na rzecz lokalnej działalności kulturalnej.</i>
		Przesunięcie oszczędności powstałych w wyniku zakończenia naborów grantów na inne przedsięwzięcia.
		Aktualizacja <i>Planu działania.</i>
6.	2021	Przewalutowanie budżetu przeznaczonego na realizację LSR ze złotych na euro po kursie bieżącym zgodnie z obowiązującymi wytycznymi w tym zakresie (początkowo budżet przeliczany był po kursie 4 zł).
		Wydłużenie okresu wdrażania strategii do 30.09.2024 r.
		Zwiększenie budżetu na realizację LSR o 620 000 euro, związane z wydłużeniem okresu jej realizacji, w tym: <ul style="list-style-type: none"> • 554 000 euro na poddziałanie 19.2 <i>Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność,</i> • 66 000 euro na poddziałanie 19.4 <i>Wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji.</i> (łącznie budżet LSR powiększył się do 3 576 875,00 euro)
		Korekta wskaźników, związana z wydłużeniem okresu realizacji LSR oraz zwiększeniem budżetu.
		Dostosowanie zakresów i budżetu planowanych do realizacji projektów współpracy do zakresów i budżetu zgodnego ze złożonymi wnioskami o przyznanie pomocy oraz wprowadzenie nowego projektu współpracy planowanego do realizacji w ramach <i>Przedsięwzięcia 3.1.1 Rozwój funkcji turystyczno-rekreacyjnych obszaru LGD.</i>
		Zmiana sposobu realizacji <i>Przedsięwzięcia 1.2.3. Nowoczesne organizacje pozarządowe,</i> które było planowane do realizacji jako operacja własna – na realizację tego przedsięwzięcia poprzez działania animacyjne – powodem zmiany były ograniczenia związane z pandemią wirusa SARS-CoV-2 oraz wydłużenie procedur związanych z realizacją operacji własnych, a także pojawienie się oszczędności w realizowanych przez LGD działaniach animacyjnych.
Aktualizacja <i>Planu komunikacji</i> – m.in. zmniejszenie budżetu spotkań/wydarzeń adresowanych do mieszkańców oraz rezygnacja z opracowania albumu prezentującego projekty zrealizowane w ramach LSR na rzecz opracowania ulotki prezentującej projekty zrealizowane		

	w ramach LSR.
	Aktualizacja <i>Planu działania</i> .
	Zmiany <i>Kryteriów wyboru operacji</i> dla projektów z zakresu <i>Rozwijania działalności gospodarczej</i> , wynikające: <ul style="list-style-type: none"> - z dostosowania do obowiązujących Wytycznych, - ze zmiany Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24.09.2015 r., - z analizy dotychczasowych naborów wniosków.
	Zmiany <i>Kryteriów wyboru operacji</i> dla projektów z zakresu <i>Podejmowania działalności gospodarczej</i> wynikające: <ul style="list-style-type: none"> - z dostosowania do obowiązujących Wytycznych, - z doświadczeń wynikających z dotychczas przeprowadzonych naborów wniosków, - z analizy dotychczas przeprowadzonych naborów wniosków.
	Zwiększenie budżetu planowanego do realizacji projektu współpracy w ramach Przedsięwzięcia 3.1.1.
	Aktualizacja wartości projektu grantowego zrealizowanego w ramach <i>Przedsięwzięcia 3.1.2 Poprawa standardu i rozbudowa sieciowej infrastruktury turystycznej obszaru LGD</i> do wysokości faktycznie poniesionych wydatków i przeniesienie oszczędności do budżetu <i>Przedsięwzięcia 3.1.1.</i> przeznaczonego na konkursy.
	Przeniesienie przeznaczonej na konkursy kwoty w ramach <i>Przedsięwzięcia 3.1.1.</i> z lat 2019 – 2021 na lata 2022 – 2024 w związku z dostosowaniem do zapisów obowiązującego Harmonogramu planowanych naborów wniosków.

Źródło: dokumentacja LGD „Nasze Roztocze”

Ewaluacja zewnętrzna Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2023 dla obszaru Lokalnej Grupy Działania „Nasze Roztocze”

Tabela 2. Nabory wniosków aplikacyjnych w latach 2016-2018 (stan na 31.12.2021)

Zakres tematyczny	Podejmowanie działalności gospodarczej (Przedsięwzięcie 2.1.1)	Rozwijanie działalności gospodarczej (Przedsięwzięcie 2.2.1)	Projekt grantowy (Przedsięwzięcie 1.1.1)	Podejmowanie działalności gospodarczej (Przedsięwzięcie 3.1.3)	Rozwijanie działalności gospodarczej (Przedsięwzięcie 3.1.4)	Rozwijanie ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej (Przedsięwzięcie 3.1.1)	Rozwijanie ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej (Przedsięwzięcie 3.1.1)	Podejmowanie działalności gospodarczej (Przedsięwzięcie 3.1.3)	Podejmowanie działalności gospodarczej (Przedsięwzięcie 2.1.1)	Projekt grantowy (Przedsięwzięcie 1.2.2)	Projekt grantowy (Przedsięwzięcie 3.1.2)
Numer naboru	1/2016	2/2016	1/G/2016	1/2017	2/2017	3/2017	4/2017	1/2018	2/2018	1/G/2019	1/G/2019
Termin naboru	7-25.11.2016r.	7-25.11.2016r.	6-20.12.2016r.	12-26.04.2017r.	12-26.04.2017r.	26.06.-14.07.2017r.	15-29.12.2017r.	22.02-09.03.2018r.	22.02-09.03.2018r.	21.12.2018 - 15.01.2019r.	21.12.2018 - 15.01.2019r.
Budżet przeznaczony na nabór	480 000,00 zł	960 000,00 zł	270 000,00 zł	880 000,00 zł	1 000 000,00 zł	1 152 725,00 zł	877 694,00 zł	320 000,00 zł	480 000,00 zł	200 000,00 zł	270 000,00 zł
Liczba złożonych wniosków	11	10	6	12	10	3	4	10	23	5	5
Wnioskowana kwota pomocy	880 000,00 zł	1 804 676,00 zł	269 211,00 zł	960 000,00 zł	2 163 243,07 zł	1 122 305,91 zł	871 882,20	800 000,00 zł	1 840 000,00 zł	116 642,00 zł	231 097,00 zł
Liczba wniosków wybranych do dofinansowania mieszczących się w limicie środków przeznaczonych na nabór	6	5	6	7	5	3	4	4	6	5	5
Łączna wartość wniosków wybranych do dofinansowania mieszczących się w limicie	480 000,00 zł	957 454,00 zł	269 211,00 zł	560 000,00 zł	997 912,00 zł	1 122 305,91	871 882,20	320 000,00 zł	480 000,00 zł	116 642,00 zł	231 097,00 zł

Ewaluacja zewnętrzna Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2023
dla obszaru Lokalnej Grupy Działania „Nasze Roztocze”

Liczba wniosków wybranych do dofinansowania nie mieszczących się w limicie środków przeznaczonych na nabór (lista rezerwowa)	5	4	0	0	4	0	0	4	11	0	0
łącznie wartość wniosków wybranych do dofinansowania nie mieszczących się w limicie	400 000,00 zł	714 833,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	866 226,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	320 000,00 zł	880 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł
Liczba wniosków nie wybranych do dofinansowania	0	1	0	5	1	0	0	2	6	0	0
Wartość wniosków nie wybranych do dofinansowania	0,00 zł	132 389,00 zł	0,00 zł	400 000,00 zł	299 105,07 zł	0,00 zł	0,00 zł	160 000,00 zł	480 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł
Liczba podpisanych umów przyznania pomocy	6	5	6	4	4	3	4	3	5	5	5
Wartość podpisanych umów	480 000,00 zł	956 707,00 zł	269 211,00 zł	320 000,00 zł	767 087,00 zł	1 063 550,22 zł	871 878,05 zł	240 000,00 zł	400 000,00 zł	114 088,00 zł	216 651,00 zł
Liczba rozwiązanych umów	0	0	0	0	2	1	0	1	0	0	0
Wartość rozwiązanych umów	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	368 107,00 zł	611 771,18 zł	0,00 zł	80 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł

Ewaluacja zewnętrzna Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2023
dla obszaru Lokalnej Grupy Działania „Nasze Roztocze”

Liczba rozliczonych projektów	6	5	6	4	2	2	4	2	5	5	5
Wartość rozliczonych projektów	480 000,00 zł	956 707,00 zł	257 632,00 zł	320 000,00 zł	398 980,00 zł	451 779,04 zł	855 144,39 zł	160 000,00 zł	400 000,00 zł	114 088,00 zł	216 651,00 zł

Źródło: dokumentacja LGD „Nasze Roztocze”

Tabela 3. Nabory wniosków aplikacyjnych w latach 2019-2020 (stan na 31.12.2021)

Zakres tematyczny	Rozwijanie ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej (Przedsięwzięcie 3.1.1)	Podjęmowanie działalności gospodarczej (Przedsięwzięcie 3.1.3)	Podjęmowanie działalności gospodarczej (Przedsięwzięcie 2.1.1)	Projekt grantowy (Przedsięwzięcie 3.1.5)	Projekt grantowy (Przedsięwzięcie 1.1.2.)	Projekt grantowy (Przedsięwzięcie 1.2.1)	Rozwijanie działalności gospodarczej (Przedsięwzięcie 3.1.4)	Rozwijanie działalności gospodarczej (Przedsięwzięcie 2.2.1)	Rozwijanie ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej (Przedsięwzięcie 3.1.1)	Podjęmowanie działalności gospodarczej (Przedsięwzięcie 3.1.3)	Podjęmowanie działalności gospodarczej (Przedsięwzięcie 2.1.1)
Numer naboru	1/2019	2/2019	3/2019	3/2019/G	4/2019/G	5/2019/G 1/2021/G (nabór uzupełniający)	1/2020	2/2020	3/2020	4/2020	5/2020
Termin naboru	28.03 - 12.04.2019r.	23.09 – 07.10.2019r	23.09. – 07.10.2019r.	23.09. – 07.10.2019r.	23.09 – 07.10.2019r.	23.09. – 07.10.2019r 25.05.- 11.06.2021r	21.01. – 04.02.2020r	21.01. – 04.02.2020r	29.09. – 12.10.2020r.	29.09. – 12.10.2020r.	29.09. – 12.10.2020r.
Budżet przeznaczony na nabór	676 342,91 zł	400 000,00 zł	720 000,00 zł	270 000,00 zł	270 000,00 zł	200 000,00 zł + 18 420,00 zł	601 020,00 zł	403 293,00 zł	97 735,22 zł	255 000,00 zł	510 000,00 zł
Liczba złożonych wniosków	2	4	9	7	6	7 +1	4	3	2	9	16
Wnioskowana kwota pomocy	676 341,00 zł	320 000,00 zł	720 000,00 zł	224 647,00 zł	269 999,00 zł	171 302,00 zł + 18 373,00 zł	794 109,00 zł	451 784,00 zł	97 735,00 zł	765 000,00 zł	1 360 000,00 zł

Ewaluacja zewnętrzna Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2023
dla obszaru Lokalnej Grupy Działania „Nasze Roztocze”

Liczba wniosków wybranych do dofinansowania mieszczących się w limicie środków przeznaczonych na nabór	2	3	8	7	6	7 +1	3	2	2	3	6
Łączna wartość wniosków wybranych do dofinansowania mieszczących się w limicie	676 341,00 zł	240 000,00 zł	640 000,00 zł	224 647,00 zł	269 999,00 zł	171 302,00 zł + 18 373,00 zł	594 148,00 zł	398 184,00 zł	97 735,00 zł	255 000,00 zł	510 000,00 zł
Liczba wniosków wybranych do dofinansowania nie mieszczących się w limicie środków przeznaczonych na nabór (lista rezerwowa)	0	0	0	0	0	0	1	1	0	6	8
Łączna wartość wniosków wybranych do dofinansowania nie mieszczących się w limicie	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	199 961,00 zł	53 600,00 zł	0,00 zł	510 000,00 zł	680 000,00 zł
Liczba wniosków nie wybranych do dofinansowania	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	2
Wartość wniosków nie wybranych do dofinansowania	0,00 zł	80 000,00 zł	80 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	170 000,00 zł
Liczba podpisanych umów przyznania pomocy	2	2	8	7	6	7 +1	1	2	1	3	6
Wartość podpisanych umów	676 341,35 zł	160 000,00 zł	640 000,00 zł	212 884,00 zł	269 750,00 zł	171 264,00 zł + 18 373,00 zł	196 643,00 zł	398 184,00 zł	47 735,00 zł	255 000,00 zł	510 000,00 zł
Liczba rozwiązanych umów	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Wartość rozwiązanych umów	0,00 zł	80 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	18 420,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł
Liczba rozliczonych projektów	2	0	7	7	6	0	0	2	1	0	2
Wartość rozliczonych projektów	676 341,35 zł	0,00 zł	560 000,00 zł	212 884,00 zł	269 750,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	369 192,00 zł	47 735,00 zł	0,00 zł	170 000,00 zł

Źródło: dokumentacja LGD „Nasze Roztocze”

Tabela 4. Nabory wniosków aplikacyjnych w roku 2021 (stan na 31.12.2021)

Zakres tematyczny	Rozwijanie ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury kulturalnej (Przedsięwzięcie 1.1.3.)	Podjęmowanie działalności gospodarczej (Przedsięwzięcie 2.1.1)	Rozwijanie działalności gospodarczej (Przedsięwzięcie 2.2.1)	Operacja własna (Przedsięwzięcie 3.1.6)	Operacja własna (Przedsięwzięcie 3.1.6)
Numer naboru	1/2021	2/2021	3/2021	1/2021/OW	2/2021/OW
Termin naboru	21.06. – 05.07.2021r.	21.06. – 05.07.2021r.	21.06. – 05.07.2021r.	15.11. – 15.12.2021r.	15.11. – 15.12.2021r.
Budżet przeznaczony na nabór	859 537,44 zł	425 216,16 zł	402 426,76 zł	50 000,00 zł	50 000,00 zł
Liczba złożonych wniosków	5	11	7		
Wnioskowana kwota pomocy	693 998,37 zł	935 000,00 zł	1 318 200,64 zł		
Liczba wniosków wybranych do dofinansowania mieszczących się w limicie środków przeznaczonych na nabór	5	5	2		
Łączna wartość wniosków wybranych do dofinansowania mieszczących się w limicie	693 998,37 zł	425 000,00 zł	399 911,00 zł		
Liczba wniosków wybranych do dofinansowania nie mieszczących się w limicie środków przeznaczonych na nabór (lista rezerwowa)	0	6	5		
Łączna wartość wniosków wybranych do dofinansowania nie mieszczących się w limicie	0,00 zł	510 000,00 zł	918 288,00 zł		
Liczba wniosków nie wybranych do dofinansowania	0	0	0		
Wartość wniosków nie wybranych do dofinansowania	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł		
Liczba podpisanych umów przyznania pomocy	5	3	2		
Wartość podpisanych umów	687 676,37 zł	255 000,00 zł	399 911,00 zł		
Liczba rozwiązanych umów	0	0	0		

Ewaluacja zewnętrzna Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2023
dla obszaru Lokalnej Grupy Działania „Nasze Roztocze”

Wartość rozwiązanych umów	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł		
Liczba rozliczonych projektów	0	0	0		
Wartość rozliczonych projektów	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł		

Źródło: dokumentacja LGD „Nasze Roztocze”